

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

KÜLTÜREL UYUM SÜRECİ BAĞLAMINDA GÖÇ

Yüksek Lisans Tezi

Sezel SAYGIN

Ankara – 2016

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

KÜLTÜREL UYUM SÜRECİ BAĞLAMINDA GÖÇ

Yüksek Lisans Tezi

Sezel SAYGIN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Derya HASTA**

Ankara – 2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI

KÜLTÜREL UYUM SÜRECİ BAĞLAMINDA GÖÇ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Derya HASTA

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Tez Sınavı Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../20...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

İmzası

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında bilgi birikimi, tecrübesi ve sonsuz sabrı ile bana yol gösteren ve kıymetli katkılarını esirgemeyen değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. Derya HASTA'ya sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. En zor zamanlarda dahi anlayışı ve pozitif yaklaşımı ile bana destek olduğu ve yol gösterdiği için kendisine ayrıca şükranlarımı sunmak isterim. Ayrıca, tez jürimde yer alan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Hatice KARAÇANTA ve Yrd. Doç. Dr. Özgür GÜLDÜ'ye yapıcı eleştirileri ve değerli katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Tez yazma sürecinde her sıkıntıda ve mutluluğumda hep yanımda olan, sonsuz sabrını ve yardımını esirgemedi beni hep daha iyisini yapabileceğime motive eden sevgili eşim Samet SAYGIN'a çok teşekkür ederim. Her şey için minnettarım. Bu zorlu süreçte bize katılan biricik kızım Aylin Elis SAYGIN'a da uykusuz geceler ve hep gülen yüzü için çok teşekkür ederim.

Son olarak, veri toplama sürecinde desteğini hiç esirgemeyen tüm SAYGIN ailesine çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÇİZELGELER.....	8
ŞEKİLLER.....	9
1. GİRİŞ	10
1.1. Kültürel Uyum (Acculturation).....	11
1.2. Kültürel Uyum Modelleri.....	13
1.3. Kültürel Uyum Stratejileri.....	15
1.4. Berry'nin Kültürel Uyum Stratejilerine Getirilen Eleştiriler	21
1.5. Uyum.....	24
1.5.1. Sosyokültürel Uyum	26
1.5.2. Psikolojik Uyum	32
1.6. Kültürel Uyum Etkileyen Bazı Demografik Etmenler.....	36
1.6.1. Eğitim Düzeyi	36
1.6.2. Medeni Durum	37
1.6.3. Cinsiyet	37
1.6.4. Dil.....	39
1.6.5. Göç Edilen Ülkede Kalış Süresi ve Yaş.....	40
1.6.6. Din.....	41
1.7. Benlik Saygısı	43
1.8. Yaşam Doyumu.....	47
1.9. Sosyal Mesafe	52
1.10. Algılanan Ayrımcılık	54
1.11. Yerli Halka İlişkin Tutumlar	55
1.12. Sistemi Meşrulaştırma.....	59
1.13. Neden Bu Konu Çalışılmalı	63
1.14. Hipotezler.....	64
2. YÖNTEM.....	67
2.1. Örneklem.....	67
2.2. Veri Toplama Araçları	72
2.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	72
2.2.2. Kültürel Uyum Ölçeği.....	72
2.2.3. Benlik Saygısı Ölçeği.....	82
2.2.4. Yaşam Doyumu Ölçeği.....	82
2.2.5. Sosyal Mesafe Ölçeği.....	83
2.2.6. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği.....	84
2.2.7. Yerli Halka İlişkin Tutum Ölçeği	84
2.2.8. Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği	92
2.3. İşlem.....	92
3. BULGULAR	94
3.1. Örneklemenin Tümü İçin Temel Değişkenlere Ait Betimleyici İstatistikler.....	94
3.2. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	95
3.3. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	98
3.4. Cinsiyet ve Medeni Durum için MANOVA	105
3.5. Evli Katılımcıların Eş Durumuna Göre (göçmen mi değil mi) t-Test'i Sonuçları	106
4. TARTIŞMA	109
4.1. Betimleyici İstatistiklere İlişkin Bulguların Tartışılması.....	109

4.2. Korelasyon Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması	112
4.3. Regresyon Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	120
4.3.1. Bütünleşmeyi Yordayan Değişkenlerin Tartışılması	120
4.3.2. Ayrılmayı Yordayan Değişkenlerin Tartışılması	123
4.3.3. Asimilasyonu Yordayan Değişkenlerin Tartışılması	124
4.4. Cinsiyet ve Medeni Durum için MANOVA Sonuçlarının Tartışılması.....	127
4.5. Evli Katılımcıların Eş Durumuna Göre (göçmen mi değil mi) t-Test'i Sonuçlarının Tartışılması	131
4.6. Sınırlılık	133
4.7. Öneriler	133
ÖZET.....	135
ABSTRACT.....	137
KAYNAKÇA.....	139
EKLER.....	154
EK-1: Bilgilendirilmiş Onam Formu	154
EK-2: Demografik Bilgi Formu	155
EK-3: Kültürel Uyum Ölçeği	158
EK-4: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	160
EK-5: Yaşam Doyumu Ölçeği	161
EK-6: Sosyal Mesafe Ölçeği.....	162
EK-7: Grup Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği	163
EK-8: Kişi Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği	164
EK-9: Yerli Halka İlişkin Tutum Ölçeği.....	165
EK-10: Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği	166

ÇİZELGELER

Çizelge 1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri.....	68
Çizelge 2. KUÖ Faktör Analizi Sonuçları	76
Çizelge 3. KUÖ'nin Üç Faktörlü Yapısı için Uyum İyiliği İndeksleri.....	80
Çizelge 4. KUÖ'nin Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları.....	81
Çizelge 5. YHİTÖ Faktör Analizi Sonuçları.....	87
Çizelge 6. YHİTÖ'nün İki Faktörlü Yapısı için Uyum İyiliği İndeksleri.....	90
Çizelge 7. YHİTÖ'nün Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları	91
Çizelge 8. Temel Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma, Ranj ve Alfalar.	94
Çizelge 9. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar.	96
Çizelge 10. Bütünleşmeyi Yordayan Değişkenler	99
Çizelge 11. Ayrılmayı Yordayan Değişkenler	101
Çizelge 12. Asimilasyonu Yordayan Değişkenler	103
Çizelge 13. Eşi Göçmen ve Eşi Yerli Olan Katılımcılar Arasında Gözlenen Farklılıklar.....	108

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Etnokültürel gruplarda ve daha büyük toplumlarda kültürel uyum stratejileri.....	17
Şekil 1.2. Kültürel Uyum Stratejileri.	17

1.GİRİŞ

Teknolojik gelişmelerle birlikte, insanların gereksinimlerinin, çalışma alanlarının ve ulaşım olanaklarının artması çok ulusluluğu ve çok kültürlülüğü beraberinde getirmiştir. Bunun bir sonucu olarak, hemen hemen bütün toplumlar tek kültür, tek dil ve tek kimliğe bağlı yapılarını sürdüremez hale gelmiştir (Berry, 2009). Berry, bu durumun insanların çeşitli nedenlerle kendi vatanlarından ayrılmak zorunda kalmalarıyla, diğer bir deyişle göç etmeleriyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Ona göre, insanların başka ülkelere gitme nedenleri arasında zorunlu göç, sığınma, savaştan kaçma, çalışma, eğitim ve turizm gibi gerekçelerin yanında, çağımızdaki küreselleşmenin bir sonucu olan uluslararası ticaret ve siyasal ilişkiler de yer almaktadır. Berry'nin belirttiği bütün bu etmenlerle birlikte her geçen gün daha çok insan göç deneyimi yaşar hale gelmiş, bu durumun bir sonucu olarak, farklı etnik kökenlerden insan topluluklarını bir arada barındıran çok uluslu ülkelerin sayısında artış gözlenmiştir. Matsumoto ve Juang'a (2004) göre, dünya genelinde gözlenen bu artış herkes için doğru kabul edilen kuram ve ilkelerin sorgulanmasına yol açmış, konuyla ilgili yapılan kültürler arası çalışmalar büyük önem kazanmaya başlamıştır. Berry'e (2009) göre, çok kültürlülük, hem psikolojik hem de siyasal açıdan anlaşılması gereken bir konudur. Konu, bu açılardan anlaşıldıktan sonra bireysel ve sosyal düzeyde de ele alınmalıdır. Bu çalışmanın amacı, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden Türklerin, yerli halka ve Türkiye'ye uyum süreçlerini bazı sosyal psikolojik değişkenler açısından incelemektedir. Böylece, çok kültürlülüğün anavatanlarına göç eden, yerli halkla ortak bir tarihi geçmişi olan bireyler açısından nasıl sonuçlar doğurduğuna ilişkin bulgulara ulaşmak amaçlanmaktadır. Amacı doğrultusunda çalışmada, benlik saygısı, yaşam doyumu, sosyal mesafe, algılanan ayrımcılık,

sistemi meşrulaştırma ve yerli halka ilişkin tutumlar gibi bazı sosyal psikolojik değişkenler temelinde Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiş olan Türklerin kültürel uyum süreçleri incelenmektedir.

1.1. Kültürel Uyum (Acculturation)

Kültürel uyum terimi günümüzde birçok kaynakta ve araştırmada karşımıza çıkmasına karşın Sam'in de (2006) belirttiği gibi, alandaki anlamı ve tanımını üzerinde tam bir uzlaşma sağlanmış değildir. Göç alan çok uluslu ülkelerde, insanların beraber yaşamalarını, birbirlerine uyum sağlamalarını kolaylaştıracak yöntemler kullanmaları gerekmektedir (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Berry ve arkadaşlarına (2006) göre, insanlar beraber yaşamayı ve birbirlerine uyum sağlamayı öğrenirlerken “kültürel uyum” adı verilen süreç gerçekleşmektedir. Kültürel uyum ve gruplar arası ilişkilerle ilgilenenler, hem göç edenleri hem de göç alanları etkileyen iki temel konu üzerinde durmaktadır. Bu konulardan ilki grup özelliklerinin devam ettirilmesi ile ilgiliyken, diğeri gruplar arasındaki etkileşim ve iletişimle ilgilidir (Berry, 2001). Sam (2006), göç nedeniyle bir arada yaşamak zorunda olan farklı kültürlerden bireylerin, bu süreçte birbirlerini etkilediklerini ve söz konusu etkileşimin her iki taraf için yol açtığı değişimlerin kültürel uyumla neticelendiğini ifade etmektedir. Kültürel uyumu ise “farklı kültürlerden insanların ve grupların bir araya geldiklerinde karşılıklı etkileşimleri sonucunda yaşadıkları değişimlerin tümü” (s.11) olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Flakerud'da (2007) kültürel uyumu “bir grubun başka bir grupta etkileşimi sonucu meydana gelen değişim” (s. 543) olarak ele almaktadır. Göç Terimleri Sözlüğü'nde ise kültürel uyum “Belirli bir kültürden gelen kişilerin, grupların ya da sınıfların yabancı bir kültürün (fikirleri, söylemleri,

değerleri, normları, davranışları, kurumları) unsurlarını aşamalı olarak benimsemesi, kısmi ya da tam uyum, göç ve ticari ilişkiler aracılığıyla farklı kültürler arasındaki temas ve etkileşimden kaynaklanır” şeklinde tanımlanmaktadır (2009; s. 39). Kültürel uyum konusunda, en çok atıf alan araştırmacılardan olan Redfield, Linton ve Herkovits (1936) ise, farklı kültürlerden insanların bir araya gelmesinin kaçınılmaz olarak kültürel uyumla sonuçlandığını belirtmektedir. Bir araya gelen bu farklı gruplar karşılıklı etkileşim içine girmektedir. Bu etkileşimi takiben gözlenen biyolojik (beslenme şekli gibi) ya da ekonomik değerlerdeki değişimlerle birlikte sosyal ve kültürel değişimler gerçekleşmektedir (Berry, 1997; Redfield, Linton ve Herkovits, 1936).

Kültürel uyum süreci iki ya da daha fazla grubun var olması temeline dayanmaktadır (Berry, 2001; Rohman, Piontowski ve van Randenborgh, 2008; Sam, 2006). Ek olarak, kültürel uyum sürecinin sonuçları hem göç edeni hem de göç alanı etkilemektedir. Ancak, çalışmalar göç edenlerin kültürel uyumdan daha çok etkilendiğini ortaya koymaktadır (Berry, 2001; Flakerud, 2007; Rohman, Piontowski ve van Randenborgh, 2008). Kültürel uyum sürecinde, hem baskın grubun hem de göç etmiş olan azınlık grubun karşılıklı etkileşimi her iki grubun dilinde, değerlerinde ve davranışlarında değişimlere neden olsa da özünde her iki grup birbirinden farklı olmayı sürdürmektedir (Flakerud, 2007). Örneğin, konuya azınlık olan grup açısından bakıldığında, kültürel uyum sürecinin azınlık olan gruba baskın olan grubun içinde yaşama becerisini kazandırırken grubun kendi kültürel değerlerini, dilini ve davranışlarını devam ettirme olanağı da sunduğu anlaşılmaktadır. Kültürel uyum sağlaması gereken daha çok azınlık grupların üyeleri olduğu için, kültürel uyum çalışmaları genellikle göç eden bireyler üzerine

odaklanmaktadır (Berry, 2001; Flakerud, 2007; Rohman, Pionowski ve van Randenborgh, 2008). Benzer şekilde bu araştırmada da göç etmiş olan bir grupta çalışılmaktadır. Ancak, diğer çalışmalarından farklı olarak bu çalışmanın örneklemini anavatanlarına göç etmiş katılımcılar (Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiş olan Türkler) oluşturmaktadır.

Başta da belirtildiği gibi, bu çalışmanın temel amacı, benlik saygısı, yaşam doyumu, sosyal mesafe, algılanan ayrımcılık, sistemi meşrulaştırma ve yerli halka ilişkin tutumlar gibi bazı sosyal psikolojik değişkenler temelinde Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiş olan Türklerin kültürel uyum süreçlerini anlamaya çalışmaktır. Bu noktada, çalışmaya temel oluşturan Berry'nin kültürel uyum modeline geçmeden önce, başlangıçtan günümüze kültürel uyum çalışmalarında gözlenen değişikliklerden söz etmek yararlı olacaktır.

1.2. Kültürel Uyum Modelleri

Kültürel uyum sürecini ele alan modeller incelendiğinde iki temel yaklaşımın öne çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki "Tek Boyutlu Kültürel Uyum Modeli" (Unidimensional Model of Acculturation) (Gordon, 1964), diğeri "İki Boyutlu Kültürel Uyum Modeli"dir (Bidimensional Model of Acculturation) (Berry, 1980).

Tek Boyutlu Kültürel Uyum Modeli 1964 yılında Gordon tarafından geliştirilmiştir. Model, kültürel uyumu iki boyutlu olarak ele almaktadır. Gordon'a göre, kişi ya kendi kültürüne, etnik kökenine, değerlerine, davranışlarına ve tutumlarına bağlılığını devam ettirmekte ya da kendi kültürel özelliklerinden feragat edip baskın kültürün özelliklerini benimsemektedir. Tek boyut tek ulus, tek dil, tek kültür ve tek din görüşünü savunmaktadır. Ancak böyle bir ülkenin varlığından söz etmek

neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Bazı insanlar farkın ortadan kalktığını kabul ederek yaşamlarını devam ettirirken, bazıları da farkların var olduğunu ve var olmaya devam edeceği bilinci ve inancı ile yaşamlarını sürdürmektedirler (Berry, 1997; Berry, 2006a). Bu görüşe göre, baskın olan grup azınlık grupları içine çekerek onların kültürlerinin yok olmasını, baskın gruba benzemelerini ve onların kendilerine karışmalarını sağlamaktadır. Bourhis, Moise, Perreault ve Senecal'in (1997) de dikkat çektiği gibi, Gordon'un modeline göre kişinin başarılı bir kültürel uyum gerçekleştirmesi için tüm etnik özelliklerinden vazgeçmesi gerekmektedir. Bu nedenle, Bourhis, Moise, Perreault ve Senecal (1997) söz konusu modeli asimilasyon olarak değerlendirmişlerdir. Bu model sunduğu iki seçenekten dolayı yetersiz bulunarak eleştirilmiş (örneğin, Rogler, Cortes ve Malgady, 1991), ardından kültürel uyumu daha kapsamlı ele alan "İki Boyutlu Kültürel Uyum Modeli" geliştirilmiştir.

İki Boyutlu Kültürel Uyum Modeli. Berry (1970, 1980) tarafından geliştirilmiş olan bu model kültürel uyumu daha kapsamlı ele almayı hedeflemiştir. Tek Boyutlu Kültürel Uyum Modeli'nin sunduğu iki boyutun aksine İki boyutlu Kültürel Uyum Modeli azınlık ve baskın grubu birbirinden bağımsız olarak değerlendirebilmektedir. Başka bir ifadeyle azınlık olan gruplar baskın olan grupla sosyal anlamda gerekli olan ilişkileri sürdürürken kültürlerini ve kültürel kimliklerini devam ettirmektedirler (Berry, 2006a).

Ek olarak, tek boyutlu kültürel uyum modelinde değinilen "azınlık olanların kendi özelliklerinden vazgeçip baskın olanı kabul etmesi" durumu iki boyutlu kültürel uyum modelinin boyutlarından yalnızca birine karşılık gelmektedir. Başka bir ifadeyle Berry (1980), modeliyle hem azınlık hem de baskın olan grubun kendi özelliklerini devam ettirebilecekleri bir kültürel uyum süreci önermiştir. Dahası, bu

model ile kültürel uyumu bireysel, grup ve toplumsal düzeyde ele alıp incelemek olanaklı hale gelmiştir (Berry, 1990). Berry (1980) modeli ilk geliştirdiğinde, sekiz kültürel uyum tutumu belirlemiştir. Ancak günümüzde bu tutumların sayısı dörde (bütünleşme, ayrılma, asimilasyon ve marjinallik) indirgenmiştir.

İki Boyutlu Kültürel Uyum Modeli, Tek Boyutlu Kültürel Uyum Modeli'nin aksine, hem iki ayrı kültürel kimliğe sahip bireyleri (bütünleşme) hem de hiçbir kültürel kimliğe sahip olmayan bireyleri (marjinallik) kucaklamaktadır (Kang, 2006). Kang'a göre bu özelliklerinden dolayı İki Boyutlu Kültürel Uyum Modeli kültürler arası çalışmalarla ilgilenenlerin odak noktası haline gelmiştir. Bu çalışmada da İki boyutlu Kültürel Uyum Modeli temel alındığı için aşağıda, Berry'nin geliştirdiği kültürel uyum stratejilerinden ayrıntılı olarak bahsedilmektedir.

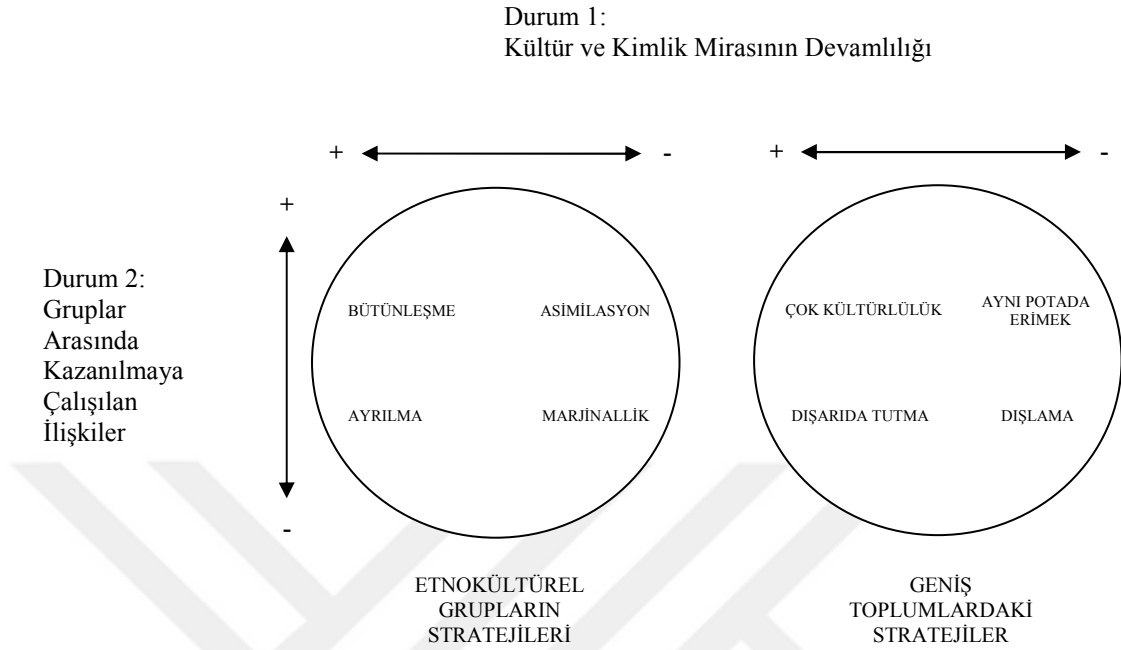
1.3. Kültürel Uyum Stratejileri

Berry (2001), antropolog ve sosyologların kültürler arası etkileşimi iki ana başlık altında ele aldıklarını belirtmektedir. Bu başlıklardan ilkinin “gruplar arasındaki ilişkinin derecesi ya da grupların birbirleri ile kaynaşması” oluştururken; ikincisini “her grubun kendi kültürünü devam ettirme beyanı” oluşturmaktadır. İlk başlık, iki grubun farklı düzeylerde de olsa kaynaşabileceğine göndermede bulunmaktadır. İkinci başlık ise her bir grubun kültürel olarak diğerinden bağımsız olarak varlığını devam ettirmek isteyebileceğine işaret etmektedir. Berry'ye göre, bu iki olası etkileşim biçimi arasındaki farklılıkların anlaşılması, kültürel ve psikolojik uyumun anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Ek olarak Berry'ye göre, antropolojik ve sosyolojik açıdan gruplar arasındaki etkileşimin fazla olması kültürel devamlılığı azaltmaktadır. Bunun sonucu olarak da bir kültür diğerine dâhil olurken, her iki

grubun kendi özellikleri yok olmakta ve ortaya yeni bir oluşum çıkmaktadır (Berry, 2001).

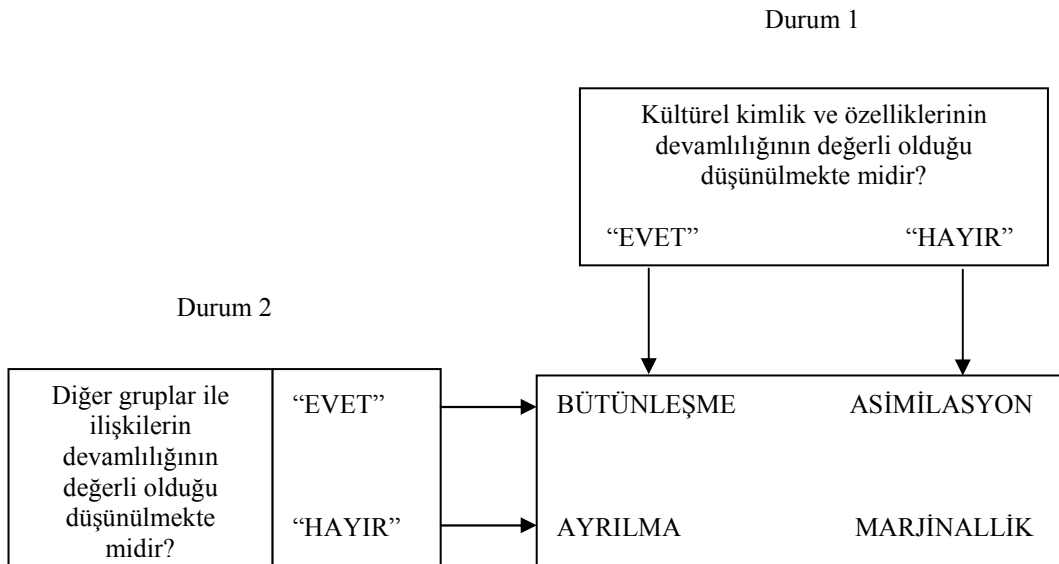
Hem baskın olan yerli halk hem de azınlık olan göçmen grup kültürel uyumla yüzleşmektedir (Berry, 1997; Berry, 2006a). Kùltürler arası etkileşim ve kültürel devamlılık baskın olmayan grup açısından incelendiğinde “kùltürel uyum tutumları” (acculturation attitudes) adını almaktadır (Berry, 2001). Kùltürel uyum tutumlarını belirlemek için göç edenlere iki soru yöneltilmektedir. Bu sorulardan ilki göç edenlerin kendi kùltürlerini devam ettirmeyi ne derece istedikleri yönündedir. Bu soruyla kùltürel farklılığın, kimliğin devam ettirilmesi/ettirilmemesi (kùltürel devamlılık) ele alınmaktadır. İkinci soru ise baskın olmayan grubun baskın olan grupla ilişki kurmayı ne derece arzuladığı ile ilgilidir. Bu soru ile farklı iki kùltürel grubun kaynaşması/kaynaşmaması (etkileşim ve iletişim) ele alınmaktadır (Berry, 1997; Berry, 2006a; Berry, Kim, Power, Young ve Bujaki, 1989). Yukarıda belirtilen söz konusu iki soruya verilen yanıtlar, hem baskın olan grubun hem de azınlık olan grubun kùltürel uyum stratejileri konusunda fikir vermektedir (Berry, 1997; Berry, 2001; Berry, 2009; Berry, Kim, Power, Young ve Bujaki, 1989). Kişilerin kendi gruplarına yönelme (kişinin kendi kùltürel kimliğini ve mirasını devam ettirme arzusu) ya da diğer gruba yönelme durumları (diğer grupla iletişim kurma ve çoğunlukla kaynaşma arzusu) dikkate alınarak, Şekil 1. 1. ve Şekil 1. 2.’de gösterilen dört kùltürel uyum stratejisi belirlenmiştir (Berry, 2009; Berry, Kim, Power, Young ve Bujaki, 1989).

Şekil 1.1. Etnokültürel gruplarda ve daha büyük toplumlarda kültürel uyum stratejileri.

Berry'den (2001) uyarlanmıştır.

Şekil 1.2. Kültürel Uyum Stratejileri.

Berry'den (1994) uyarlanmıştır.

Bu çalışmada azınlık olan bir grupla çalışılacağı için azınlık stratejilerine ağırlık verilecektir. Temel olarak hem baskın hem de azınlık gruplar için dört kültürel uyum stratejisi bulunmaktadır. Azınlık gruplar söz konusu olduğunda kültürel uyum stratejileri asimilasyon (assimilation), ayrılma (separation), bütünleşme (integration) ve marjinalizmdir (marginalism) (Berry, 1997; Berry, 2006a; Berry, 2009; Schmitz, 2001). *Asimilasyon*, azınlık grubun kendi kültürünü devam ettirmeyip baskın olan grubun özelliklerini benimseme ve onun gibi olma arzusudur. *Ayrılma*, asimilasyonun tam tersi olarak düşünülebilir. Diğer bir ifade ile ayrılma, baskın olmayan grubun kendi kültürel özelliklerini devam ettirip baskın olan grupla etkileşime girmekten kaçınmasıdır. *Bütünleşme*, azınlık olan grubun kendi kültürünü devam ettirirken, bir yandan da baskın olan grupla etkileşimde bulunmasıdır. Bütünleşmede kültürel bütünlüğün bir dereceye kadar korunduğunu söylemek olasıdır. Kişiler kendi kültürel bütünlüklerini korurken aynı zamanda baskın olan grubun bir parçası olmak için her iki kültüre ait birçok özelliği benimsemek için uğraş vermektedir (Berry, 2001; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Diğer bir ifadeyle, bütünleşmeyi benimseyen azınlık gruplar hem kendi kültürel kimliklerini hem de baskın kültürün kimliğini kabul etmekte, her iki kimliği bütünleştirmektedirler (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Berry (2001), bütünleşmede karşılıklı uyuma ve uzlaşmanın önemli olduğunu belirtmektedir. Ek olarak, bütünleşmenin gerçekleşebilmesi için hem azınlık grubun hem de baskın grubun tüm farklılıklara karşın bir arada yaşayabilme inancına gerçekten sahip olmaları gerekmektedir. Dahası, azınlık olan grubun baskın olan grubun temel özelliklerini benimsemesi bütünleşme sürecini hızlandırırken; aynı şekilde baskın olan grubun da azınlık olan grubun yararına olacak düzenlemelerde bulunması (onlar

için okul, hastane yaptırmak gibi) sürece olumlu yansımaktadır. Hem azınlık grubun hem de baskın olan grubun kendi özelliklerini devam ettirmek istemeleri bütünleşmeye yol açabileceği gibi ayrılmayla da sonuçlanabilmektedir (Berry, 2001). *Marjinallik* ise, azınlık olan grubun kendini ne kendi grubuyla ne de baskın olan grupla özdeşleştirmemesidir (Berry, 1997; Berry, 2001; Berry, 2006a; Berry, 2009; Schmitz, 2001). Marjinalliğin iki sebebi bulunmaktadır: 1. Azınlık olan bireylerin kendi kültürlerine olan ilgilerinin azlığı. 2. Azınlık olan grubun baskın olan grupla etkileşime geçmek istememesi. İkinci duruma neden olarak, dışlanma veya ayrımcılığa maruz kalma gösterilmektedir (Berry, 2001).

Azınlık ve baskın grubun kültürel etkileşimleri kültürel uyum sürecini beraberinde getirmektedir (Berry, 2001). Berry'ye (1990) göre, kültürel uyum genel (population) ve bireysel düzeyde olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel düzey sosyal, çevresel, kültürel ve kurumsal düzeyde kültürel uyumu bünyesinde barındırırken; bireysel düzey davranışlar, özellikler, değerler ve tutumlarla ilişkili olan psikolojik iyilik halini içermektedir. Berry'ye (2001) göre, bu değişimler bireyin hem psikolojisi hem de davranışı üzerinde etkilidir. Berry bu durumu “insanın repertuarındaki her davranış, başka bir kültürle etkileşime girmesiyle, değişime adaydır” sözleri ile ifade etmektedir (Berry, 2001, s.621). Çoğu durumda değişim kolaydır, çünkü insanların giyinişleri, selamlaşmaları, yemek tercihleri, günlük etkinlikleri gibi pek çok duruma ilişkin tutum ve davranışları değişmektedir. Berry değişim sürecinin hızı ile kişinin kendi grubunda kültürel devamlılığa verilen önem arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Ek olarak baskın olan grubun demografik, ekonomik, siyasal özelliklerinin de azınlıktan olan bireylerin değişim sürecini etkilediğini düşünmektedir. Baskın olmayan grupların kullandığı kültürel

uyum stratejileri, onların bu stratejileri kendi özgür iradeleriyle, baskı altında olmadan benimsedikleri kabul edilerek ölçülmektedir. Oysa kültürel uyum süreci her zaman sorunsuz işlememektedir. Baskın olan grup, azınlık olan gruba hangi kültürel uyum şeklini seçmesi gerektiği yönünde dolaylı ve doğrudan baskılar uygulayabilmektedir.

Baskın olan grubun kullandığı kültürel uyum stratejileri bütünleşme, asimilasyon, dışarıda tutma (segragation) ve dışlamadır (exclusion) (Berry, 2006a; Berry, 1997; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Schmitz, 2001). Baskın olan grup dışarıda tutma stratejisini kullandığında karşılık olarak azınlık grup da ayrılma stratejisini kullanmaktadır (Berry, 2006a; Berry, 1997; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Schmitz, 2001). Benzer şekilde, azınlık grup ayrımcılığa maruz kaldığını düşündüğünde kültürel uyum stratejisi olarak ayrılma ya da marjinalliği benimseyebilmektedir (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Berry ve arkadaşlarına göre, azınlık gruba üye olan bireyler ayrımcılık algıarlarsa baskın olan grup ile ilişki kurmaktan kaçınmakta ve kendi kökenlerine yönelmeye daha açık hale gelmektedirler. Eğer azınlık grup üyeleri ayrımcılık algılamazlarsa baskın olan toplumla kaynaşmaya daha istekli olmaktadırlar. Azınlık grupların asimilasyonu seçmesi iki nedenle açıklanabilmektedir. İlki, gönüllü olarak çoğunluğa uyma isteğidir. İkincisi ise, baskın grup tarafından asimile olmaları yönünde baskı yapılmasıdır. Baskın grubun uyguladığı dışarıda tutma ve asimilasyon baskıları azınlık grupta nadiren de olsa marjinallikle sonuçlanabilmektedir.

Çok sayıda araştırmacı tarafından en fazla tercih edilen ve en olumlu uyum sürecini yansıttığı düşünülen bütünleşme, her iki grubun da birbirine olumlu yaklaşması ilkesine dayandırılabilir. Bu süreçte her iki taraf da birbirlerinin

doğrularını kabul ederken, aynı zamanda farklılıklarının korunmasına saygı göstermektedir. Bütünleşmeyi asimilasyon, ayrılma ve marjinallik stratejileri izlemektedir (Berry, 2006a; Berry, 1997; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Schmitz, 2001). Bu bilgilerle tutarlı olarak, Finlandiya’da ve İsrail’de yaşayan Rusların en çok tercih ettikleri kültürel uyum stratejisinin bütünleşme olduğu gözlenmiştir (Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011).

Daha önce de belirtildiği gibi, bu çalışmada önceki pek çok çalışmada (Badea, Jetten, Iyer ve Er-Rayif, 2011; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Lee ve Green, 2010; Robinson, 2009) olduğu gibi Berry’nin kültürel uyum modeli temel alınmıştır. Her ne kadar kültürel uyum yazının en gözde yaklaşımlarından biri olsa da, Berry’nin modeline bazı eleştiriler olduğu gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle aşağıda, kısa da olsa son yıllarda bu modele getirilen eleştirilere yer verilmiştir.

1.4. Berry’nin Kültürel Uyum Stratejilerine Getirilen Eleştiriler

Stuart ve Ward (2011), Berry’nin iki boyutlu ve dört stratejiden oluşan modelinin, son yıllarda eleştirilere maruz kaldığını belirtmektedir. Stuart ve Ward’ın (2011) Yeni Zelanda’da yaşayan Müslüman gençlerle yürüttükleri çalışma sonucunda “dengeye ulaşma” (reaching a balance) kavramı ortaya konmuştur. Denge kavramı bütünleşme ile benzer olsa da ikisini birbirinden ayıran temel farklılık; bütünleşmenin uygulanan ölçeklerde dikte ediliyor ve seçenekler halinde sunuluyor olmasıyken, denge kavramının çalışmaya katılan katılımcıların hür iradeleri ile verdikleri yanıtlar neticesinde ortaya çıkmasıdır. Stuart ve Ward’a göre, Berry’nin ölçeği kültürel uyumun bireylerin gündelik yaşamlarına nasıl yansıdığını ve onların

günlük yaşamlarını nasıl etkilediğini yansıtmamaktadır. Ek olarak eleştirilerde, Berry'nin söylediğinin aksine, bireylerin yakaladığı dengenin ya da uyumun kültürel uyumun sonucu değil tam tersine sürecin bir parçası olduğu belirtilmektedir (Stuart ve Ward, 2011; Ward, 2008). Bireyler dengeyi sağlamakta, ardından kültürel uyum sürecini gerçekleştirmektedir (Stuart ve Ward, 2011).

Ward (2008) bütünleşmeyle neyin kastedildiğinin çok açık olmadığını belirtmekte ve bütünleşmenin “durumsal” olarak ele alınması gerektiğine dikkat çekmektedir. Durumsaldan kasıt, bireylerin bazı durumlarda (özel yaşam gibi) geleneksel, bazı durumlarda (sosyal hayat gibi) baskın kültürün özelliklerini sergiliyor olabilmeleridir. Bu noktada Stuart ve Ward (2011) dengenin önemli olduğunu ve çalışmalara dâhil edilmesinin birçok ikilemi ortadan kaldıracığını belirtmektedir. Kültürel uyum konusunda durumsal boyutun altını çizen diğer araştırmacılar ise Snauwaert, Soenens, Vanbeselaere ve Boen'dir (2003). Bu araştırmacılar da azınlıkların sosyal ilişkilerde bütünleşmeyi tercih ederken kendilerini azınlık kimlikleri ve özellikleriyle tanımlamayı seçtiklerini ifade etmektedirler. Rudmin'e (2009) göre, Berry kültürel uyumun karmaşıklığını yok saymakta ve oluşturduğu stratejilerin tamamen mantıklı olduğunu varsaymaktadır. Ward (2008) ise, Berry'nin yaklaşımında psikolojik uyumun geleneksel yöntemlerle (ölçeklerle) ölçülüyor olmasının kültürel uyum sürecinin dinamik doğasını yakalayamadığına dikkat çekmektedir.

Berry'nin dört kültürel uyum stratejisinin birçok çalışmada birbirleriyle ilişki gösterdiği, ancak bunun böyle olmaması, örneğin katılımcı bütünleşme boyutunu seçerse diğer tüm stratejileri olumsuz cevaplaması gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Rudmin ve Ahmadzadeh, 2001; Rudmin, 2003). Ek olarak, marjinallikle neyin

kastedildiği de çok açık değildir. Marjinalliğin her iki kültürün de reddedilmesi yerine kişinin hangi kültürü seçeceğine karar verememesi, stres, kaygı ve bir yabancılaşma durumu olarak ele alınması gerektiği belirtilmektedir. Bery'nin modeliyle ilgili çalışmalarda asimilasyon ve bütünleşme boyutları arasında pozitif yönde ilişki gözlenebilmektedir (Rudmin ve Ahmadzadeh, 2001). Başka bir ifadeyle, katılımcılar hem bütünleşmeyi hem de asimilasyonu ölçen maddelerin yarısına aynı anda katılabilmektedir. Dikkat çekilen bir diğer konu da aynı katılımcılara uygulanan farklı kültürel uyum ölçeklerinin farklı sonuçlar verebileceğidir (Rudmin ve Ahmadzadeh, 2001; Snauwaert, Soenens, Vanbeselaere ve Boen, 2003). Rudmin ve Ahmadzadeh (2001) Norveç'te yaşayan İranlılara hem Berry ve Sam tarafından 1995 yılında geliştirilen ve 1995 yılında Merametdjian tarafından uyarlanan dört stratejiden oluşan ölçeği hem de kendi geliştirdikleri Kültürel Tutum Ölçeği (Cultural Attitude Scale) ve seçme zorunluluğu olan bir ölçek (Forced Choise Scale) uygulamışlardır. İlkinde katılımcıların bütünleşmeyi tercih ettiklerini gözlerken, ikinci ve üçüncü ölçekte katılımcıların kendilerini öz kültürlerine yakın bulduklarını gözlemişlerdir. Benzer şekilde Snauwaert ve arkadaşları (2003) da azınlıkların baskın kültürle iletişim ve etkileşime açık olup, aynı zamanda kendi kültürlerini devam ettirmeyi tercih edebildiklerini belirtmektedir.

Berry'nin iki boyutlu dört stratejiden oluşan modeline getirilen eleştirilere karşın bu çalışmada Berry tarafından geliştirilen ölçek tercih edilmiştir. Bunun nedeni, ölçeğin eleştirilerin yanında kullanımını destekleyen övgüler de alıyor olmasıdır. Örneğin, Schmitz'e (2001) göre, Berry'nin oluşturduğu kültürel uyum modelini kullanmanın birçok olumlu sonucu bulunmaktadır. Schmitz Berry'nin modelinin kültürel uyumu toplum, grup ve birey düzeyinde araştırma ve inceleme

olanağı sunduğunu belirtmektedir. Ek olarak, Berry'nin modeli sayesinde hem baskın hem de azınlık grubun kültürel uyum stratejilerini çok iyi tanıyıp değerlendirme şansının yakalandığını ifade etmektedir. Son olarak, Schmitz kültürel uyum stratejilerinin bireysel düzeyde araştırıldığında bize kültürel uyum stratejileri ile bireysel farklılıklar (kişilik, bilişsel tarzlar (cognitive styles) ve bilişsel yapılar (cognitive structures) gibi) arasındaki ilişkiyi sunduğunu vurgulamaktadır. Ölçek ayrıca, günümüze kadar benzer başka birçok çalışmada (örneğin; Badea, Jetten, Iyer ve Er-Rayif, 2011; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Lee ve Green, 2010; Robinson, 2009) da kullanılmıştır. Schmitz'e göre (2001) de geliştirilen çoğu kültürel uyum ölçeği Berry'nin oluşturduğu model ve ölçekler esas alınarak geliştirilmektedir. Çalışma yürütülürken ölçek, Berry'nin modeline getirilen eleştiriler göz önünde bulundurularak değerlendirilmiş, örneklem yapısına uygun olmadığına karar verilen maddeler uygulamaya dâhil edilmemiştir (bk. Yöntem kısmı).

Kültürel uyum stratejilerinden ve Berry'nin kültürel uyum stratejilerine olan eleştirilerden bahsettikten sonra, aşağıda seçilen ve deneyimlenen kültürel uyum sürecinin ya da kültürel uyum stratejilerinin bir sonucu olan uyumdan (adaptation) bahsedilmektedir.

1.5. Uyum

Uyum (Adaptation), birey ve grupların göç edilen yerin beklentileri doğrultusunda yaşamlarını tekrardan düzenleme (Berry, 1997, 2006a; Sam, 2006) ve hayatlarını daha tatmin edici biçimde oluşturma çabaları olarak tanımlanmaktadır (Sam, 2006). Uyum konusunda dikkat edilmesi gereken nokta, uyumun kültürel

uyum sürecinin bir sonucu olduğudur. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise, kültürel uyum ve uyumun aynı şeyler olmadığıdır. Uyum baskın ve azınlık gruplar arasında denge sağlayıcı olabileceği gibi, tam tersi bir sonuca da yol açabilmektedir (Berry, 2006a).

Önceleri insanların kültürel uyum sürecini grup temelli yaşadıkları belirtilirken, alandaki çalışmaların artması ile kültürel uyum sürecinin bireysel düzeyde de yaşandığı düşünülmeye başlanmıştır (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2011; Sam, 2006). Berry ve arkadaşlarına göre, uyum kültürel düzeyde ele alındığında, her iki kültürün birbirleri ile karşılaşmalarından önceki özelliklerini, etkileşim sürecindeki özelliklerini ve kültürlenme sürecinden sonra her iki kültürde meydana gelen değişimleri (örneğin siyasal, ekonomik, demografik ve kültürel değişimler) bilmek gerekmektedir. Bu sürecin çalışılması çok zor ve meşakatli olduğundan bu çalışmada uyumun bireysel düzeyi ile ilgilenilmektedir.

Bireysel düzeyde uyum ele alınırken, genellikle azınlık olan bireylerin kültürel uyum sürecinde deneyimledikleri psikolojik durumlar değerlendirilmektedir. Bireysel düzeydeki uyum süreci psikolojik uyum (psychological adaptation) ve sosyokültürel uyum (sociocultural adaptation) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2011; Ward ve Rana Deuba, 1999). Bireysel düzeyde uyum önceleri sadece psikolojik uyum ile ölçülürken Ward ve arkadaşları söz konusu ölçümde sosyokültürel uyumun da dikkate alınması gerektiğinin altını çizmişlerdir (Berry, 2006a; Berry ve ark., 2011; Ward ve Rana Deuba, 1999). Bireysel düzeyde uyum incelenirken asıl hedef, azınlık bireyler arasında kültürel uyum stratejilerini ve buna bağlı olarak psikolojik ve sosyokültürel uyum farklılıklarını belirlemektir (Berry ve ark., 2011).

İnsanların öz kültürlerinden getirdikleri özellikler, göç ettikleri ülkenin özellikleri, kültürel uyum stratejileri, bireysel özellikleri ve yaşadıkları stres, uyum süreçlerini etkilemektedir (Berry, 2006a; Berry, 1997; Schmitz, 2001). Berry'ye (2006a) göre “kültürel uyum uzun vadeli bir uyum değişkendir” (s. 52). Berry bunun sebebini bireylerin uyumunun durumsal olmasına bağlamaktadır. Şöyle ki, bireyler belli durumlarda çok iyi uyum sergilerken, bazı durumlarda hiç uyum gösteremeyebilmektedir. Yukarıda belirtilen bilgilerle tutarlı olarak, uyum sürecinin hemen gerçekleşebileceği gibi zamana da yayılabileceği belirtilmektedir (Berry, 2006a; Berry, 2009; Mahmud ve Schölmerich, 2011).

Biraz önce de değinildiği gibi, Ward ve arkadaşları bireysel düzeyde uyumu, sosyokültürel ve psikolojik olmak üzere iki alt başlık altında ele alıp değerlendirmişlerdir (Searle ve Ward, 1990; Ward ve Rana Deuba, 1999). Aşağıda bu uyum türlerinden daha ayrıntılı olarak söz edilmektedir.

1.5.1. Sosyokültürel Uyum

Sosyokültürel uyum, azınlık gruba üye olan bireylerin baskın kültürün belli özelliklerini benimseyip yeni hayatlarına uygun yaşam koşullarını sürdürmelerini kapsamaktadır (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2011). Başka bir ifadeyle, sosyokültürel uyumun, azınlık bireylerin yeni hayatlarında günlük yaşamlarını olumlu ve olumsuz yanlarıyla yönetebilme becerisi olduğu söylenebilir (Aycan ve Berry, 1996; Berry, 2006a; Ward ve Rana Deuba, 1999). Bu durum, baskın kültürü öğrenme ve sosyal beceriler kazanma gibi davranışsal durumları da içermektedir (Ward ve Kennedy, 1999). Ek olarak, sosyokültürel uyum baskın grupla iletişim, etkileşim, özdeşleşme, kültürel uzaklık, dil ve kültürel uyum stratejileri ile

ilişkilidir (Ward ve Kennedy, 1999). Ataca ve Berry'ye (2006) göre, sosyokültürel uyum göç eden bireylerin baskın kültürün özelliklerini ve günlük sorunlarla baş etmeyi öğrenmelerini de bünyesinde barındırmaktadır. Berry (1997) bu kavramı, bireylerin aile, iş ve sosyal hayatlarındaki sorunlarla başa çıkma becerilerini de işin içine katarak genişletmiştir.

Son zamanlarda sosyokültürel uyum sürecine bir etmen daha dâhil edilmiştir; *ekonomik uyum* (Aycan ve Berry, 1996). Bu etmenle, bireylerin yeni kültürlerinde iş edinin edinemedikleri, işlerinin tatmin edici olup olmadığı ve işlerinin yararlı ve etkili olup olmadığı sorularına yanıt aranmaktadır. Aycan ve Berry'nin Canada'da yaşayan Türklerle yürüttükleri çalışmanın sonucu, işlerinden ve kazançlarından memnun olmayan göçmenlerin psikolojik uyumlarının bu durumdan olumsuz etkilendiğini göstermiştir. Ek olarak, Aycan ve Berry'nin çalışması bireylerin işlerinin olmasının kültürel uyumu doğrudan etkileyen bir durum olduğuna işaret etmesi bakımından önemlidir. Şöyle ki, çalışan insanların yerli halk ile daha çok sosyalleştikleri ve kültürel uyum sürecine daha çabuk katıldıkları görülmüştür.

Sosyokültürel uyum birçok değişkenden etkilenmektedir. Seçilen kültürel uyum stratejisi sosyokültürel uyumu etkilemektedir (Berry, 2006a; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007; Ward ve Kennedy, 1993; Ward ve Kennedy, 1999). Yapılan araştırmalar kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi tercih eden azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyumlarının daha iyi olduğunu göstermektedir (Berry, 2006a; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007; Ward ve Kennedy, 1993; Ward ve Kennedy, 1999). Ek olarak, bütünleşme düzeyi yüksek olan azınlık grup üyelerinin; baskın dili, kültürü ve kurallarını daha çok benimsedikleri için

baskın grup üyeleri ile daha çok kaynaştıkları (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007) ve var olan ilişkilerinden daha mutlu oldukları görülmektedir (Ward ve Kennedy, 1999). Kültürel uyum stratejisi olarak marjinalliği benimseyen azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyumu en az iken, asimilasyon ve ayrılmayı benimseyen azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyum düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Berry, 2006a). Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward (2007) ayrılma stratejisini benimseyen azınlık üyelerinin sosyokültürel uyum sorunlarını daha çok yaşadıklarını, kendilerini baskın grup üyelerinden daha çok izole ettiklerini, kendilerini baskın kültüre daha yabancı hissederek baskın grupla kaynaşmadıklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili yapılmış olan çalışmaların genel olarak, kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi benimseyen bireylerin sosyokültürel uyumlarının daha iyi olduğunu ileri sürdükleri söylenebilir (Örneğin, Berry, 2006a; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007; Ward ve Kennedy, 1993; Ward ve Kennedy, 1999). Buna karşın, Ward ve Rana-Deuba'nın (1999) çalışmasında olduğu gibi, kültürel uyum stratejisi olarak asimilasyonu benimseyen azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyumlarının daha iyi olduğunu gösteren bulgulardan da söz edilebilir. Bu tür çelişkili bulgular, Berry'nin (2006a) de ifade ettiği gibi, hangi kültürel uyum stratejisinin sosyokültürel uyumu daha iyi yordadığını kesin olarak söylemeyi güçleştirmektedir.

Yapılan çalışmalar, insanların ana vatanlarına ilişkin sosyal kimlik düzeyinin de sosyokültürel uyumu etkilediğini göstermektedir (Ward ve Rana-Deuba, 1999, 2000; Ward ve Kennedy, 1993). Sosyal kimlik düzeyi yüksek olan azınlık bireylerin sosyokültürel uyum düzeylerinin daha düşük olduğuna dikkat çekilmektedir (Ward ve Kennedy, 1993; Ward ve Rana-Deuba, 1999, 2000). Ek olarak, sosyal kimlik

düzeyi yüksek olan azınlık grup üyelerinin kendi grup üyeleri ile daha çok iletişim kurdukları ve baskın grupla çok fazla kaynaşmadıkları görülmektedir (Ward ve Rana-Deuba, 2000). Bununla birlikte, kendilerini baskın kültür ile tanımlayan azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyum düzeyleri daha yüksektir (Ward ve Kennedy, 1993; Ward ve Rana-Deuba, 1999, 2000).

Araştırma sonuçları, azınlık ve baskın grubun kültürlerinin benzer olduğu durumlarda azınlık grup üyelerinin daha fazla sosyokültürel uyum sergilediği yönündedir (Masgoret ve Ward, 2006; Ward, Okıra, Kennedy ve Kojima, 1998; Ward ve Rana-Deuba, 1999; Ward ve Kennedy, 1999). Kendi kültürlerini baskın grubun kültüründen oldukça farklı gören azınlık grup üyelerinin ise daha fazla sosyokültürel uyum sorunları yaşadıkları vurgulanmaktadır (Maydell-Stevens, Magoret ve Ward, 2007). Ek olarak, kültürleri, dilleri ve dinleri farklı olan azınlık ve baskın grupların daha çok çatışma yaşadıkları ve bunun bir sonucu olarak azınlık grup üyelerinin daha az sosyokültürel uyum deneyimledikleri görülmektedir (Masgoret ve Ward, 2006).

Baskın dili konuşabilmek ile sosyokültürel uyum arasındaki ilişkiyi göz ardı etmemek gerekmektedir. Baskın dili çok iyi konuşamayan azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyumlarının bu durumdan olumsuz etkilendiği bilinmektedir (Ataca ve Berry, 2002; Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007). Baskın grubun dilini konuşamamak veya iyi konuşamamak azınlık grup üyelerinin baskın grup üyeleri ile kaynaşamamasındaki en temel engellerdendir. Sonuç olarak, dil sorunu ve baskın grupla kaynaşamamak baskın kültürü ve onun kurallarını öğrenmesini engellediğinden azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyum sorunları ile karşı karşıya kalmalarını beraberinde getirmektedir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward,

2007). Baskın grup üyeleri ile kaynaşamama yalnızlığa da yol açmakta, bu durum ise psikolojik uyum sorunlarına neden olabilmektedir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007). Azınlık ve baskın grubun aynı dili konuşuyor olmaları iki grubun daha çok iletişim veya etkileşim kurup kaynaşmalarını ve sonuç olarak azınlıkların daha az sosyokültürel uyum sorunları yaşamalarını beraberinde getirmektedir (Ward ve Kennedy, 1993). Baskın kültüre ait televizyon, radyo ve gazete gibi yayın unsurlarının azınlık olan bireylerin baskın kültürün değerlerini öğrenmelerinde etkili olduğu ve onların sosyokültürel uyumlarını olumlu yönde etkilediği bilinmektedir (Masgoret ve Ward, 2006).

Sosyokültürel uyum ile göç edilen ülkedeki kalış süresi de ilişkilidir. Göç edilen yerdeki yaşama süresi uzadıkça sosyokültürel uyum düzeyi yükselmektedir (Ataca ve Berry, 2002; Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007; Ward, Okura, Kennedy ve Kojima, 1998; Ward ve Kennedy, 1999). Göç edilen yerdeki yaşam süresi uzadıkça, azınlık grup üyeleri baskın dili ve kültürü daha çok öğrenmekte, bu durum ise onların sosyokültürel uyumları olumlu yönde etkilenmektedir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007). Bu bilgiyle tutarlı olarak, göç edilen yerdeki yaşam süresi daha kısa olan azınlıkların sosyokültürel uyum düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir (Ward, Okura, Kennedy ve Kojima, 1998; Ward ve Kennedy, 1999).

İyi olanaklara sahip olan azınlıkların ve kendi anavatanlarından çok daha rahat edecekleri ülkelere göç eden bireylerin sosyokültürel uyumlarının da daha iyi olduğu ifade edilmektedir (Ward ve Kennedy, 1999). Ek olarak, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi arttıkça, azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyum düzeylerinin arttığına da dikkat çekilmektedir (Ataca ve Berry, 2002).

Sosyokültürel uyum ile ilişkili olduğu anlaşılan bir diğer değişken ise algılanan ayrımcılıktır. Algılanan ayrımcılık düzeyi yüksek olan azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyum düzeyleri düşmektedir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007).

Son olarak sosyokültürel uyumun, sosyal ilişkilerle de ilişkili olduğu görülmektedir. Baskın grup üyeleri ile daha çok iletişim, etkileşim ve yakınlık kuran bireylerin sosyokültürel uyumlarının daha iyi olduğu vurgulanmaktadır (Masgoret ve Ward, 2006; Ward ve Kennedy, 1993). Baskın grup üyeleri ile kaynaşmış, onlarla arkadaşlık gibi yakın ilişkiler kurmuş azınlık grup üyelerinin sosyokültürel uyumlarının yanı sıra, benlik saygıları da daha yüksektir (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2011). Daha çok kendi grup üyeleri ile iletişim ve etkileşim kuran azınlık grup üyelerinin ise, baskın grupla daha az yakınlık geliştirdikleri ve sonuç olarak daha çok sosyokültürel uyum sorunları yaşadıkları belirtilmektedir (Ward ve Rana-Deuba, 2000).

Araştırmacılar arasında uyumu ölçme şekli konusunda bir fikir birliği sağlanabilmiş değildir (Ward ve Kennedy, 1999). Ward ve Kennedy'ye göre uyumun ölçülme şekli araştırmacıdan araştırmacıya veya çalışmadan çalışmaya değişmektedir. Sosyokültürel uyumun kültürel farklılıklar, azınlık ve baskın grup ilişkileri, baskın dili konuşma, kültürel ayrılık (Ward ve Kennedy, 1993), sosyal mesafe ve gruplar arasındaki tutumlar (Berry, 2006b) gibi değişkenler aracılığıyla ölçüldüğü görülmektedir. Bu çalışmada ise, sosyokültürel uyum daha sonra bahsedilecek olan sosyal mesafe, algılanan ayrımcılık ve baskın gruba ilişkin tutumlar aracılığıyla ölçülecektir. Başka bir deyişle, katılımcıların sosyal mesafe, algılanan ayrımcılık ve baskın gruba ilişkin olumsuz tutumlarının düzeyleri

azalırken; bütünleşme düzeyleri, Türkiye’de yaşama süreleri ve sosyo ekonomik düzeyleri arttıkça sosyokültürel uyumlarının da artması beklenmektedir.

Azınlık grup üyeleri önce sosyokültürel sorunlarla yüzleşmektedir. Bu durum ise onların psikolojik uyum sorunları yaşamalarına zemin hazırlamaktadır (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007). Göç eden bireylerin ilk olarak sosyokültürel uyum sorunları yaşamaları, bu bireylerin farklı bir ortama, kültüre ve bunların beraberinde getirdiği diğer tüm dış etmenlere maruz kalmalarına neden olmaktadır. Sonuç olarak, göç eden bireylerin sosyokültürel uyum sürecinde yaşadıkları tüm olumsuzluklar onların psikolojik uyumlarına olumsuz yönde yansımaktadır (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007).

1.5.2. Psikolojik Uyum

Kültürel uyum çalışmalarının yeni yeni yapılmaya başlandığı dönemlerde araştırmacılar konuyu sadece grup temelinde incelemenin yeterli olduğunu düşünmüşlerdir. Ancak yapılan çalışmalar, Sam’in (2006) de belirttiği gibi kültürel uyumun sadece grup temelinde gerçekleşmediğini, bireysel olarak da kültürel uyum sürecinin incelenmesi gerektiğini göstermiştir. Hatırlanacağı gibi uyum, birey ve grupların göç edilen yerin beklentileri doğrultusunda yaşamlarını tekrardan düzenleme çabaları olarak tanımlanmaktadır (Berry, 2006a; Berry, 1997). Psikolojik uyum, bireylerin göç ettikleri yerdeki baskın olan grubun üyeleriyle yaşadıkları etkileşimin ve deneyimledikleri kültürel uyum sürecinin sonucunda kişisel olarak yaşadıkları değişikliklerin tümü olarak ele alınmaktadır (Sam, 2006). Başka bir deyişle psikolojik uyum, azınlık grup üyelerinin psikolojik (Aycan ve Berry, 1997; Berry, 2006b; Berry ve ark., 2011; Sam, Vedder, Ward ve Horenczyk, 2006; Searle

ve Ward, 1990; Ward ve Rana Deuba, 1999; Ward ve Kennedy, 1993, 1999), fiziksel (Berry, 2006b) ve akıl sağlığının (Aycan ve Berry, 1996; Searle ve Ward, 1990; Ward ve Rana Deuba, 1999) yanı sıra, yaşamlarındaki değişiklikleri (Ward ve Kennedy, 1993) ve yeni kültürlerinden duydukları memnuniyeti içermektedir (Ataca ve Berry, 2002; Berry, 2006b; Sam, Vedder, Ward ve Horenczyk, 2006). Berry (1997) psikolojik uyumun kişinin bütün psikolojik durumunu kapsadığını belirtmektedir. Ona göre psikolojik uyum “bireyin kişisel ve kültürel kimliğini iyi algılaması, akıl sağlığının iyi olması ve bulunduğu yeni durumdan kişisel olarak memnun olmasını içeren içsel psikolojik sonuçların bir kümesidir” (s. 14).

Kültürel uyumu grup temelli ve bireysel düzeyde incelerken, bireylerin her iki düzeyde yaşadıkları deneyimlerin farklı olduğunu akılda tutmak iyi olabilir. Kültürel uyum grup temelli ele alındığında ulaşılan sonuçlar bireylerin grup olarak tercih ettikleri kültürel uyum stratejisine, ekonomik ya da sosyal değişikliklere dikkat çekerken; bireysel düzeyde ele alındığında ulaşılan sonuçlar bireylerin iyilik hallerine ilişkin değişkenlere dikkat çekmektedir.

Psikolojik uyum birçok değişken ile ilişkili görünmektedir. İlgili yazın incelendiğinde kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi benimseyen azınlık grup üyelerinin psikolojik uyumlarının daha iyi olduğu görülmektedir (Berry, 2006a, 2006b; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Maydell, Stevens, Masgoret ve Ward, 2007; Sam, Vedder, Ward ve Hoenczyk, 2006; Ward ve Rana-Deuba, 1999, 2000). Berry (2006a), kültürel uyum stratejilerinden bütünleşmenin genel olarak tüm uyum süreçleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Buna karşın, asimilasyon ve ayrılmayı benimseyenlerin uyumları orta düzeyde bulunurken, marjinalliği benimseyenlerin uyum düzeylerinin en düşük olduğu gözlenmektedir

(Berry, 2006a). Berry'nin bulguları ile tutarlı olarak Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward (2007) kültürel uyum stratejisi olarak ayrılmayı benimseyen bireylerin psikolojik uyumlarının daha düşük düzeyde olduğuna dikkat çekmişlerdir. Araştırmacılar bu bulguyu, azınlık grup üyelerinin baskın grupla kaynaşamamaları ve bunun sonucu olarak kendilerini yalnız hissetmeleriyle açıklamaktadırlar. Ek olarak, bu bireylerin algıladıkları ayrımcılık düzeyi daha yüksek, benlik saygıları daha düşüktür. Benzer şekilde Ward ve Rana-Deuba (2000) da, daha az yalnızlık hisseden ve baskın grupla ilişkilerinden memnun olan azınlık grup üyelerinin psikolojik uyumlarının daha iyi olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Psikolojik uyumla ilişkili olduğu belirlenen bir diğer değişken sosyal kimliktir. Sosyal kimlik düzeyi yüksek olan azınlık grup üyelerinin psikolojik uyumları daha kötüdür (Ward ve Rana-Deuba, 1999, 2000). Bir önceki başlık altında da değinildiği gibi, bireylerin ayrılma düzeyleri yükseldikçe psikolojik uyum düzeyleri düşmektedir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007). Ayrılma düzeyi yüksek olan bireylerin sosyal kimliklerine daha bağlı olduklarına işaret eden bulgular (Badea, Jetten, Iyer ve Er-Rayif, 2011; Güngör, Bornstein ve Phalet, 2012; Trebbe, 2007) dikkate alındığında, söz konusu bireylerin sosyal kimlik düzeyleri arttıkça psikolojik iyilik hallerinin bozulacağı yönünde bir çıkarım olası görünmektedir.

Psikolojik uyumla ilişkili olduğu belirtilen bir diğer değişken göç edilen yerdeki yaşama süresidir. Yeni göç etmiş olan bireylerin öz kültürlerine bağlı sosyal kimliklerine bağlılıkları daha fazladır (Bankston ve Zhou, 1996) ve psikolojik uyumları daha kötüdür (Ward, Okura, Kennedy ve Kojima, 1998). Psikolojik uyumun göç edilen yerdeki yaşama süresiyle birlikte arttığı görülmektedir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007; Ward, Okura, Kennedy ve Kojima, 1998). Ancak,

burada doğrusal bir artıştan söz etmek mümkün değildir, çünkü psikolojik uyumun zaman zaman düşüşler gösterdiği de belirtilmektedir (Ward, Okura, Kennedy ve Kojima, 1998). Ward ve arkadaşlarına (1998) göre, psikolojik uyum ve göç edilen yerdeki yaşam süresi arasındaki ilişki eğriseldir ve “U” şeklindedir.

Baskın grup üyeleri ile kurulan sosyal ilişkiler ve arkadaşlıklar da psikolojik iyilik halini etkiliyor görünmektedir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007; Ward ve Rana-Deuba, 2000). Baskın grup ile kaynaşamayan, iletişim ve etkileşim kuramayan azınlık grup üyelerinin psikolojik durumlarının daha kötü olduğu görülmektedir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007). Daha az yalnızlık hisseden ve hem kendi grup üyeleri hem de baskın grup üyeleriyle ilişkilerinden daha memnun olan azınlık grup üyelerinin psikolojik uyumlarının ise daha iyi olduğu ifade edilmektedir (Ward ve Rana-Deuba, 2000).

Önceki araştırmaların bulguları bütünleşme düzeyleri yüksek olan bireylerin psikolojik iyilik hallerinin de iyi olduğu yönündedir (Örneğin, Baker, Soto, Perez ve Lee, 2012; Lahti, Horenzyk ve Kinunen, 2011). Benzer şekilde bu çalışmada da, Bulgaristan’dan göç eden Türklerin psikolojik uyumlarının Türkiye’de bulunma süresi ve bütünleşme düzeyiyle birlikte artarken; sosyal mesafe ve yerli halka ilişkin önyargı düzeyi arttıkça azalması beklenmektedir.

Baker, Soto, Perez ve Lee (2012) Amerika’da yaşayan Asya kökenli göçmenlerle yürüttükleri çalışmalarında psikolojik iyilik halini tek bir ölçekle (Ryff’ın (1989) Psikolojik İyilik Ölçeği (Scales of Psychological Well- Being) ölçüp, yazınla tutarlı olarak kendisini her iki kültürle birlikte tanımlayan bireylerin psikolojik iyilik hallerinin daha iyi olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte, ilgili yazında, psikolojik uyumun genellikle benlik saygısı (Berry, Poortinga,

Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2011) ve yaşam doyumu (Sam, Vedder, Ward ve Horenczyk, 2006) ölçekleri ile değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmada da katılımcıların psikolojik uyum düzeyleri benlik saygısı ve yaşam doyumu değişkenleri aracılığıyla değerlendirilecektir. Bu nedenle aşağıda bu değişkenlerden söz edilmektedir.

1.6. Kültürel Uyumu Etkileyen Bazı Demografik Etmenler

Kültürel uyum süreci pek çok demografik değişkenden etkilenmektedir (Ataca ve Berry, 2002; Berry, 1997). Bu süreçte, eğitim düzeyi, medeni durum, cinsiyet, dil, kaç yaşında göç edildiği ve göç edilen ülkede bulunma süresi gibi bazı değişkenlerin etkilerinin öne çıktığı görülmektedir.

1.6.1. Eğitim Düzeyi

Araştırmalar göç eden azınlık grubun eğitim düzeyi ile göç edilen yerdeki baskın dili öğrenip konuşma düzeyi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyi arttıkça azınlık grup üyelerinin baskın dili daha çok kullandıkları görülmektedir (Yağmur ve van de Vijver, 2012). Yağmur ve van de Vijver'in araştırmasıyla tutarlı olarak Ataca ve Berry (2002) de daha eğitilmiş olanların daha çok entelektüel düşüncelere maruz kaldıklarını ve dolayısı ile yeni diller öğrenme olasılıklarının daha fazla olduğunu belirtmektedirler. Eğitim düzeyinin artması, azınlık grubun baskın dili benimsemesinin bir sonucu olarak onların bütünleşmeyi benimsemelerini de beraberinde getirmektedir. Lee ve Green (2010) daha eğitilmiş olan Hmongların (Güneydoğu Asya'da, Çin, Burma, Tayland, Vietnam ve Laos'da yaşayan bir halk) Amerika'ya göç ettiklerinde eğitim düzeyi

düşük olanlara kıyasla daha çok bütünleşme yaşadıklarını belirtmektedir. Ek olarak Yağmur ve van de Vijver de, Avustralya, Fransa, Almanya ve Hollanda’da yaşayan Türklerle yürüttükleri araştırmalarının sonucunda, azınlık grubun baskın olan kültüre yöneliminin artmasıyla birlikte kendi dilini kullanma sıklığının azaldığını gözlemişlerdir. Trebbe’in (2007) çalışmasında ise, Almanya’da yaşayan birinci nesil Türklerin bütünleşme düzeylerinin düşük olduğu, bu durumun bahsi geçen kişilerin yaşlı, eğitim seviyelerinin ve dil kapasitelerinin düşük olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

1.6.2. Medeni Durum

Konuya medeni durum açısından yaklaşıldığında, evli bireylerin kültürel uyum sürecinin, bekâr bireylerinkinden daha geç gerçekleştiği görülmektedir (Ataca ve Berry, 2002). Bunun bir nedeninin, evli bireylerin ailelerinden aldıkları desteğin de etkisiyle eski kültürlerini daha rahat sürdürebilmeleri ve yeni kültüre daha kapalı kalabilmeleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Diğer bir nedenin ise, daha özgür olan bekârların baskın kültürün ortamlarına daha rahat girebilmeleriyle ilişkili olduğu öngörülmektedir. Baskın kültürün üyeleriyle temas kurma olanağı daha fazla olan bekâr bireylerin yeni kültüre olan uyumları da evli bireyle kıyasla daha hızlı gerçekleşmektedir.

1.6.3. Cinsiyet

Kadın ve erkeklerin uyum farklılıklarına bakıldığında, kadınların bütünleşme düzeyinde, erkeklerin ise psikolojik uyum düzeyinde daha başarılı oldukları görülmektedir (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Uyuma genel olarak

bakıldığında ise, göçmen erkeklerin baskın kültüre kadınlardan daha çabuk ve daha iyi uyum sağladıkları anlaşılmaktadır. Tüm toplumlarda “eve ekmek getirmesi gereken kişi temel olarak kimdir?” sorusuna verilen yanıt kuşkusuz erkek olmaktadır. Kadın çalışıyor da olsa çocuk doğurduğu zaman bir şekilde işe ara verip eve bağlanmak zorunda kalmaktadır. Araştırmacılar kültürel uyum ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelediklerinde kaçınılmaz olarak, evrenselleşmiş olan cinsiyet rollerini de işin içine katmaktadır. Ataca ve Berry (2002) ile Steffen ve Merrill (2011) yukarıda bahsedilenlerle tutarlı olarak, ev dışında çalışma olasılığı daha yüksek olduğu için, erkeklerin yeni kültüre kadınlardan daha çabuk uyum sağladıklarını belirtmektedirler. Jasti, Lee ve Doak (2011) de Amerika’da yaşayan Koreli göçmenlerle yürüttükleri çalışmanın sonucunda Koreli erkeklerin kadınlara oranla Amerika’ya iki kat daha fazla uyum sağladıklarını belirlemişlerdir. Toparlamak gerekirse, kültürel uyum alanında yapılan çalışmalara baktığımızda bu araştırmaların (Ataca ve Berry, 2002; Jasti, Lee ve Doak, 2011; Steffen ve Merrill, 2011) genellikle dezavantajlı ülkelere daha avantajlı ülkelere göç eden göçmenlerle yürütüldüğü görülmektedir. Dezavantajlı ülkelere göç eden kadınların ise geleneksel rollerinin bir sonucu olarak ev kadını olmayı sürdürdükleri ve erkeklerine kıyasla baskın kültürle daha az temas kurdukları anlaşılmaktadır. Bu durum ise, onların yeni kültüre uyum düzeylerinin daha düşük olmasını beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan nadir de olsa, dezavantajlı ülkelere avantajlı ülkelere göç eden göçmen kadınların bu durumu fırsat olarak görmesi de söz konusudur. Ouarasse ve van de Vijver’in (2005) Hollanda’da ikinci nesil Faslı göçmenlerle yürüttükleri çalışmaları, kadınların erkeklere kıyasla kendilerini baskın kültüre daha yakın bulduklarına işaret etmektedir.

1.6.4. Dil

Azınlık ve baskın grubun dillerinin farklı olması kültürel uyum sürecini zorlaştırmakta ve geciktirmektedir (Berry, 2006a; Masgoret ve Ward, 2006; Ward ve Kennedy, 1992). Azınlık ve baskın grubun konuştuğu dilin aynı olması kültürel uyum sürecini olumlu yönde etkilemektedir (Berry, 2006a; Masgoret ve Ward, 2006; Schmitz, 2001). Göç edilen ülkedeki dili konuşabilmek önemlidir, çünkü baskın grubun kültürünü, değerlerini, azınlık kültürle benzerlik ve farklılıklarını, kurallarını öğrenebilmenin en temel yolu iletişimle kurulan ilişkiler ve etkileşimlerdir (Masgoret ve Ward, 2006). Baskın dili konuşabilmek, o ülkenin televizyon, radyo ve gazete gibi iletişim araçlarını kullanmayı beraberinde getirmektedir. Bu araçları kullanan bireyler ise baskın kültürü daha rahat öğrendikleri için, sosyokültürel uyumları gelişme göstermektedir (Masgoret ve Ward, 2006). Azınlık ve baskın grubun aynı dili konuşmaları, iletişimi, etkileşimi ve sosyal ilişkileri kolaylaştırmanın yanı sıra iş ve eğitim alanına uyum sağlamayı kolaylaştırması açısından da çok önemlidir (Masgoret ve Ward, 2006; Ward ve Kennedy, 1992).

Eğitim başlığı altında da ifade edildiği gibi, göç edilen ülkenin dilini öğrenip konuşmak ile göç eden bireylerin eğitim düzeyi arasında doğru orantı olduğu kabul edilmektedir (Ataca ve Berry, 2002; Yağmur ve van de Vijver, 2012). Yağmur ve van de Vijver, eğitim düzeyi yüksek olan göçmenlerin göç edilen ülkenin dilini kendi dillerinden daha çok kullandıklarını ifade etmektedirler. Ek olarak, göç edilen ülkedeki yaşam süresi ile göç edilen ülkede konuşulan baskın dili kullanma düzeyi arasında da doğrudan bir ilişki bulunmaktadır (Gil, Vega ve Dimas, 1994). Gil, Vega ve Dimas, göç edilen ülkede yaşama süresi uzadıkça göç edilen ülkenin baskın dilinin daha çok kullanıldığını ifade etmektedir. Ayrıca göç edilen ülkeye göç

edildiğindeki yaş da dil öğrenimi açısından önemlidir. Trebbe (2007), Almanya’da yaşayan birinci nesil Türklerin Almanca düzeylerinin düşük olduğunu ve daha az bütünleşme yaşadıklarını gözlemlemiştir. Bu bulguyla tutarlı olarak, Lee ve Green (2010) de geç yaşta göç eden kişilerin göç edilen yerdeki baskın dili öğrenmekte, yazmakta, okumakta ve konuşmakta güçlük çektiklerini ve dolayısıyla kültürel uyum stratejisi olarak da ayrılmayı seçtiklerini belirtmektedirler.

Bu çalışmada azınlık ve baskın grup aynı dili konuştukları için bu değişkene ilişkin herhangi bir analiz yapılmayacaktır.

1.6.5. Göç Edilen Ülkede Kalış Süresi ve Yaş

Araştırmalar bütünleşme ve göç edilen ülkede kalış süresinin doğru orantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Göç edilen ülkede kalış süresi arttıkça göç etmiş olan bireylerin bütünleşme düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Göç edilen ülkede doğanların ve göç edilen ülkede on iki yıldan uzun süre ikamet edenlerin bütünleşme düzeyleri, kendi ülkelerinde doğan ve göç edilen ülkede on iki yıldan daha az ikamet edenlerinkinden iki kat daha fazladır (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Yukarıda belirtiler araştırma bilgileri ile tutarlı olarak Jasti, Lee ve Doak (2011) sekiz yılı aşkın bir süredir Amerika’da bulunan göçmen erkeklerin daha çok uyum yaşadıklarını belirlemişlerdir. Genç yaşta göç (Jasti, Lee ve Doak, 2011) ve göç edilen ülkede uzun süre ikamet edilmesi kültürel uyumu artırmaktadır (Jasti, Lee ve Doak, 2011; Mahmud ve Schölmerich, 2011). Yapılan çalışma bulguları, ailesi göçmen olan ve göç edilen yerde doğan gençlerin kültürel uyum düzeylerinin diğer göçmen gençlerinkinden yüksek olduğu yönündedir. Gil, Vega ve Dimas’ın (1994) Amerika’da doğan Latin kökenli ve Afrika kökenli ergen erkeklerle yürüttükleri

çalışmanın sonucu da bu ergenlerin kültürel uyumlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan Amerika dışında doğup belirli bir süre de doğdukları ülkede yaşayan göçmenler daha düşük düzeyde kültürel uyum gerçekleştirmektedir.

Kültürel uyum sürecini, göç öncesi ve göç sonrası durum birbiri ile ilişkili olduğu için bir zincirin halkaları olarak düşünmek mümkündür. Gil, Vega ve Dimas da (1994) göç edilen ülkede yaşam süresi arttıkça kültürel uyumun arttığını ve kültürel uyumdaki artışla birlikte, dil sorununun, algılanan ayrımcılığın ve algılanan yaşam şanssızlığına ilişkin inancın azaldığını vurgulamaktadırlar. Ek olarak göç edilen ülkede yaşama süresi arttıkça sosyo ekonomik uyumun da arttığı görülmektedir (Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011). Göç edilen ülkedeki yaşam süresi kadar, göç edilen ülkeye kaç yaşında göç edildiği de kültürel uyum açısından önemlidir (Trebbe, 2007). Trebbe Almanya’da yaşayan birinci nesil Türklerin kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi seçmemelerinin nedenini bu kişilerin göç ettikleri dönemde genç olmamalarına bağlamıştır. Bireylerin yaşları göç ettiklerinde ne kadar küçük olursa baskın olan kültüre uyumları da o derece fazla olmaktadır (Steffen ve Merrill, 2011). Lee ve Green (2010) Amerika’ya genç yaşta göç eden ve uzun süredir Amerika’da yaşayan Hmonglar ile yürüttükleri araştırmalarının sonucunda, yazınla tutarlı olarak, bu kişilerin bütünleşme geliştirdikleri bulgusuna ulaşırken, Amerika’ya geç yaşta göç eden Hmongların daha çok ayrılmayı kültürel uyum stratejisi olarak benimsediklerini belirlemişlerdir.

1.6.6. Din

Azınlık ve baskın grubun farklı dinlere inanması kültürel uyum (Berry, 1997, 2006a; Masgoret ve Ward, 2006; Ward ve Kennedy, 1992) ve sosyokültürel uyum

(Masgoret ve Ward, 2006) sürecini zorlaştırmaktadır. Berry'ye (1997, 2006a) göre dini inanışları farklı olan göçmen ve baskın grup üyelerinin birbirine alışması, birbirini tanıması ve kaynaşması zaman almaktadır. Ek olarak, farklı dinlere inanan bu iki grup arasında çatışmalar ve olumsuz tutumların gelişmesi de olasıdır. Kültürel uyum alanında din boyutunu ele alan çalışmaların çoğu farklı dinlere inanan azınlık ve baskın grupları ele almıştır (Ataca ve Berry, 2002; Güngör, Bornstein ve Phalet, 2012). Dini inanışı farklı olan azınlık ve baskın grupları inceleyen çalışmalar, kültürel uyum sürecini etkileyen diğer etmenlerin aksine, dinin değişime karşı çok daha dirayetli durduğunu göstermektedir (Arends-Toth ve van de Vijver, 2004; Güngör & Bornstein, 2009). Amerikada yaşayan azınlıklardan Doğu Dinlerine inananların daha az kültürel uyum yaşadıkları belirtilmiştir (Sodowsky, Lai ve Plake, 1991). Benzer şekilde, Güngör, Bornstein ve Phalet'in (2012) çalışması kendi öz kültürüne ve kimliğine daha çok bağlı olan Belçika'da yaşayan ergen Türk gençlerin dinlerine daha çok bağlı olduklarını göstermiştir. Ek olarak, daha dindar olan göçmenlerin öz kültürlerini ve kimliklerini devam ettirmek için daha çok çaba harcadıkları vurgulanmıştır. Ataca ve Berry (2002) ise çalışmalarında Kanada'da yaşayan Türklerin din ve sosyo ekonomik durumları arasındaki ilişkiye bakmışlar ve sosyoekonomik durumu düşük olan Türklerin daha eğitimsiz ve kendi din, kültür ve kimliklerine yönelimlerinin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak bu bireyler baskın toplumla kaynaşmayıp ayrılma stratejisini benimsemişlerdir. Yukarıda bahsedilen çalışmaların aksine, Bankston III ve Zhou (1996) aynı dine inanan azınlık ve baskın gruplarla çalışmışlardır. Bankston III ve Zhou (1996) Amerika'da yaşayan ve baskın grupla aynı dini inancı paylaşan Vietnamlılarla çalışmalarını yürütmüşler ve aynı ibathaneyi paylaşan bu iki grubun bu vesile ile

sosyal olarak kaynaşma ve sosyokültürel uyumu deneyimleme imkânı buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Güngör, Bornstein ve Phaletin'in (2012) bulguları ile tutarlı olarak Bankston III ve Zhou da dindar olan bireylerin etnik kimliklerine daha bağlı olduklarına dikkat çekmişlerdir.

1.7. Benlik Saygısı

Birçok araştırmacının ilgisini çeken ve azımsanmayacak sayıda çalışmada ele alınan “benlik saygısı” değişkeninin önemi konusunda araştırmacıların hemfikir olduğu, ancak tanımı üzerinde uzun yıllar boyunca bir anlaşmaya varmakta zorlandıkları belirtilmektedir (Rosenberg ve Simmons, 1971). Rosenberg, Schooler, Schoenbach ve Rosenberg (1995), kavramın içeriğine ilişkin bir fikir birliği oluşuktan sonra tanımı konusunda da tutarlılık sağlandığını belirtmişlerdir. 1980’lerde, benlik saygısı kavramı ile daha çok “genel benlik saygısı”nın (global self esteem) kastedildiği, oysa kişilerin belli alanlardaki başarılarıyla ilişkili olarak “özel benlik saygısı”na (specific self esteem) da sahip olabilecekleri fark edilmiştir. Böylece, özel benlik saygısı kavramı da ilgili yazında önemli bir değişken haline gelmiştir (Rosenberg, Schooler, Schoenbach ve Rosenberg, 1995). Kirkpatrick ve Ellis (2004) ise, genel benlik saygısının hiyerarşik olarak özel benlik saygısından daha üstte yer aldığına dikkat çekmişlerdir. Onlara göre, özel benlik saygısının bireylere sağladığı artılar onların genel benlik saygısını da olumlu yönde etkilemektedir. Daha kapsamlı olması nedeniyle, bu çalışmada benlik saygısı, genel benlik saygısı temelinde incelenecektir. Bu doğrultuda, çalışmanın ilerleyen kısımlarında geçen “benlik saygısı” kavramı ile “genel benlik saygısı” anlatılmak istenmektedir.

Benlik saygısı kişinin kendisi hakkında sahip olduğu tüm olumlu ve olumsuz değerlendirmelerini, tutumlarını (Rosenberg, 1965; Rosenberg, Schooler, Schoenbach ve Rosenberg, 1995; Rosenberg ve Simmons, 1971) ve duygusal dışa vurumlarını içermektedir (Rosenberg ve Simmons, 1971). Başka bir deyişle, benlik saygısı kişinin kendisi hakkında hissettiklerini (Brown ve Marshall, 2006 ve Hogg ve Vaughan, 2005) ve kendisini nasıl değerlendirdiğini de içermektedir (Hogg ve Vaughan, 2005). Rosenberg'e (1965) göre "benlik saygısı" kavramını ele alırken bu kavramı oluşturan boyutlardan biri olan yüksek benlik saygısı kavramının iki önemli ve farklı anlama sahip olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Rosenberg benlik saygısı yüksek olan bireylerin kendilerini ya "çok iyi" (very good) ya da "yeterince iyi" (good enough) olarak tanımladıklarını belirterek bu iki değerlendirme arasındaki farka dikkat çekmektedir. Sonuç olarak, kişi benlik saygısını çok iyi değerlendirirken kendisini diğerlerinden daha üstün görmekte fakat içten içe de yetersiz ve hayal ettiklerinden daha uzak hissedebilmektedir. Diğer taraftan kişi kendisini ortalama bir insan olarak tanımlarken içten içe kendi halinden hoşnut da olabilmektedir. Rosenberg'in ölçtüğü ve ele aldığı yüksek benlik saygısı da "yeterince iyi" olarak tanımladığı benlik saygısı boyutuna karşılık gelmektedir. Rosenberg'in ele aldığı şekliyle yüksek benlik saygısı, kişinin sahip olduğu özellikleri benimsemesi, olumsuz özelliklerinin farkında olup onları törpülemeye ve üstesinden gelmeye çalışması; bunu yaparken de kendini diğerler insanlardan üstün görmemesi olarak tanımlanabilir (Rosenberg, 1965 ve Rosenberg ve Simmons, 1971). Diğer bir ifadeyle, yüksek benlik saygısına sahip olanlar kendisine saygı duyan, kendisini diğer insanlardan ne daha üstte ne de aşağıda değerlendirmeyen ve sürekli olumsuz, eksik yönlerinden arınıp büyüme, gelişmeye çalışan bireylerdir (Rosenberg, 1965).

Rosenberg (1966) benlik saygısı testinden yüksek puan alan ve benlik saygısı yüksek olarak değerlendirilen kişileri “egophile” olarak nitelendirmektedir. Düşük benlik saygısı olan bireyler ise kendilerini değersiz, yetersiz görmekte, kendilerine saygı duymamakta ve hatta kendilerini eksik bireyler olarak değerlendirmektedirler (Rosenberg, 1965 ve Rosenberg ve Simmons, 1971). Sonuç olarak, bu kişiler benlik saygılarının yüksek olmasını arzulamaktadırlar (Rosenberg, 1965). Rosenberg (1966), benlik saygısı puanları düşük olan bu bireyleri ise “egophobe” olarak nitelendirmektedir.

Yapılan araştırmalar benlik saygısı ile sosyal kimlik (Hertel ve Kerr, 2001; Hogg ve Vaughan, 2005; Petersen ve Blank, 2003; Sidanius, Pratto ve Mitchell, 2001), sosyoekonomik durum (Rosenberg, 1965; Rosenberg, 1966 ve Rosenberg ve Simmons, 1971), sosyal mesafe (Rosenberg, 1965, 1966) psikolojik iyilik hali (Rosenberg, 1965) ve yaşam doyumu (Bennet-Martinez ve Karakitapoğlu-Aygün, 2003) gibi değişkenlerin ilişkili olduğunu göstermektedir. Hogg ve Vaughan’a göre, sosyal kimlik ile benlik saygısı yakından ilişkilidir. Birey ait olduğu grubu olumlu ve prestijli olarak değerlendirdiğinde benlik saygısı bu değerlendirmeden olumlu yönde etkilenmektedir. Bu durumun tersi de geçerli olabilmektedir. Petersen ve Blank (2003) benlik saygısı düşük olan kişilerin daha çok iç grup yanlılığı geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra olumsuz olarak değerlendirilen bir gruba ait üyeler genellikle benlik saygılarını gruplarına yönelik olumsuz değerlendirmelerden koruyabilmektedirler. Hogg ve Vaughan’ın ifadeleri ile tutarlı olarak Hertel ve Kerr (2001) de bireylerin ait oldukları gruba bağlılık duygularındaki artışın beraberinde iç grup yanlılığını ve artan benlik saygısını getirdiğini belirtmişlerdir. Sidanius, Pratto ve Mitchell (2001) tarafından yürütülen çalışmanın sonuçları da benlik saygısı

yüksek olan iç grup üyelerinde, iç grup ve dış grup arasında algılanan yeterlilik farkının daha çok olduğunu göstermiştir. Ek olarak benlik saygısı yüksek olan iç grup üyelerinin dış grup ile işbirliğine daha az yanaştıkları tespit edilmiştir.

Rosenberg ve Simmons'a (1971) göre, sosyoekonomik açıdan daha düşük düzeyde olduğunun farkında olan bireylerin benlik saygıları daha düşüktür. Bununla tutarlı olarak, sosyoekonomik durumu iyi olan bireylerin benlik saygıları daha yüksektir (Rosenberg, 1965). Rosenberg (1966) sosyoekonomik durumun benlik saygısı üzerindeki etkisinin cinsiyete göre değişebildiğine dikkat çekmektedir. Ona göre, erkeklerin sosyoekonomik durumlarının iyi olması onların benlik saygısını olumlu yönde etkilerken; kadınlar açısından sosyoekonomik durum ve benlik saygısı arasındaki ilişki çok güçlü değildir.

Ek olarak, benlik saygısı düşük bireylerin diğerleriyle iletişim ya da etkileşim kurmakta ve başlatmakta zorlandıkları (Rosenberg, 1965), bunun bir sonucu olarak da diğer insanlardan uzaklaşıp izole oldukları (Rosenberg, 1966) belirtilmektedir. Rosenberg, Schooler, Schoenbach ve Rosenberg (1995) genel benlik saygısı ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde ilişki olduğunu belirtmektedirler. Benzer şekilde, Bennet-Martinez ve Karakitapoğlu-Aygün (2003) benlik saygısının yaşam doyumunu etkilediği yönünde bulgular elde etmişlerdir. Bu araştırmacıların yürüttükleri çalışmanın bulguları benlik saygısı düşük olan bireylerin yaşam doyumu puanlarının da düşük olduğuna işaret etmektedir.

Konuya azınlık grupları ya da göç etmiş olan gruplar açısından baktığımızda ise, etnik azınlık üyelerinin, benlik saygılarının düşük olduğu görülmektedir (Hogg ve Vaughan, 2005). Amerika'da yürütülen çalışmalarda beyazlar dışındaki azınlık grupların çocuklarının, dış grup üyesi olma arzusu içinde oldukları ve beyaz olarak

doğmuş olmayı diledikleri belirlenmiştir. Kültürel uyum alanında yürütülen çalışmaların bulguları bütünleşme sürecini benimseyen göçmenlerin psikolojik olarak daha çok uyum sağladıkları yönündedir (örneğin, Lahti, Horenzyk ve Kinunen, 2011). Ek olarak, algılanan ayrımcılığın ve dilde yaşanan sorunların benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği ileri sürülmektedir (Gil, Vega ve Dimas, 1994). Gil, Vega ve Dimas kültürel uyum düzeyi düşük ve kendilerini iki kültüre de ait hisseden ABD doğumlu katılımcıların benlik saygılarının anavatanlarında doğanlardan daha düşük olduğunu belirtmişlerdir.

Hatırlanacağı gibi, psikolojik uyum değişkeninin ölçümünde yararlanılan bir diğer değişken yaşam doyumudur. Bu nedenle izleyen başlık altında yaşam doyumuna değinilmektedir.

1.8. Yaşam Doyumu

Yaşam doyumu ile ilgili çalışmaları inceleyen Diener, konunun 1970'lerin ikinci yarısından sonra araştırılmaya başlandığını belirtmektedir (Diener, 1984). Yaşam doyumunun geç ilgi kazanmasının nedeni olarak ise, psikolojinin bilim olarak bireylerin mutluluklarından çok mutsuzluklarına önem vermesini göstermektedir.

Yaşam doyumu genel olarak “bireysel iyilik hali” (subjective well being) olarak tanımlanan olguyu oluşturan etmenlerden biridir. Bireysel iyilik hali kişinin kendi hayatını, şu anı ve son bir yılını kapsayacak şekilde nasıl değerlendirdiği ile ilgilidir (Diener, Oishi ve Lucas, 2003). Bir diğer ifadeyle, bireysel iyilik halini bireyin sahip olduğu artıların ve eksilerin sonucunda elde edilen kazançlar olarak değerlendirmek mümkündür (Diener, 1984; Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Ek olarak, Diener (1984) ve Diener ve arkadaşları (1999) sahip olunan avantajlarla

mutluluğun doğru orantılı olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Bireylerin bireysel iyilik hallerini değerlendirirken, yalnızca sahip oldukları sosyal durumlara bağlı kalmamak, aynı zamanda kişilik özellikleri ve geçmiş deneyimleri gibi bireysel özelliklerini de göz önünde bulundurmak önemlidir (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Sonuç olarak, alanyazına göre maaşı iyi olan, işi olan, eğitimi iyi olan, dindar olan, evli olan, dışa dönük olan, hayatın getirdiklerini iyi yönetebilen, etkin olan ve benlik saygısı yüksek olan bireyler daha mutlu kabul edilmektedir (Diener, 1984 ve Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Burada belirtilen etmenler arasından gelir, sağlık, medeni durum ve eğitim seviyesinin bireysel iyilik hali üzerindeki etkilerinin daha az olduğu belirtilirken, kişilik özelliklerinin bireysel iyilik hali üzerindeki etkisinin daha önemli olduğu kabul edilmektedir (Diener, Oishi ve Lucas, 2003). Diğer taraftan, alanyazında cinsiyet ve yaş ile bireysel iyilik hali arasındaki ilişkide bir fikir birliği olmadığına da dikkat çekilmektedir (Diener, 1984 ve Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Diener (1984) ve Diener ve arkadaşları (1999), yaşam doyumunda cinsiyet farklılığının olmadığını belirtmektedirler. Van Selm, Sam ve Van Oudenhoven'in (1997) Norveçli Bosnalılar ile yürüttükleri çalışma da Diener'in çalışmaları ile tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan, Frankenberg, Kupper, Wagner ve Bongard'ın (2013) Almanya'da yaşayan göçmen gençlerle yürüttükleri çalışmanın bulguları azınlık olan kadınların psikolojik uyumlarının azınlık erkeklerinkinden daha kötü olduğu yönündedir.

Bu çalışmada, amacı doğrultusunda benlik saygısıyla birlikte bireysel iyilik halini oluşturan etmenlerden yaşam doyumuyla da ilgilenilmektedir. Yaşam doyumunu, tanımına bakıldığında bireysel iyilik hali ile benzerlik göstermektedir. Yaşam

doyumunu kısaca, bireyin kendi yaşamından ne derece memnun olduğuna ilişkin yaptığı değerlendirme olarak tanımlanabilir (Diener, Oishi ve Lucas, 2003).

Bireyler kendi mutluluklarını değerlendirirken sosyal ve bireysel özelliklerinin yanı sıra “sosyal karşılaştırma” yoluna da başvurumaktadırlar. Sosyal karşılaştırma yapan kişi kendisini karşı taraftan daha dezavantajlı olarak görürse kendini daha mutsuz olarak tanımlayabilmektedir (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Alanyazındaki çoğu çalışma azınlık olanların yaşam doyumlarının baskın olan grubunkinden daha düşük olduğu yönündedir (Frankenberg, Kupper, Wagner ve Bongard’ın, 2013 ve Mendieta, Jacinto, Fuentes ve Leiva, 2013). Bu durum, azınlık olanların baskın grupla karşılaştırdıklarında kendilerini daha dezavantajlı olarak algılıyor olabileceklerini akla getirmektedir.

Yazında yapıla gelen kültürel uyum çalışmaları kültürel uyum ile yaşam doyumunu arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Lahti, Horenzyk ve Kinunen (2011) asimilasyon ve bütünleşmenin yaşam doyumunu ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Asimilasyon (Van Selm, Sam ve Van Oudenhoven, 1997) ya da bütünleşme düzeyi yüksek olan bireylerin yaşam doyumlarının da yüksek olduğu görülmektedir (Koydemir, 2013 ve Lahti, Horenzyk ve Kinunen, 2011). Benzer şekilde, Mahmud ve Schölmerich (2011) göçmen bireylerin yaşam doyumları arttıkça bütünleşme düzeylerinin de arttığını ifade etmektedirler. Ek olarak, Lahti, Horenzyk ve Kinunen ayrılma stratejisinin yaşam doyumunu ve sosyo ekonomik uyum üzerindeki etkisini İsrail’deki göçmenler için olumlu ve anlamlı bulurken, Finlandiya’daki göçmenler için olumsuz ve istatistiksel olarak anlamsız olduğunu belirlemişlerdir. Lahti, Horenzyk ve Kinunen bu bulguyu, “ayrılmanın İsrail gibi çok kültürlü toplumlarda daha uyuma

yönelik olarak algılanacağı; Finlandiya gibi asimilatif toplumlarda ise daha olumsuz karşılanacağı” (s. 1433) şeklinde yorumlamışlardır.

Toparlamak gerekirse, daha önce de belirtildiği gibi, uyum olumlu sonuçlanacağı gibi olumsuz da sonuçlanabilmektedir (Berry, 2006a; Schmitz, 2001). Çalışmalar hem sosyal hem de kültürel bütünleşme düzeyleri yüksek olan bireylerin psikolojik ve sosyokültürel uyum düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermektedir (Adler ve Gielen, 2001; Berry, 1997; Masgoret ve Ward, 2006). Buna karşılık Yağmur ve van de Vijver (2012), kültürel çeşitliliğe daha açık olan ülkelerde göçmenlerin bütünleşme yaşamasının daha olası olduğunu belirtmişlerdir. Bourhis, Moise, Perreault ve Senecal’ın (1997) çalışması da Avustralya’daki Türklerin, Fransa, Almanya ve Hollanda’da yaşayan Türklere kıyasla daha çok bütünleşme yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Göç edilen kültürdeki bireyler gelenleri kabul ettiklerinde, gelenlerin hem psikolojik hem de sosyokültürel uyum süreçleri hızlanmaktadır. Aksinin söz konusu olduğu durumlarda ise iki grup arasında sorunlar yaşanmaya başlamaktadır (Berry, 1997; Bourhis, Moise, Perreault ve Senecal’ın, 1997). Ek olarak, baskın olan grupla azınlık olan grubun birbirlerine benzemeleri, kültür olarak yakın olmaları ve azınlık grubun göç edilen ülkedeki ikamet süresinin artması kültürel uyum sürecine olumlu yönde etki etmektedir (Masgoret ve Ward, 2006). Rohmann, Piontkowski ve van Randerborgh’in (2008) Almanya’da yürüttükleri çalışma, Almanların kendilerini azınlık olan İtalyanlara, azınlık olan Türklerden daha yakın bulduklarını göstermiştir. Bununla tutarlı olarak, Almanya’da yaşayan İtalyanların daha çok bütünleşmeyi, Türklerin ise asimilasyonu benimsedikleri görülmektedir.

Yukarıda aktarılan bilgilerden de anlaşılacağı üzere psikolojik ve sosyokültürel uyum birbirlerinden bağımsız değildir. Aksine birbirleri ile ilişkilidir (Ataca ve Berry, 1996; Berry, 2006b; Berry ve ark., 2011; Sam ve ark., 2006; Ward ve Kennedy, 1993, 1999). Sam ve arkadaşlarına göre (2006) psikolojik ve sosyokültürel uyum arasındaki ilişkinin büyüklüğü kültürel uyum stratejileri ile ilişkilidir. Bütünleşme düzeyi yüksek olan bireylerin hem psikolojik hem de sosyokültürel uyumları arasındaki ilişki pozitif yönde ve daha yüksektir (Sam ve ark., 2006; Ward, Okura, Kennedy ve Kojima, 1998; Ward ve Rana-Deuba, 1999). Bu ilişki azınlık gruplarda düşük iken baskın gruplarda yüksektir. İlişkili olsalar da psikolojik ve sosyokültürel uyumun farklı yapılar olduğuna dikkat etmek önemlidir (Ward ve Kennedy, 1993, 1999). Ek olarak, çalışmalar azınlık ve baskın kültürün bezer olduğu durumlarda psikolojik ve sosyokültürel uyum arasındaki ilişkinin de daha güçlü olduğuna dikkat çekmektedir (Masgoret ve Ward, 2006; Ward ve Rana-Deuba, 1999). Ayrıca, araştırmacılar göç edilen yerdeki kalış süresi, bütünleşme ve asimilasyon ile psikolojik ve sosyokültürel uyum arasında pozitif yönde bir ilişkiden bahsetmenin mümkün olduğunu da göstermişlerdir. Psikolojik ve sosyokültürel uyumun ilişkili olduğuna dikkat çeken bir diğer çalışmada (Berry ve ark., 2006) da baskın grupla sosyal mesafe düzeyi düşük olan ve yeni hayatın getirdiği sorunlarla başa çıkabilen azınlık grup üyelerinin benlik saygılarının daha yüksek olduğuna vurgu yapılmıştır. Başka bir ifadeyle, benlik saygısı daha yüksek olan bireylerin sosyokültürel uyum düzeyleri daha yüksektir (Berry ve ark., 2006).

Başta da belirtildiği gibi, bu çalışma çoğu kültürel uyum çalışmasından farklı olarak, anavatanlarına göç etmiş olan bireyler üzerinden gerçekleştirilmektedir. Buna rağmen, katılımcıların Bulgaristan'dan getirdikleri bazı kültürel özellikleri olduğu da

kaçınılmaz bir gerçektir. Bu özelliklerin, onların kendilerini yerli halktan farklı bir grup olarak görüp, yerli halkı dış grup olarak algılamalarına yol açmış olabileceği tahmin edilmektedir. Böylesi bir dış grup algısı var ise, bu durumun katılımcıların yerli halka ilişkin tutumlarına da yansıtacağı düşünülmektedir. Bu nedenle aşağıda, katılımcıların yerli halkla kaynaşmasında etkili olabilecek bazı demografik özelliklere yer verilmektedir.

1.9. Sosyal Mesafe

Park'a (1924) göre sosyal mesafe, kişiler arası ilişkilerde bireylerin karşı taraf ile uygun gördükleri yakınlık olarak tanımlanmaktadır. Diğer tanımlara bakıldığında ise, sosyal mesafenin algılanan benzerlikle de ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Temel olarak sosyal mesafeyi asıl belirleyen, bireyin kendi grubu ile diğer grubu ne derece benzer olarak algılayıp, değerlendirdiğidir (Brewer, 1968; Jones, 2004; Rokeach, 1960). Benzer şekilde, Bogardus (1959) da sosyal mesafede, kişiler ve gruplar arasındaki benzerlik düzeyinin etkili olduğunu belirtmektedir. Jones (2004) ise, sosyal mesafeyi aynı zamanda kişinin kendisini kendi grubuna ne kadar ait hissettiğinin bir göstergesi olarak ele almaktadır. Ona göre, her gruptan insan dış grup üyesi olarak kabul ettiği kişilere karşı sosyal mesafe geliştirmektedir. Weaver (2008), Jones'un görüşüyle tutarlı olarak, Amerika'da yaşayan azınlıkların iç gruptan olan biriyle komşu olmayı ve evlenmeyi daha çok tercih ettiklerini bulgulamıştır.

Bir grupla kendimizi ne derece benzer gördüğümüzün, o grupla aramızdaki sosyal mesafe düzeyini etkilediği açıktır (Brewer, 1968). Altunsu (2007), Ankara'da yaşayan Alevi, Kürt ve Türklerin birbirlerine karşı sosyal mesafe geliştirmediklerini gözlemiştir. Üç grubun da birbirleri ile arkadaş, iş arkadaşı ve eş olama durumuna

olumlu yaklaştıklarını vurgulamıştır. Altunsu bu durumu, bahsi geçen grupların çok uzun suredir aynı kültür ve coğrafyayı paylaşıyor olmalarına bağlamıştır. Araştırmasında, bu üç grubun birbirlerini (kültür, gelenek, din gibi) birçok değişken açısından benzer bulduklarını da saptamıştır.

Bir diğer çalışmada, İsraili niversite ğrencilerinin Etiyopya ve Rusya kökenli göçmenlere daha olumlu duygular besledikleri ve onlara karşı daha az sosyal mesafe geliştirdikleri belirlenmiştir. Diğer taraftan bu ğrencilerin Arap kökenli göçmenlere karşı olumsuz duygular barındırdıkları ve onlara karşı daha fazla sosyal mesafe geliştirdikleri saptanmıştır. Dahası, bu kişilerin Araplarla ilişki kurmaktan ve hatta komşu olmaktan kaçındıkları gözlenmiştir (Bourhis ve Dayan, 2004).

Trebbe (2007) bütünleşme düzeyi yüksek olan Türklerin Almanlarla sosyal etkileşime daha açık olduklarını belirtmiştir. Grant (2007) ise Kanada’da beş yıldan uzun suredir bulunan ve bütünleşme yaşayan ikinci nesil Asya’lıların Kanadalı halkla daha çok kaynaştıklarını ifade etmiştir. Grant’ın araştırma sonucu ile tutarlı olarak, Lee ve Green (2010) Amerika’da yaşayan Hmongların bütünleşme düzeyi arttıkça sosyal mesafelerinin azaldığını belirlemişlerdir. Bütünleşme yaşayan Hmongların kültür, arkadaşlık, değerler bakımından her iki kültürle de kaynaştıkları ifade edilmiştir. Ayrılma stratejisini seçen Hmongların çoğunun arkadaşlarının Hmong olduğu ve Hmong olan biriyle flört etmeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buraya kadar bahsedilen bilgilerle tutarlı olarak, Lee ve Green de g edilen ülkede yaşanan süre ile bütünleşme düzeyi arasında doğru orantı olduğuna işaret etmektedir. Ek olarak, Zagefka, Gonzalez ve Brown (2011), azınlık konumunda olan grupların, baskın olanlar tarafından iletişimlerinin, etkileşimlerinin desteklendiğini düşündüklerinde daha çok etkileşim ve iletişim kurma eğiliminde olduklarını

belirtmişlerdir. Jerabek ve de Man (1994) ise, eğitim düzeyi düşük olan kadın ve erkeklerin dış gruba karşı daha fazla sosyal mesafe geliştirdiklerine dikkat çekmişlerdir.

Temel olarak, Bulgaristan'dan göç eden Türklerin kültürel uyum süreçleri üzerinde durulan bu çalışmada, uyum süreciyle ilişkisi incelenen diğer bir değişken ise araştırmadaki diğer değişkenlerle (örneğin, sosyal kimlik, sosyal mesafe) de ilişkili olan algılanan ayrımcılıktır.

1.10. Algılanan Ayrımcılık

Algılanan ayrımcılık, kişilerin ya da grupların maruz kaldıklarını düşündükleri ayrımcılığın sıklığı ya da şiddeti olarak tanımlanabilir. Ayrımcılığa maruz kaldığını düşünen grup açısından, ayrımcılığa atfedilen iki özellik öne çıkmaktadır: 1. Kişinin maruz kaldığını düşündüğü ayrımcılığın sosyal grubu ya da sosyal kimliği ile ilgili olduğuna inanması, 2. kişinin maruz kaldığına inandığı ayrımcılığın hak edilmemiş ve haksız olduğuna inanması (Major ve Sawyer, 2009). Algılanan ayrımcılık alanında “kişi/grup ayrımcılığı çelişkisi” (KGA) (personel/group discrimination discrepancy) (PGD) önemli yer tutmaktadır. KGA’da kişiler gruplarının ayrımcılığa maruz kaldığına inanırken, birey olarak ayrımcılığa maruz kalmadıklarına inanırlar (Taylor, Wright, Moghaddam ve Lalonde, 1990). Yazında yapılan çalışmalar kişilerin algıladıkları ayrımcılığın genellikle grup temelli olduğu yönündedir. Ayrımcılığı bireysel düzeyde algılama sıklığı daha azdır (Dion ve Kawakami, 1996). Dion ve Kawakami’ye göre, bir ülkede azınlık oldukları kolaylıkla anlaşılan bireylerin (örneğin; Siyahlar, Asyalılar), azınlık oldukları ilk bakışta anlaşılmayanlardan (Örneğin; Portekizliler, İtalyanlar, Yahudiler) grup temelli

ayrımcılığa daha çok maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Söz konusu ayrımcılığın, özellikle iş, terfi ve maaş ödemeleri gibi alanlarda öne çıktığı anlaşılmaktadır.

Algılanan ayrımcılık, sosyal kimlikle de ilişkili görünmektedir. Sosyal kimlik düzeyi yüksek olan Bulgaristan'da yaşayan Türklerin algıladıkları ayrımcılığın da yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Korkmaz, 2010). Diğer taraftan, azınlık olan grupların ayrımcılık algılamaları, sosyal kimliklerine daha çok bağlanmalarını sağlayabilmekte, bu durum ise insanların anlamlı ve olumlu kimlik oluşturabilmek adına gruplarını referans almalarını beraberinde getirebilmektedir (Branscombe, Schmitt ve Harvey, 1999). Özetle, algılanan ayrımcılık ve sosyal kimlik arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmaktadır.

Algılanan ayrımcılık ile benimsenen kültürel uyum süreci de ilişkilidir (Robinson, 2009). Robinson'a göre, bütünleşme sürecini benimseyen gençlerde algılanan ayrımcılık düzeyi daha düşük, ayrılma sürecini benimseyen gençlerde algılanan ayrımcılık düzeyi daha yüksektir. Ek olarak, Robinson algılanan ayrımcılık düzeyinin azınlık grubun erkeklerinde, kadınlara oranla daha yüksek düzeyde görüldüğünü belirtmektedir.

Katılımcıların kültürel uyum süreçlerinin yanı sıra, sosyal mesafe ve algıladıkları ayrımcılık düzeyleri ile ilişkili olduğu düşünülen bir diğer değişken ise 'sistemi meşrulaştırma'dır. Bu nedenle aşağıda, bu değişken üzerinde durulmaktadır.

1.11. Yerli Halka İlişkin Tutumlar

İnsanlar yaradılışları itibari ile dış gruptan kendilerini geri çekmek ve onlara ilişkin karşı kalıpyargılar ve önyargılar geliştirme eğilimindedirler (Schaller ve Neuberg, 2008). Bunun bir ölçüde de olsa farklı olanın yarattığı belirsizlik ve zarar

verme olasılığından kaynaklanan korkuya dayandığı düşünülmektedir. Bireyler özellikle, zarar görme olasılıklarının yüksek olduğu ve savunmasız olduklarına inandıkları durumlarda kalıp yargılarına ve önyargılarına daha sıkı sarılmak eğilimindedirler (Jackson, 2011; Schaller ve Neuberg, 2008; Whitley ve Kite, 2006). Buradan da anlaşılacağı gibi, bireylerin önyargı geliştirmeleri çok kolaydır ve belli bir süre sonra dış gruptan her hangi bir zarar görmeseler dahi oluşturdukları kalıp yargılar ya da şemaların kullanımı devam edebilmektedir (Schaller ve Neuberg, 2008). Schaller ve Neuberg (2008)'e göre bunun nedeni, azınlık bir gruba üye olan bireylerin çoğunluğun içinde kendilerini sayıca daha az ve savunmasız hissetmesidir. Jackson (2011), Schaller ve Neuberg (2008) ve Whitley ve Kite (2006)'ın önyargıya getirdikleri evrimsel yaklaşımla Allport'un yarım asır önce söyledikleri örtüşmektedir. Allport (1954), ebeveynlerin önyargılarının çocuklarına aktarıldığını ve bunun sonucu olarak sonradan gelen bireylerde de, tehdit olmasa dahi, dış grupla ilgili önyargıların oluştuğunu belirtmektedir. Eagly (2004) ise, azınlık olan grubun baskın olan gruba karşı önyargı geliştirmesini, baskın olan grubun davranışlarının azınlık olan grubun kafasında var olan baskın grup davranışının özellikleri ve kalıp yargılarına uymaması; başka bir deyişle baskın grubun azınlık grubun beklentilerini karşılamamasıyla açıklamaktadır.

Jackson (2011), Schaller ve Neuberg (2008), Whitley ve Kite (2006) ile Allport'un önyargılara getirdikleri evrimsel yaklaşımdan söz ettikten sonra kalıpyargı ve önyargıların tanımı, bilişsel ve davranışsal düzeydeki gelişimlerinden bahsetmek uygun olacaktır. Kalıpyargı bir bireye ya da gruba karşı kişinin sahip olduğu düşünceler ve inançlar bütünüdür (Hogg ve Vaughan, 2005; Jackson, 2011; Whitley ve Kite, 2006). Bu düşünceleri dış grubun özellikleri, tutumları ve

davranışları hakkında iç grubun sahip olduğu resim olarak tanımlamak mümkündür. İç grubun sahip olduğu bu resimler doğru olabileceği gibi yanlış da olabilmektedir (Jackson, 2011; Whitley ve Kite, 2006). İnsanlar kendi iç gruplarına ilişkin olumlu kalıp yargılar geliştirme eğiliminde iken, dış gruplara karşı olumsuz kalıpyargılar geliştirme eğilimindedirler (Hogg ve Vaughan, 2005). Kalıpyargılar önyargıların şekillenmesinde önemli rol oynarlar (Jackson, 2011; Whitley ve Kite, 2006). Dış grup hakkında sahip olunan kalıp yargıların tutumları etkilemesi ve şekillendirmesi önyargı olarak isimlendirilmektedir (Jackson, 2011; Whitley ve Kite, 2006). Önyargı bir tutumdur ve bir bireye karşı olabileceği gibi sosyal bir gruba karşı da geliştirilebilmektedir (Hogg ve Vaughan, 2005). Allport, Jackson ve Whitley ve Kite'a göre kalıp yargılar önyargının temelini oluştururken, Dovidio, Glick ve Rudman'a göre kalıp yargıların önyargıların sebebi mi yoksa sonucu mu olduğu henüz yanıtlanabilmiş değildir (Dovidio ve arkadaşları, 2007). Allport (1954) önyargıya dikkat çekmek için önce kelimenin Latince kökeni olan “peşin hüküm vermek” tanımını dikkate almış, daha sonra bu tanımları genişleterek daha kapsamlı hale getirmiştir. Allport'un 1954 yılındaki tanımına göre önyargı, “başkaları hakkında elimizde yeterli veri olmadan olumsuz düşünmektir” (Eagly, Baron ve Hamilton, 2004; s.45). Diğer bir ifade ile önyargı, deneyimler sonucu karşı taraf hakkında elde ettiğimiz bilgiyi dolaylı ya da dolaysız olarak kullanma yoluna gitmemizdir (Allport, 1954). Önyargı bütün kültürlerde görülen bir olgudur ve önyargılardan etkilenen grupların daha çok etnik, cinsiyet, cinsel tercih ve akıl sağlığı boyutları bakımından toplumun genel yargısından farklı ve daha düşük statüde olanların olduğu görülmektedir (Jackson, 2011; Hogg ve Vaughan, 2005; Whitley ve Kite, 2006). Myers (2004) bu durumu özetleyecek şekilde önyargının

“eşit olmayan statü önyargıyı beslediğini” ifade etmiştir (s. 229). Ayrıca yalnızca çoğunluk olan grupların değil azınlık olanların da çoğunluk olanlara karşı önyargılar geliştirebildiklerini unutmamak gerekmektedir (Eagly, Baron ve Hamilton, 2004). Allport (1954) önyargı ve tutumları oluşturan iki temel neden olduğunu ileri sürmektedir; düşmanlık (hostility) ve hatalı genelleme (erroneous generalization). Düşmanlık boyutunu *bilişsel, duygusal ve davranışsal* etmenler oluşturmaktadır (Allport, 1954; Hogg ve Vaughan, 2005; Sakallı, 2006). *Bilişsel boyut* tutum nesnesi hakkında sahip olunulan tüm olumlu ve olumsuz düşünceleri içermektedir. *Duygusal boyut*, tutum nesnesi hakkında sahip olunulan duyguları ifade etmektedir ve genel olarak bu duyguların olumsuz duygular olduğuna değinilmektedir. *Davranışsal boyut* ise, tutum nesnesine yönelik davranış eğilimine karşılık gelmektedir. Düşmanlık boyutunda ortaya çıkan davranışlar, bir grubu hedef aldıkları için önyargıları oluşturan ikinci etmen olan hatalı genellemeye zemin hazırlamaktadırlar (Allport, 1954 ve Gaines ve Reed, 1995). Allport’a göre düşmanlık ve hatalı genelleme birbirlerini tetiklemektedir. Düşmanlık kişinin hatalı genelleme yapmasına neden olurken, hatalı genelleme de hedef gruba yönelik düşmanlığı artırmaktadır (Allport, 1954; Gaines ve Reed, 1995). Allport (1954) bireyin kendisini grubu ile tanımlama düzeyi arttıkça önyargılarının da artacağını ifade etmektedir. Tajfel ve Turner’ın (1986) önyargıya sosyal kimlik kuramı bağlamında getirdikleri açıklama Allport’un açıklamasıyla örtüşmektedir. Buna göre, bireyler olumlu sosyal kimlik geliştirmek için mücadele vermekte, bu mücadele onları kendi gruplarını olumlu değerlendirmeye iterken dış grubu olumsuz değerlendirmeye, önyargılar geliştirmeye yönlendirmektedir (Jackson, 2011; Newcomb, Turner ve Converse, 1965; Tajfel ve Turner, 1986). Sonuç olarak, sosyal kimlik düzeyi yüksek olan bireylerin dış gruba

karşı daha çok önyargılı oldukları görülmektedir (Allport, 1954; Backman ve Secord, 1974; Jackson, 2011; Newcomb, Turner ve Converse, 1965 ve Tajfel ve Turner, 1986). Bu bireylerin, dış gruba karşı güçlü önyargıları olan diğer bireylerle olan ilişkileri, onların önyargılarını sürdürme olasılığını yükseltmektedir (Backman ve Secord, 1974). İç gruba bağlılık dış gruba karşı önyargıları beslerken (Allport, 1954; Backman ve Secord, 1974; Jackson, 2011; Newcomb, Turner ve Converse, 1965 ve Tajfel ve Turner, 1986), önyargılar da dış gruba karşı olan sosyal mesafeyi artırmaktadır (Newcomb, Turner ve Converse, 1965).

Eagly (2004), bu güne dek yapılan tutum çalışmalarının genellikle baskın grubun azınlık olan gruba karşı olan tutumlarını incelemek amacı ile yürütüldüğünü belirtmektedir. Hosokawa (2012) tarafından baskın grupla yürütülen çalışma, baskın grubun azınlık olanları tanımaya çalıştıklarında önyargılarının azaldığını göstermiştir. Baskın olan azınlıklar ve azınlık olan azınlıkları karşılaştıran Binder ve arkadaşları (2009) her iki grup için de dış gruptan arkadaş sayısı ile önyargı ve sosyal mesafe arasında negatif ilişki bulmuşlardır. Binder ve arkadaşlarının elde ettiği önemli bulgulardan biri de, baskın grupla kendini benzer gören azınlıkların baskın grupla daha çok iletişime, etkileşime (contact) girdikleri yönündedir.

1.12. Sistemi Meşrulaştırma

Sistemi meşrulaştırma kuramı 1994 yılında Jost ve Banaji tarafından geliştirilmiştir (Jost, 2011). Jost'a göre sistemi meşrulaştırma kuramının iki amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kişi ve grup çıkarlarına ters düşmesine karşın insanların var olan sistemi ve otoriteyi hem bilişsel hem de ideolojik olarak desteklemelerinin ardındaki nedeni araştırmaktır. İkincisi ise, var olan sistem ve

otoritenin desteklenmesinin getirdiği sosyal ve psikolojik sonuçları incelemektir. Ek olarak, sistemi meşrulaştırma kuramı “var olan düzeni değiştirmek yerine kabul etmek daha mı kolay” ve “dezavantajlı grup açısından var olan sistemi kabul etmenin bedelleri nedir” sorularıyla ilgilenmektedir (Jost, 2011, s. 222). İnsanların, özellikle de dezavantajlı grup üyelerinin, çatışma halinde oldukları ve çözmeye çalıştıkları üç güduları bulunmaktadır (Jost, 2011; Jost, Nosek ve Banaji, 2004). Bunlardan ilki, kişinin olumlu bir kimlik geliştirme ve devam ettirme çabası ile birey olarak doğru hissetme çabasını içeren egonun meşrulaştırılmasıdır. İkincisi, kişinin olumlu grup imajı yaratması ve iç grup üyelerinin davranışlarını onaylama ve desteklemesini içeren grubun meşrulaştırılmasıdır. Son güdü ise, insanların var olan sistemi meşru, doğru, iyi, istenir ve hatta kaçınılmaz olarak kabul etmeleri için insanlar ve gruplar hakkında düşünceler geliştirmelerini içeren sistemi meşrulaştırmadır. Bir başka ifade ile sistemi meşrulaştırma, mevcut otoritenin mantıksallaştırılmasını, gruplar arasındaki eşitsizliğin kabul edilmesini (dış grup kayırmacılığı yapılarak), ego, grup ve sistemi meşrulaştırma güduları arasındaki ilişki ve ideolojik uyumsuzluktaki azalmayı kapsamaktadır (Jost, Nosek ve Banaji, 2004). İnsanlar mevcut sistemin doğru ve adil olduğuna inanma eğiliminin dışında, mevcut sistemin gerçekten adil ve doğru olduğuna inanma gereksinimi ve isteği duyarlar. Ek olarak, insanlar sistemi meşrulaştırmaya başladıklarında mevcut sistemi adil ve eşit olduğunu düşünerek kendilerine bir nevi aşılırlar. Bu süreç istenilen adil ve doğru düzeye ulaşana dek sürer (Leviatan ve Jost, 2011). Özünde sistemi meşrulaştırma kuramı sosyal kimlik kuramı (Jost, 2011; Rubin ve Sidanius, 2004) ve sosyal baskınlık kuramından etkilenmiştir (Jost, 2011). Var olan sosyal düzenin bir grup tarafından hayata geçirilip diğer grup tarafından da kabul edildiğini savunan sosyal kimlik kuramı ve

sosyal baskınlık kuramının aksine, sistemi meşrulaştırma kuramı herkesin eşit ve adil kabul etmediği düzene işbirliği ile yaklaşılması, uyum sağlanması ve akla, mantığa yatkın hale getirilmesine vurgu yapmaktadır (Jost, 2011). Rubin ve Hewstone (2004) ise, insanların mevcut olan otoriteyi ve sistemi destekleme güdülerinin arkasında olumlu bir sosyal kimlik geliştirmek ve devam ettirmek arzusunun olduğu belirtmektedir.

Hem avantajlı hem de dezavantajlı konumdaki grup üyeleri, bilinçli ya da bilinçsiz olarak var olan sosyal (Jost, 2011) ve ekonomik (Jost, Nosek ve Banaji, 2004) eşitsizliği doğru ve meşru kabul etmek adına tutumlar, inançlar ve kalıp yargılar geliştirmektedirler. Sistemi meşrulaştırma kuramı dezavantajlı konumdaki grup üyelerinin avantajlı konumdaki gruba karşı kendi gruplarından daha fazla olumlu tutum geliştirme eğiliminde olduklarını belirtmektedir (Jost, 2011). Bu durum dış grup kayırmacılığı olarak nitelendirilmektedir (Jost, 2011; Jost ve Burgess, 2000; Jost, Nosek ve Banaji, 2004). Temel olarak dış grup kayırmacılığında kişiler sosyal hiyerarşiyi ve sistemi meşrulaştırmış olurlar. Sosyal sistem sadece grup temelinde düşünülmemelidir. Sosyal sistem ikili ilişkileri, aile ilişkilerini, iş ilişkilerini kapsayabileceği gibi daha geniş olan kurum, devlet ve sosyal ilişkileri de kapsayabilmektedir (Jost, 2011).

Sistemi meşrulaştırma kuramının en önemli varsayımı, dezavantajlı konumdaki grup üyelerinin sistemi daha çok meşrulaştırma eğiliminde oldukları yönündedir (Jost, 2011; Jost ve Burgess, 2000; Jost, Nosek ve Banaji, 2004; Rubin ve Hewstone, 2004). Bu durum sistemi meşrulaştırma kuramının savunduğu bir paradoks olarak nitelendirilmektedir. Dezavantajlı konumdaki grup üyeleri mevcut durumdan memnun olmasalar da yaşadıkları uyumsuzluğu ortadan kaldırmak adına sistemi

meşrulaştırabilmektedir (Jost, 2011). Ayrıca sistemi meşrulaştırma eğilimleri arttıkça dezavantajlı konumdaki grup üyelerinin dış grup kayırmacılıkları da artmaktadır (Jost, Nosek ve Banaji, 2004). Ek olarak, Jost, Pelham, Sheldon ve Sullivan (2003) ekonomik gelir düzeyi düşük olan kişilerin sistemi daha çok meşrulaştırdıklarını belirtmişlerdir. Jost ve arkadaşları (2003) yürüttükleri çalışma sonucunda düşük gelirli ve Afrikalı Amerikalıların, vatandaşların haklarının kısıtlanmasını ve medyanın eleştirilmesinin kısıtlanmasını daha çok desteklediklerini gözlemişlerdir. Aynı çalışmada düşük gelirli Latin Amerikalıların da Amerika hükümetine daha çok güvendikleri ve hükümetin sınıf farkı gözetmeksizin herkesin iyiliği için çalıştığına inandıkları sonucu elde edilmiştir. Ayrıca çalışmada gelir düzeyi yüksek olanların aksine gelir düzeyi düşük olanların gelir dağılımındaki farklılığın motivasyon ve çabayı arttırması için olması gerektiğini savundukları saptanmıştır. Çalışma dezavantajlı grubun, mevcut otoriteyi desteklemekle kalmayıp mevcut eşitsizlikleri haklı çıkaracak şekilde düşünüp davrandığını göstermektedir (Jost ve ark., 2003).

Sistemi meşrulaştırma uyum sürecine yardım etmektedir. İnsanların psikolojik ve fiziksel olarak olumsuzluk deneyimleyebilecekleri durumlarda var olan durumu meşrulaştırmaları, onların iç dünyalarında ve ikili ilişkilerinde huzurlu olmalarını sağlayarak uyum düzeylerini yükseltmektedir (Leviatan ve Jost, 2011).

Düşük statülü grup üyeleri mevcut sistemi kabul edip sistemi meşrulaştırma sürecine katılmak ile kendi gruplarının olumsuz sosyal kimliğini düzeltebilmek adına iç grup kayırmacılığı yapmak arasında psikolojik çatışma yaşarlar (Jost ve Burgess, 2000; jost ve Hunyady, 2005). Ek olarak, Jost ve Burgess düşük statülü grupların kendi gruplarına karşı daha fazla ikircikli tutum geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Ayrıca, artan sistemi meşrulaştırmaya azalan iç grup yanlılığının ve artan ikircikli duyguların eşlik ettiğini eklemişlerdir.

Sistemi meşrulaştırmanın sonuçları olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir (Jost ve Hunyady, 2005; Leviatan ve Jost, 2011). Bazı durumlarda sistemi meşrulaştırma hem bireyler hem de toplum için olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir (Leviatan ve Jost, 2011). Mevcut sistemi meşrulaştıran dezavantajlı grup üyelerinin benlik saygısı bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir. Ayrıca sistemi meşrulaştırma sonunda hem avantajlı hem de dezavantajlı grubun üyeleri avantajlı grubu daha olumlu değerlendirmektedir (Jost ve Hunyady, 2005).

1.13. Neden Bu Konu Çalışılmalı

Dünyada göç artmaktadır ve bu sadece Amerika, Kanada, Avustralya gibi gelişmiş ülkelere doğru olamamakta, azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler de göç almaktadır. Kültürel uyum çalışmaları genellikle Kanada, Amerika gibi gelişmiş ülkelerde yapılmakta ve bu çalışmalar akademik alanda sınırlı kalmakta, diğer ülkelere genellenebilirliğine bakılmamaktadır. Son on yılda Avrupa’da kültürel uyum alanındaki çalışmaların arttığı görülmektedir. Ancak, bu çalışmaların çoğunun psikologlar tarafından değil eğitim bilimciler ve sosyologlar tarafından yürütüldüğü anlaşılmaktadır (Schmitz, 2001). Ek olarak, yazında bugüne kadar yürütülen kültürel uyum çalışmalarının genellikle farklı dinden, dilden, kültürden ve etnik kökenden göçmen gruplarına odaklandıkları anlaşılmaktadır. Yapılan yazın taraması sonucunda aynı etnik köken ve dili paylaşan, ancak farklı kültürel ve sosyal geçmişleri olan gruplar arasındaki kültürel uyum sürecinin araştırıldığı bir çalışmayla karşılaşılmamıştır. Bu nedenle çalışmada, Türkiye’deki Türklerle aynı din, dil ve

etnik kökene sahip olan, bununla birlikte hayatlarının önemli bir bölümünü farklı bir kültür ve sosyal çevrede geçirmiş olan Bulgaristan göçmeni Türklerin ve onların Türkiye’de doğan çocuklarının Türk kültürüne uyum süreçlerini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmanın bu açılardan konuya farklı bakış açıları kazandıracağı ve yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Buraya kadar aktarılan bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın amacı benlik saygısı, yaşam doyumu, sosyal mesafe, algılanan ayrımcılık, yerli halka ilişkin tutumlar ve sistemi meşrulaştırma değişkenleri ile kültürel uyum stratejilerinden olan bütünleşme, asimilasyon ve ayrılma arasındaki ilişkileri belirlemektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise, söz konusu değişkenlerin bütünleşme, asimilasyon ve ayrılma stratejilerini hangi düzeyde yordadığını tespit etmektir. Son olarak, araştırmada yer alan değişkenlerden alınan puanların cinsiyet ve medeni duruma göre değişip değişmediği incelenmektedir. Amaçları doğrultusunda araştırmada sınanacak hipotezler aşağıda verilmiştir.

1.14. Hipotezler

- 1) Bütünleşme; eğitim, sosyo ekonomik düzey, yaşam doyumu, sistemi meşrulaştırma, benlik saygısı, yerli halka ilişkin tutumlar ile pozitif yönde; göç zamanı, göç yaşı, grup düzeyinde ayrımcılık, kişi düzeyinde ayrımcılık, sosyal mesafe değişkenleri negatif yönde ilişkilidir.
- 2) Ayrılma ile göç zamanı, göç yaşı, kişi düzeyinde ayrımcılık, grup düzeyinde ayrımcılık, sosyal mesafe değişkenleriyle pozitif yönde; eğitim, yaşam doyumu, yerli halka ilişkin tutumlar yakınlık değişkenleriyle negatif yönde ilişkilidir.

3) Asimilasyon ile doğulan ülkede yaşam süresi, sosyo ekonomik düzey, din, yaşam doyumu, sistemi meşrulaştırma değişkenleriyle pozitif yönde; göç zamanı, göç yaşı, benlik saygısı, sosyal mesafe, yerli halka ilişkin tutumlarla negatif yönde ilişkilidir.

4) Bütünleşmeyi doğulan ülkede yaşam süresi, sosyo ekonomik düzey, eğitim, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı, son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sayısı, yaşam doyumu, benlik saygısı, yerli halka ilişkin tutumlar pozitif yönde; göç zamanı, göç yaşı, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık değişkenleri negatif yönde yordamaktadır.

5) Ayrılmayı göç zamanı, göç yaşı, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sayısı, kişi düzeyinde ayrımcılık, grup düzeyinde ayrımcılık, sosyal mesafe değişkenleri pozitif yönde; eğitim, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı, yaşam doyumu, yerli halka ilişkin tutumlar değişkenleri negatif yönde yordamaktadır.

6) Asimilasyonu doğulan ülkede yaşam süresi, sosyo ekonomik düzey, din, yerli arkadaş sayısı, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı, yaşam doyumu, sistemi meşrulaştırma, yerli halka ilişkin tutumlar pozitif yönde; göç zamanı, göç yaşı, Bulgaristan göçmeni arkadaş sayısı, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, benlik saygısı, sosyal mesafe değişkenleri negatif yönde yordamaktadır.

7) Erkeklerin bütünleşme, benlik saygısı, yaşam doyumu, temas isteği ve yakınlık hissetme düzeyleri kadınlarınkinden daha yüksek iken; kadınların ayrılma, sosyal mesafe, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık ve kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık düzeyleri daha yüksektir. Bekâr katılımcıların bütünleşme, benlik saygısı, temas isteği ve yakınlık hissetme düzeyleri yüksek iken; evli katılımcıların ayrılma, yaşam

doyumu, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sosyal mesafe ve sistemi meşrulaştırma düzeyleri daha yüksektir.

8) Evli katılımcılardan eşi göçmen olanların yaşam doyumu, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sistemi meşrulaştırma, sosyal mesafe ve ayrılma değişkenlerinden aldıkları puanlar eşi yerli olan katılımcılarınkinden yüksek; eşi yerli olanların benlik saygısı, temas isteği, yakınlık hissetme ve bütünleşme değişkenlerinden aldıkları puanlar eşi göçmen olanlardan daha yüksektir.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini Bulgaristan göçmeni Türk olan 405 gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Ölçekler, Ankara, İstanbul, İzmir, Kocaeli, İzmit, Balıkesir, Alanya ve Bursa'da yaşayan 362 (%89.38) katılımcıya elden ulaştırılmıştır. 43 (10.62) katılımcıya ise, çevrimiçi bir veri toplama sitesi olan Surveey.com aracılığıyla ulaşılmıştır. Katılımcıların 211'ini (52.10) kadınlar, 194'sini (47.90) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 19-65 olup, yaş ortalaması 40.612'dir (SS= 11.98). Katılımcıların doğum yerleri incelendiğinde 384 (94.81) katılımcının Bulgaristan doğumlu, 21 (5.19) katılımcının Türkiye doğumlu olduğu görülmektedir. Katılımcıların diğer demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Çizelge 1.'de verilmiştir.

Çizelge 1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri.

Değişken	Frekans	%
Cinsiyet		
Kadın	211	52.1
Erkek	194	47.9
Doğum Yeri		
Bulgaristan	384	91.8
Türkiye	21	5.2
Anne Eğitim		
Hiç okula gitmedi	32	7.9
İlkokul	119	29.4
Ortaokul	125	30.9
Lise ve dengi	114	28.1
Üniversite ve üstü	13	3.2
Yanıt yok	2	.5
Baba Eğitim		
Hiç okula gitmedi	18	4.4
İlkokul	88	21.7
Ortaokul	100	24.7
Lise ve dengi	171	42.2
Üniversite ve üstü	22	5.4
Yanıt yok	6	1.5
Sed		
Alt	9	2.2
Alt- orta	35	8.6
Orta	248	61.2
Orta- üst	89	22.0
Üst	14	3.5
Yanıt yok	10	2.5
Gelir		
2000'den az	222	54.8
2000-2500	44	10.9
2500-3000	47	11.6
3000-3500	10	2.5
3500-4000	15	3.7
4000'den fazla	17	4.23
Diğer	17	4.2
Yanıt yok	33	8.1
Ev		
Kira	42	10.4
Kendinizin	361	89.1
Yanıt yok	2	.5

Otomobil		
Var	221	54.6
Yok	181	44.9
Yanıt yok	2	.5
Medeni durum		
Evli	303	74.8
Bekâr	97	24.0
Yanıt yok	5	1.2
Eş göçmen mi		
Evet	259	64.0
Hayır	36	8.9
Yanıt yok	110	27.2
Olası eş göçmen mi olmalı		
Evet	52	12.8
Hayır	4	1.0
Fark etmez	42	10.4
Yanıt yok	307	75.8
Yaşadığımız yerde göçmen olan sadece biziz		
Evet	64	15.8
Hayır	323	79.8
Yanıt yok	18	4.4
Yaşadığımız yerde göçmen ve yerli halkın sayısı yakın		
Evet	179	44.2
Hayır	208	51.4
Yanıt yok	18	4.4
Yaşadığımız yerde göçmen olanlar daha fazla		
Evet	144	35.6
Hayır	243	60.0
Yanıt yok	18	4.4
Göçmen arkadaşlarla görüşme sıklığı		
Hiç	7	1.7
Nadiren	29	7.2
Bazen	80	19.8
Sık sık	210	51.9
Her gün	79	19.5

Yerli arkadaşlarla görüşme**sıklığı**

Hiç	16	4.0
Nadiren	63	15.6
Bazen	131	32.3
Sık sık	154	38.0
Her gün	37	9.1
Yanıt yok	4	1.0

Son beş yılda Bulgaristan'ı**ziyaret sayısı**

Hiç	76	18.8
Bir kez	58	14.3
İki kez	37	9.1
Birkaç kez	109	26.9
Pek çok kez	125	30.9

Çizelge 1’de de görüleceği gibi, kadın ve erkek katılımcı sayısı birbirine oldukça yakındır. Çoğu katılımcının Bulgaristan doğumlu olduğu görülmektedir. Katılımcıların ebeveyn eğitim durumlarına bakıldığında genel olarak babaların ($M=3.23$, $S=1.00$) annelerden ($M=2.89$, $S=1.01$) daha eğitilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Çoğu katılımcı kendisini orta sosyoekonomik düzeyde değerlendirmiş ($Ort=3.16$, $S=.72$) ve bunların pek çoğu (222 kişi) gelirlerini ($Ort=2.12$, $S=1.75$) 2000 TL’den az olarak belirtmiştir. Çizelge’den katılımcıların büyük bölümünün evinin ($Ort=1.89$, $S=.31$) ve otomobilinin ($Ort=1.45$, $S=.50$) olduğu görülmektedir. Medeni durum değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunun evli ($Ort=1.24$, $S=.43$) ve evli olanların da çoğunun eşinin göçmen ($Ort=1.12$, $S=.33$) olduğu anlaşılmaktadır. Bekâr olan katılımcıların gelecekteki eş tercihlerine bakıldığında da çoğunun eşinin göçmen olmasını tercih ettiği ($Ort=1.90$, $S=.98$) görülmektedir.

Katılımcıların yaşadıkları yerdeki göçmen ve yerli halk oranına ilişkin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, göçmenlerin yaşadıkları bölgede genel olarak yerli halkın ($Ort=1.83$, $S=.37$) daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge’de de görüleceği gibi, katılımcılar hem göçmen (Ort= 3.80, S= .89) hem de yerli (Ort= 3.33, S= .98) arkadaşları ile sık sık görüşmektedirler. Ayrıca, çoğu katılımcının Bulgaristan’ı son beş yılda (Ort= 3.37, S= 1.50) pek çok kez ziyaret ettiği anlaşılmaktadır.

Katılımcılara ilişkin tabloda yer almayan başka demografik bilgilere de ulaşılmıştır. Bu bağlamda, eğitim durumuna (Ort= 4.44, S= 2.08) bakıldığında katılımcıların genelinin lise mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Arkadaş sayısına bakıldığında katılımcıların büyük bölümünün “birçok” göçmen arkadaşı (Ort= 4.25, S= .81) olduğu, yerli arkadaş sayısı (Ort= 3.89, S= .90) sorulduğunda ise katılımcıların büyük bölümünün “çok” yanıtını verdiği saptanmıştır. Katılımcıların doğdukları yerde yaşadıkları süre 1- 46 yıl aralığında değişirken, bu sürenin ortalamasının 16.89 (S= 11.04) olduğu görülmektedir. Şu an yaşadıkları şehirde ne kadar zamandır bulunduklarına verdikleri cevaplar ise 1–45 yıl arasında değişmektedir ve bu sürenin ortalaması 23.65 (S= 7.15) yıldır. Katılımcıların en uzun süre yaşadıkları şehirlere bakıldığında, çoğunun Gebze (95), Bursa (75), İstanbul (49) ve Bulgaristan Kırcaali (48) yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların büyük bölümü bir önceki yaşam yeri olarak Bulgaristan’ı (273 kişi) belirtmiştir. Katılımcıların göç zamanlarına bakıldığında, 1950–2010 yılları arasında göç ettikleri anlaşılmaktadır. Büyük bölümünün 1989’da (207 kişi) göç ettiği, göç eden kişi sayısı açısından bu yılı sırasıyla 1978 (28 kişi), 1991 (20 kişi) ve 1992 (19 kişi) yıllarının takip ettiği anlaşılmaktadır. Göç yaşı (Ort.= 16.89, S= 11.04) incelendiğinde, bu soruyu yanıtlayan katılımcıların çoğunun 6 yaşında (18 kişi) göç ettiği görülmektedir. Onları, 5 yaşında (16 kişi), 3 yaşında (16 kişi), 19 yaşında (16 kişi) ve 4 yaşında (13 kişi) göç eden katılımcılar izlemiştir. Son olarak, katılımcıların

dindarlık düzeylerine bakıldığında ise (1= Hiç Dindar Değilim – 9= Çok Dindarım), orta düzeyde (Ort= 5.67, S= 1.89) dindar oldukları söylenebilir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formunda, cinsiyet, yaş, doğum yeri, doğulan yerde yaşam süresi, yaşamın büyük bölümünün geçirildiği şehir, şu an yaşanılan yerden önce nerede yaşandığı, şu anda yaşanılan şehirde ne kadar zamandır bulunulduğu, Türkiye'ye ne zaman göç edildiği, Türkiye'ye kaç yaşında göç edildiği, ebeveyn eğitim düzeyi, ebeveyn meslekleri, sosyo ekonomik düzey, eğitim durumu, aylık gelir, sahip olunan ev ve taşıt, medeni durum, eşin nereli olduğu, evlenilecek kişinin tercihen nereli olmasının istendiğine ek olarak yaşanılan yerle ilgili bilgiler, sosyal ilişkiler ve yolculuk ile ilgili sorular yer almaktadır. Bunlara ek olarak formda katılımcılardan 1 (Hiç dindar değilim) ve 9 (Çok dindarım) arasında derecelendirilen tek maddelik bir ölçek üzerinde ne kadar dindar olduklarını belirtmeleri istenmiştir (bk. Ek-2).

2.2.2. Kültürel Uyum Ölçeği

Bu çalışmada kullanılan Kültürel Uyum Ölçeği Ataca ve Berry (2002) tarafından Berry'nin 1976 yılında geliştirdiği Kültürel Uyum Kuramı göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Ataca ve Berry, Berry'nin kuramında yer alan dört uyum stratejisini (bütünleşme, asimilasyon, ayrılma ve marjinalite) ölçeğin, 11 başlıktan ve 44 sorudan oluşan Kültürel Uyum Ölçeği'ni Kanada'da yaşayan evli Türk çiftlerin kültürel uyum süreçlerini ölçebilmek için geliştirmişlerdir. Yukarıda

bahsi geçen 11 başlığın dört alt boyut temelinde ölçülebilmesi için her boyut 4 soru içermiştir. Ölçekte ele alınan 11 başlığı “arkadaşlık, yaşam biçimi, sosyal etkinlikler, yemek, bayramların kutlanması, dil kullanımı, dekorasyon, okunan gazete, çocuk yetiştirme tarzı, çocukların değerleri ve çocukların evden taşınması” şeklinde sıralamak mümkündür. Bu çalışmada, araştırma örneklemini Bulgaristan göçmeni Türkler oluşturduğu ve göçmenler ile Türkiye halkı arasında bazı başlıklar açısından fark olmadığı için söz konusu değişkenlere ait başlıklar ölçekten çıkarılmıştır. Bu başlıklar bayramların kutlanması, çocuk yetiştirme tarzı, dil ve çocukların evden taşınmasıdır. Diğer bir ifadeyle, Bulgaristan göçmenleri ve Türkiye’deki yerli halk aynı dine mensup oldukları için, bayramların kutlanmasını ölçen 4 madde ölçekten çıkarılmıştır. Çocuk yetiştirme tarzına yönelik maddelerin ölçekten çıkarılması da yine göçmenlerle yerli halkın din, gelenek ve görenek olarak aynı değerleri paylaşıyor olmasından kaynaklanmıştır. Benzer şekilde, dil başlığıyla ilgili maddelerin ölçekten çıkarılması, göçmenlerle yerli halkın aynı dili konuşuyor olması, arada yalnızca şive farkının bulunmasından kaynaklanmaktadır. Son olarak, çocukların evden ayrılması boyutu da ölçekten çıkarılmıştır. Bunun nedeni ise, Bulgaristan göçmenleri ile yerli halk arasında din ve gelenek görenek açısından fark olmamasının, onların çocuklara yönelik tutumlarına da yansımaları, göçmen ailelerin de yerli halk gibi çocukların evlenmeden evden ayrılmasına sıcak bakmamasıdır. Ölçeğin orijinalinden çıkarılan maddeler sonucunda bu çalışmada kullanılacak ölçek madde sayısı 24’e düşmüştür.

Ölçülen Kültürel Uyum stratejilerini temsil eden maddelere örnek olarak; *bütünleşme* için “Hem göçmenlerle hem de yerli halk ile bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim”, *ayrılma* için “Yerli halktan birileri yerine daha çok

göçmenler ile bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim”, *asimilasyon* için “Göçmenlerden çok yerli halktan birileri ile bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim” ve son olarak *marjinallik* için “ Göçmenlerle veya yerli halkla bir araya gelip vakit geçirdiğime aldırman” verilebilir. Ölçekte yer alan maddeler 1 (kesinlikle Katılmıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında değişen Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Bireyin en yüksek puanı aldığı kültürel uyum stratejisini benimsediği kabul edilmektedir. Bu çalışmada ise, ölçeğin her bileşeni ayrı ayrı değişkenler olarak ele alınmaktadır. Ölçeğin uyarlama çalışması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kültürel Uyum Ölçeğinin faktör yapısı hakkında bilgi edinmek için ilk olarak faktör sayısına müdahale edilmeden açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Barlett Sphericity testleri incelenmiştir. Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) örneklem uygunluk katsayısı .78 ve Barlett Sphericity Testi χ^2 değeri de 2728.234 ($p<.000$) olarak bulunmuştur. Bu veriler ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Analiz sonucunda, ölçeğin varyansın % 59.65’ini açıklayan yedi faktörlü bir yapı ortaya koyduğu görülmüştür. Daha sonra, ölçeğin orijinali ve eğitim grafiği gözden geçirildiğinde ölçek için 4 faktörlü bir yapının uygun olduğuna karar verilmiştir. Bunun üzerine Kültürel Uyum Ölçeğinin orijinalinin faktör yapısının Türkiye’de yaşayan Bulgaristan göçmenlerinden oluşan örneklemde de gözlenip gözlenmeyeceğini belirlemek için, temel bileşenler yöntemi kullanılarak ve varimax rotasyon tekniğinden yararlanılarak ölçeğin 4 faktöre yönlendirildiği faktör analizi yapılmıştır. Ancak bu çözümlemede, faktörlerin altına giren maddeler incelendiğinde, özellikle marjinallik boyutunda yer alması gereken maddelerin

ağırlıklı olarak bütünleşme faktörünün altına yerleştikleri görülmüştür. Bu sonuçlar üzerine ölçeğin 3 faktörlü çözümlemesine gidilmiştir. Bu analiz sonucunda, bütünleşme ve marjinallik boyutlarının birleştiği (bu faktör bütünleşme olarak isimlendirilmiştir), ayrılma ve asimilasyon faktörlerinin korunduğu 3 bileşenli bir yapı elde edilmiştir. Orijinal ölçekte marjinalleşmeyi ölçen 9, 14, 23 ve 33. maddeler bu çalışmada bütünleşme faktörünün altında yer almışlardır. Ek olarak, orijinalinde marjinallik faktöründe yer alan 19. madde ve bütünleşme faktöründe yer alan 35. madde hiçbir faktöre girmedikleri için ölçek dışı kalmışlardır. Analiz sonucunda 5, 8, 9, 11, 13, 14, 22, 23, 32, 33. maddelerin bütünleşme faktörü altında yer aldığı görülmektedir. İkinci faktör olan ayrılmanın altına 6, 7, 15, 18, 20, 26, maddeler girmiştir. Üçüncü faktör olan asimilasyonun altında ise 1, 3, 4, 27, 30 ve 38. maddeler yer almıştır. Yapılan bu işlemler sonunda ölçekteki madde sayısı 22'ye düşmüştür (bk. Ek-3). Bu üç faktör toplam varyansın % 39.99'ını açıklamaktadır. Analiz sonucunda elde edilen faktör yükleri Çizelge 2.'de gösterilmiştir.

Çizelge 2. KUÖ Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	I. Faktör	II. Faktör	III. Faktör
5. Hem yerli halkla hem de göçmenlerle bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.	.61		
8. Evde yediğim yemeklerin göçmen yemeği ya da yerli yemeği olup olmamasına aldırış etmem.	.56		
9. Bir araya gelip vakit geçirdiğim insanların göçmen ya da yerli halktan birileri olmasına aldırış etmem.	.64		
11. Hem göçmen hem yerli halktan biri gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.	.60		
13. Hem göçmen hem de yerli halktan yakın arkadaşlarımın olmasını tercih ederim.	.66		
14. Çoğu zaman göçmen ya da yerli halktan biri gibi yaşayıp yaşamadığıma aldırış etmem.	.67		
22. Evde hem yerli, hem de göçmen yemeklerini yemeyi tercih ederim.	.68		
23. Evi göçmen ya da yerli halk tarzında süslemek gibi önemsiz şeylere kafamı yormam.	.57		
32. Çocuklarımın hem göçmen hem de yerli halkın değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.	.56		
33. Yakın arkadaşlarımın göçmen ya da yerli halktan birileri olup olmadığına aldırış etmem.	.56		
6. Yakın arkadaşlarımın yerli halktan çok göçmen olmasını tercih ederim.		.72	
7. Yerli halktan çok göçmenlerle bir araya gelip vakit geçirmeyi severim.		.73	
15. Çocuklarımın yerli halkın değer ve geleneklerinden çok, göçmen değer ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.		.70	
18. Evimde yerli halka özgü süs eşyalarından çok göçmenlere özgü süs eşyalarının olmasını tercih ederim.		.57	
20. Yerli halktan biri gibi yaşamaktan çok Bulgaristanlı bir Türk gibi yaşamaktan daha fazla hoşlandığımı söyleyebilirim.		.65	
26. Evde yerli yemeklerinden çok göçmen yemekleri yemeyi tercih ederim.		.62	
1. Göçmenlerden çok yerli halktan birileri ile bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.			.40
3. Evde göçmen yemeklerinden çok yerli yemeklerini yemeyi tercih ederim.			.59
4. Evimde göçmenlere ait süs eşyalarından çok yerli halka özgü süs eşyalarının olmasını tercih ederim.			.50
27. Çocuklarımın göçmen değer ve geleneklerinden çok yerli halkın değer ve geleneklerini öğrenmelerini			.73

isterim.

30. Bir göçmenden çok yerli halktan biri gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.

.67

38. Yakın arkadaşlarımla göçmenden çok yerli halktan birileri olmasını tercih ederim.

.67

Özdeğer

4.88

2.60

2.12

Açıkladığı toplam varyans

16.77

12.69

10.53

Tüm Faktörün Açıkladığı toplam varyans

39.99

Faktör analizi sonucunda elde edilen yapının uygunluğu doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile de incelenmiştir. LISREL 8.51 programı ve maksimum olabilirlik tekniği kullanılarak yapılan analizde, model uyum indeksleri verinin üç faktörlü çözümle tanımlanabileceğini göstermiştir [$\chi^2 (206), N = 405) = 859.18, p < .000, GFI = .84, AGFI = .80, NNFI = .73, CFI = .76, RMSEA = .09$]. Modifikasyon indeksi, “kültürel uyum” gizil değişkeninde 6. ve 7. maddelerin hatalarının ilişkili olabileceğine işaret etmiştir. Aynı alt boyut altında yer aldıkları ve birbirine oldukça benzer maddeler oldukları için bu iki madde arasındaki hatalar ilişkilendirilmiştir (iki değişken arasındaki korelasyon .63’tür). İlişkilendirmenin ardından elde edilen model ve bir önceki model Ki-kare fark testi ile karşılaştırılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Bu teste göre, belirtilen iki maddedeki hatanın ilişkilendirilmesi, modeli anlamlı olarak veri ile daha uyumlu hale getirmiştir [$\chi^{2fark}(1), (N = 405) = 154.64, p < .001$]. Bu hata eklendikten sonra model yeniden test edilmiştir. Modifikasyon indeksinde 22. ve 23. maddeler arasında da hata ilişkilendirmesi önerilmiştir. Bu ilişkilendirmenin yapılmasının ardından (iki değişken arasındaki korelasyon .24) elde edilen yeni model ve bir önceki model arasındaki farkın da anlamlı olduğu görülmüştür [$\chi^{2fark}(1), (N = 405) = 74, 21, p < .001$]. Eklenen her bir ilişki, modeli anlamlı olarak daha iyi hale getirmiştir. Bu hata da eklendikten sonra model yeniden test edilmiştir. Modifikasyon indeksinde 3. ve 4. maddeler arasında da hata ilişkilendirmesi önerilmiştir. Bu ilişkilendirmenin yapılmasının ardından (iki değişken arasındaki korelasyon .29) elde edilen yeni model ve bir önceki model arasındaki farkın da anlamlı olduğu görülmüştür [$\chi^{2fark}(1), (N = 405) = 48.98, p < .001$]. En son model (2 hatanın ilişkilendirildiği), diğer iki modelden anlamlı olarak veri ile daha uyumlu bulunmuş ve model uyum indeksleri de oldukça iyi sonuçlar

ortaya koymuştur [$\chi^2 (203, N = 405) = 581.35, p < .001, \chi^2 /sd = 2.86, GFI = .85, AGFI = .86, NNFI = .83, CFI = .85, RMSEA = .07$]. KUÖ'nin üç faktörlü yapısı için uyum iyiliği indeksleri Çizelge 3.'te verilmiştir.

Doğrulamayı faktör analizinin sonuçları, her bir maddenin aldığı yükler ve t değerleri Çizelge 4.'te verilmiştir. Modeldeki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu değerler bütünleşme bileşeni için .41 ile .64 arasında, ayrılma bileşeni için .53 ile .64 arasında ve asimilasyon bileşeni için .30 ile .65 arasında değişmektedir.

Çizelge 3. KUÖ'nin Üç Faktörlü Yapısı için Uyum İyiliği İndeksleri

	χ^2	Sd	χ^2/Sd	RMSEA	GFI	CFI	AGFI	NNFI	SRMR
Model 4. Üç faktörlü son model (3 hata ilişkilendirmesi)	581.35	203	2.86	.07	.88	.85	.86	.83	.07
Model 3. Üç faktörlü son model (2 hata ilişkilendirmesi)	630.33	204	3.09	.07	.88	.83	.85	.81	.07
Model 2. Üç faktörlü son model (1 hata ilişkilendirmesi)	704.54	205	3.44	.08	.86	.81	.83	.78	.07
Model 1. Üç faktörlü son model (0 hata ilişkilendirmesi)	859.18	206	4.17	.09	.84	.76	.80	.73	.07
Tek Faktörlü Model									

Çizelge 4. KUÖ'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	İndikatörler									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	M5	M8	M9	M11	M13	M14	M22	M23	M32	M33
Bütünleşme	.59 (11.90)	.44 (8.50)	.60 (12.12)	.64 (13.07)	.64 (13.14)	.70 (14.79)	.49 (9.56)	.41 (7.81)	.42 (7.96)	.60 (12.29)
	M6	M7	M15	M18	M20	M26				
Ayrılma	.53 (9.85)	.59 (11.10)	.64 (12.20)	.57 (10.69)	.62 (11.92)	.55 (10.26)				
	M1	M3	M4	M27	M30	M38				
Asimilasyon	.33 (5.65)	.43 (7.56)	.30 (5.04)	.63 (11.44)	.65 (11.79)	.61 (10.91)				

Doğrulayıcı faktör analizinin ardından, KUÖ'nün alt boyutları için Chronbach Alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Bütünleşme boyutu için hesaplanan Chronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .83, ayrılma alt boyutu için hesaplanan Chronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .78 olarak ve asimilasyon alt boyutu için hesaplanan Chronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .67 bulunmuştur.

2.2.3. Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği 1965 yılında Rosenberg tarafından öğrencilerin benlik saygılarını ölçmek amacı ile geliştirmiştir (Rosenberg, 1965). Rosenberg (1979) ölçeğin iç tutarlılık değerlerini tekrarlanabilirlik .92 ve ölçeklenebilirlik .72 olarak belirtmiştir. 63 sorudan oluşan ölçeğin bu çalışmada 10 sorudan oluşan özsaygı testi kullanılacaktır (Koçak, 2008). Ölçekte katılımcılardan kendilerini en iyi ifade eden seçeneği işaretlemeleri istenmektedir (“Çok Doğru”, “Doğru”, “Yanlış” ve “Çok Yanlış”). Ölçekteki maddelerin yarısı olumlu diğer yarısı ise olumsuz özellikleri yansıtmaktadır (bk. Ek-4).

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin Türkiye'ye uyarlanması Çuhadaroğlu tarafından 1986 yılında yapılmıştır. Çuhadaroğlu Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin iç tutarlık katsayısı .71 olarak belirlemiştir. Ölçek için bu çalışmada hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .80'dir.

2.2.4. Yaşam Doyumu Ölçeği

Yaşam Doyumu Ölçeği 1985 yılında Diener, Emmans, Larsen ve Griffin tarafından geliştirilmiştir. İnsanların kendi yaşamları hakkında bireysel düşünce ve değerlendirmelerinin ölçüldüğü bu ölçek 5 maddeden oluşmaktadır. Diener ve

arkadaşları ölçeğın Cronbach Alfa içtutarlık katsayısını .87 bulmuşlardır. Ölçek Türkçe'ye Köker (1991) tarafından uyarlanmıştır. Köker'in çalışmasında Ölçeğın Cronbach Alfa içtutarlık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Ölçek 1 (Kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (Kesinlikle katılıyorum) arasında değışen beş dereceli bir ölçek üzerinden değeriendirilmektedir (bk. Ek-5). Ölçek için bu çalışmada hesaplanan Cronbach Alfa içtutarlık katsayısı .84'tür.

2.2.5. Sosyal Mesafe Ölçeğı

Yapılan alanyazın taraması, var olan sosyal mesafe ölçeklerinin bu çalışmada incelenecek örneklemini tam anlamı ile temsil etmediğini göstermiştir. Yazın araştırması var olan sosyal mesafe ölçeğının 1925 yılında Bogardus tarafından, farklı sosyal gruplardan kişilerin birbirleri ile ilişki kurma arzularını incelemek için geliştirildiğini ve bu ölçeğın günümüze kadar araştırmacıların çalışmalarına ışık tutacak biçimde yaptıkları değışiklikler ile kullanıla geldiğini göstermektedir (Bogardus, 1933; Bogardus, 1938; Miller, 1991). Bu çalışmada Bogardus'un (1925) 7 maddeden oluşan Sosyal Mesafe Ölçeğı temel alınarak ve var olan ölçeğe ilave maddeler eklenerek yeni bir ölçek geliştirmek hedeflenmiştir. Bu amaçla oluşturulan ölçekte yer alan 1, 10 ve 11. maddeler Chen'in 2007 yılındaki çalışmasından, 2, 4, 7, 8, ve 9. maddeler Korell'in 2007 yılındaki çalışmasından, 3, 5, 10 ve 11 maddeler Koleser'in 2009 yılındaki çalışmasından alınmıştır. Ölçekte yer alan 6. ve 12. maddeler ise araştırmacı tarafından oluşturulmuştur (bk. Ek-6). Ölçek değeriendirmesi kişilerin seçtiğı madde temel alınarak o madde ve ondan önceki tüm maddelerin sosyal mesafe durumlarını yansıttığı varsayılarak yapılacaktır.

2.2.6. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği

Algılanan Ayrımcılık Ölçeği Ruggiero ve Taylor (1995) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin grup düzeyinde ve kişi düzeyinde ayrımcılığı ölçen iki alt ölçeği bulunmaktadır. Grup Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği ile bireylerin ait oldukları grubun ne sıklıkla ayrımcılık yaşadığını düşündükleri tespit edilmektedir. Kişi Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği ile ise bireysel olarak kişilerin ne sıklıkla ayrımcılık deneyimlediklerini düşündükleri ölçülmektedir. İki alt ölçekten oluşan Algılanan Ayrımcılık Ölçeği Türkçeye Baysu (2007) tarafından uyarlanmıştır ve alt ölçeklerin Cronbach Alfa içtutarlık katsayıları sırasıyla .73 ve .85 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada kullanılan Grup Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği, Baysu tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin, Korkmaz (2010) tarafından Çoymak'ın 2009 yılındaki çalışmasından alınan 2 madde ile birlikte 7 maddeye çıkarılmış halidir (bk. Ek-7). Korkmaz'ın çalışmasındaki ölçeğin Cronbach's Alpha'sı .89 bulunurken, Kişi Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği için Cronbach's Alpha değeri .79 olarak tespit edilmiştir. Alt ölçeklerdeki ifadeler 1 (Hiçbir zaman)" ve 5 (Her zaman) seçenekleri üzerinden değerlendirilmektedir (bk. Ek-7 ve Ek-8). Ölçek için bu çalışmada hesaplanan Cronbach Alfa içtutarlık katsayısı Grup Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği için .88, Kişi Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği için .84'tür.

2.2.7. Yerli Halka İlişkin Tutum Ölçeği

Bu çalışmada, Türkiye'de yaşayan Bulgaristan göçmeni Türklerin Türkiye'deki yerli halka ilişkin tutumlarını belirlemek için Soh'ın (2000) çalışmasında Afrika kökenli Amerikalı ve Kore asıllı Amerikalılar'ın birbirlerine karşı olan tutumlarını

belirlemek amacı ile değişiklikler yaparak kullandığı Örtük ve Açık Irkçılık Ölçeği'nden (Subtle and Blatant Racism Scale) yararlanılmıştır. Ölçeğin orijinali 25 soru (24 soru ve 1 açık uçlu soru) ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarını tehdit ve reddetme (threat and rejection), yakınlık (intimacy), geleneksel değerler (traditional values), olumlu duygu (positive emotions) ve delil tespiti (fact finding) şeklinde sıralamak mümkündür. Ölçekteki ifadeler 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında değişen Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması önyargının az olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışmada için ölçek Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden Türklerin Türkiye'deki yerli halka yönelik tutumlarını incelemeye hizmet edecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Ölçekteki ifadeler Türkçeye çevrilmiş ve uygulanacak örneklemin temsil edilmesi amaçlanmıştır. Ek olarak, bu çalışmadaki örneklem için uygun olmadığı öngörülen (örneğin, "İbadethanelerde düzenlenecek kültürel değişim faaliyetleri Bulgaristan göçmenleri ile yerli halk arasındaki ilişkileri geliştirebilir") 9 madde ölçek dışı bırakılmıştır.

Daha sonra ölçekten alınan 16 madde katılımcıların Türkiye'de yaşayan yerli halka ilişkin tutumlarını belirlemek için yeniden düzenlenmiştir. Düzenlenen bu maddelere, amaca uygunluk açısından üç hakem (iki sosyal psikolog, bir klinik psikolog) tarafından değerlendirildikten sonra ölçeğe son şekli verilmiştir (bk. Ek-9). Hazırlanan ölçek, 405 katılımcıya uygulanıp, toplanan veri üzerinde gerekli ön işlemler yapıldıktan sonra ölçeğin geçerliği ve güvenirliğini belirlemeye yönelik analizlere geçilmiştir.

İlk olarak madde test korelasyonu yapılmış, analiz sonucunda tüm maddelerin toplam puanla orta ya da yüksek düzeyde ilişki gösterdiği gözlenmiştir (r değeri için

bk. Çizelge 5). Ardından faktör analizine geçilmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için örneklem uygunluğu Bartlett Sphericity testleri incelenmiştir. Kaiser- Mayer- Olkin (KMO) örneklem uygunluk katsayısı .76 ve Bartlett Sphericity Testi χ^2 değeri de 1083.70 ($p < .000$) olarak bulunmuştur. Bu veriler ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Temel Bileşenler yöntemi kullanılarak yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda varyansın %53.37'ünü açıklayan 4 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Eğim grafiği, maddelerin faktör yüklerine dağılımları ve orijinal ölçekteki maddelerin faktörlere dağılımları incelendiğinde ölçek için 2 faktörlü bir yapının daha uygun olduğuna karar verilmiştir. Bunun üzerine temel bileşenler yöntemi ve varimax rotaston tekniği kullanılarak ölçeğin 2 faktörlü çözümlmesine gidilmiştir. Analiz sonucunda varyansın %36.97'sini açıklayan 2 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu 2 faktör altında toplanan maddeler ve faktör yükleri Çizelge 5.'te gösterilmiştir.

Çizelge 5. YHİTÖ Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	r	Faktör I	Faktör II
1. Göçmenler için daha uygun olan işlerde öncelik yerli halka verilmektedir.	.29**		
2. Yerli halk, en az göçmenler kadar yeteneklidir.	.44**	.53	
3. Göçmenler, yerli halktan işverenlerin işletmelerinde ekonomik olarak sömürülmektedirler.	.37**		
4. Çocuklarımın yerli halktan birileriyle evlenmesi hoşuma gider.	.56**	.66	
5. Yerli halktan birinin patronum olması hoşuma gider.	.40**	.53	
6. Yerli halkın yoğun olarak bulunduğu bir bölgede yaşamak beni rahatsız etmez.	.53**	.69	
7. Yerli halktan çok sayıda arkadaşım var.	.49**	.66	
8. Göçmenler, kültürel olarak yerli halktan daha ileri düzeydedir.	.32**		
9. Yerli halka karşı her zaman sempati duymuşumdur.	.54**	.54	
10. Bazı göçmenlerin yerli halka karşı olan olumsuz tutumlarına katılmıyorum.	.26**		
11. Yerli halk, göçmenleri kendilerinden ahlaki açıdan farklı görmez.	.41**		.66
12. Bazı istisnalar hariç, yerli halkın büyük çoğunluğu göçmenlere saygıyla davranır.	.53**		.74
13. Göçmenler ve yerli halk arasında önyargı ya da yanlış anlaşılma yoktur.	.47**		.71
14. Bazı istisnalar hariç, yerli halkın büyük çoğunluğu göçmenlere dostça yaklaşır.	.55**		.73
15. Ailemden birilerinin yerli halktan birileriyle evlenmesi beni rahatsız etmez.	.58**	.54	
16. Yerli halka karşı her zaman saygı duymuşumdur.	.47**	.46	
Özdeğer		3.49	1.69
Açıklanan toplam varyans		24.90	12.07
Tüm Faktörlerin Açıkladığı toplam varyans			36.97

Çizelge 5.'te görüldüğü gibi 2, 4, 5, 6, 7, 9, 15 ve 16. maddeler ilk faktör altında toplanmıştır. 11, 12, 13 ve 14. maddeler ise ikinci faktörün altına girmiştir. Maddelerin içerikleri gözden geçirildiğinde ilk faktör “temas”, ikinci faktör ise “yakınlık” olarak isimlendirilmiştir. Faktör analizi sonucunda, 3 ve 8. maddelerin de ölçek dışı kalmasıyla ölçekteki toplam madde sayısı 12'ye inmiştir.

Faktör analizi sonucunda elde edilen yapının uygunluğu doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile de incelenmiştir. LISREL 8.51 programı ve maksimum olabilirlik tekniği kullanılarak yapılan analizde, model uyum indeksleri verinin iki faktörlü çözümle tanımlanabileceğini göstermiştir [$\chi^2 (53, N = 405) = 218.60, p < .000, GFI = .92, AGFI = .88, NNFI = .79, CFI = .83, RMSEA = .09$]. Modifikasyon indeksi, “yerli halka ilişkin tutumlar” gizil değişkeninde 12. ve 14. maddelerin hatalarının ilişkili olabileceğine işaret etmiştir. Aynı alt boyut altında yer aldıkları ve birbirine oldukça benzer maddeler oldukları için bu iki madde arasındaki hatalar ilişkilendirilmiştir (iki değişken arasındaki korelasyon .35'dir). İlişkilendirmenin ardından elde edilen model ve bir önceki model Ki-kare fark testi ile karşılaştırılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Bu teste göre, belirtilen iki maddedeki hatanın ilişkilendirilmesi, modeli anlamlı olarak veri ile daha uyumlu hale getirmiştir [$\chi^{2fark}(1), (N = 405) = 52.52, p < .001$]. Bu hata eklendikten sonra model yeniden test edilmiştir. Modifikasyon indeksinde 11. ve 13. maddeler arasında da hata ilişkilendirmesi önerilmiştir. Bu ilişkilendirmenin yapılmasının ardından (iki değişken arasındaki korelasyon .16'dır) elde edilen yeni model ve bir önceki model arasındaki farkın da anlamlı olduğu gözlenmiştir [$\chi^{2fark}(1), (N = 405) = 26, p < .001$]. Eklenen her bir ilişki, modeli anlamlı olarak daha iyi hale getirmiştir. En son model (2 hatanın ilişkilendirildiği), diğer iki modelden anlamlı olarak veri ile daha uyumlu

bulunmuş ve model uyum indeksleri de oldukça iyi sonuçlar ortaya koymuştur [χ^2 (51, $N = 405$) = 140.08, $p < .001$, $\chi^2 /sd = 2.75$, $GFI = .95$, $AGFI = .92$, $NNFI = .88$, $CFI = .91$, $RMSEA = .06$]. YHİTÖ'nün iki faktörlü yapısı için uyum iyiliği indeksleri Çizelge 6.'da verilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları, her bir maddenin aldığı yükler ve t değerleri Çizelge 7'de verilmiştir. Modeldeki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu değerler temas bileşeni için .39 ile .61 arasında ve yakınlık bileşeni için .33 ile .84 arasında değişmektedir.

Çizelge 6. YHİTÖ'nün İki Faktörlü Yapısı için Uyum İyiliği İndeksleri

	χ^2	Sd	χ^2/Sd	RMSEA	GFI	CFI	AGFI	NNFI	SRMR
Model 3. İki faktörlü son model (2 hata ilişkilendirmesi)	140.08	51	2.75	.06	.95	.91	.92	.88	.05
Model 2. İki faktörlü model (1 hata ilişkilendirmesi)	166.08	52	3.19	.07	.94	.88	.90	.85	.06
Model 1. İki faktörlü model	218.60	53	4.12	.09	.92	.83	.88	.79	.06

Çizelge 7. YHİTÖ'nün Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	İndikatörler							
	1	2	3	4	5	6	7	8
	M2	M4	M5	M6	M7	M9	M15	M16
Temas	.40	.61	.39	.52	.45	.57	.60	.48
	(7.15)	(11.72)	(6.98)	(9.56)	(7.17)	(10.71)	(11.38)	(8.82)
	M11	M12	M13	M14				
Yakınlık	.33	.73	.46	.84				
	(6.11)	(13.64)	(8.59)	(15.54)				

Doğrulayıcı faktör analizinin ardından, YHİTÖ'nün alt boyutları için Chronbach Alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Temas boyutu için hesaplanan Chronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .74, yakınlık alt boyutu için hesaplanan Chronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .71 olarak bulunmuştur.

2.2.8. Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği

Sistemi Meşrulaştırma Ölçeğinin amacı katılımcıların sistemi ne kadar meşru algıladıklarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada Jost ve Kay (2005) tarafından geliştirilen ve 8 sorudan oluşan Genel Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekteki ifadeler 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve 9 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında değişen Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçekte yer alan 3. ve 7. maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Yıldırım (2010) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ölçek, 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve 7 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında 7 dereceli bir ölçüm aracı olarak düzenlenmiştir (bk. Ek-10). Ölçeğin Cronbach Alfa içtutarlık katsayısı .67'dir (Yıldırım, 2010). Ölçekte alınabilecek en düşük puan 8 iken en yüksek puan 56'dır. Ölçek için bu çalışmada hesaplanan Cronbach Alfa içtutarlık katsayısı .71'dir.

2.3. İşlem

Bu çalışmanın veri toplama işlemi Ankara, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Balıkesir, Antalya ve Bursa illerinde Ocak-Haziran 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara ölçekler elden ya da çevrimiçi bir veri toplama sitesi olan “Survey.com” aracılığıyla ulaştırılmıştır. Ölçekleri elden dolduran katılımcıların sayısı 362 iken, Survey.com aracılığıyla dolduran

katılımcıların sayısı 43'tür. Toplamda 405 katılımcıya ulaşılmıştır. Uygulamada katılımcılardan kimliklerini belli edecek herhangi bir bilgi istenmemiştir. Demografik Bilgi formu ve ölçeklerin tamamını doldurmak katılımcıların yaklaşık 20- 30 dakikasını almıştır. Uygulamalara Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli onay alındıktan sonra başlanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen analiz sonuçlarına geçmeden önce, aşağıda ilk olarak araştırmanın örneklemine ilişkin genel bir fikir vermesi amacıyla betimleyici istatistiklere yer verilmiştir. Onu sırasıyla, korelasyon, regresyon ve gruplararası karşılaştırma analizlerine ilişkin bulgular izlemiştir.

3.1. Örneklemin Tümü İçin Temel Değişkenlere Ait Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın temel değişkenlerine ilişkin betimleyici istatistikler Çizelge 8.'de verilmiştir.

Çizelge 8. Temel Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma, Ranj ve Alfalar.

Değişkenler	$\bar{X}$	S	Beklenen	Gözlenen	Alfa
N=405					
Yaşam Doyumu	2.90	.79	1-5	4	.84
Grup Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık	2.25	.75	1-5	3.57	.88
Kişi Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık	1.91	.80	1-5	3.50	.84
Sistemi Meşrulaştırma	3.26	1.09	1-7	5.50	.71
Benlik Saygısı	3.21	.43	1-4	2.20	.80
Sosyal Mesafe	.54	.28	-	.92	-
Yerli Halka İlişkin Tutumlar- Temas	3.28	.61	1-5	3.38	.74
Yerli Halka İlişkin Tutumlar -Yakınlık	3.05	.76	1-5	4.00	.71
Bütünleşme	3.73	.59	1-5	3.10	.83
Ayrılma	3.13	.77	1-5	4.00	.78
Asimilasyon	2.48	.59	1-5	3.33	.67

Çizelge 8.’deki ortalamalar incelendiğinde, katılımcıların benlik saygısı, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenleri ile kültürel uyumun bütünleşme ve ayrılma bileşenlerinden aldıkları puanların beklenen ranjla karşılaştırıldığında ortalamanın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların “yaşam doyumu”, “grup düzeyinde algılanan ayrımcılık”, “kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık”, “sistemi meşrulaştırma” ve kültürel uyumun “asimilasyon” bileşeninden aldıkları puanların ise beklenen ranjla karşılaştırıldığında ortalamanın altında olduğu görülmektedir.

3.2. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Yaş, göç zamanı, sosyo ekonomik düzey, eğitim düzeyi, gelir, yaşam doyumu, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sistemi meşrulaştırma, benlik saygısı, sosyal mesafe, yerli halka ilişkin tutumların temas bileşeni, yerli halka ilişkin tutumların yakınlık bileşeni, kültürel uyumun bütünleşme, ayrılma ve asimilasyon bileşenleri arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson tekniği kullanılarak korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Çizelge 9.’da gösterilmiştir.

Çizelge 9. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Doğulan Ülkede Yaşam Süresi (1)	-															
Göç Zamanı (2)	-.00	-														
Göç Yaşı (3)	.98**	.14**	-													
SED (4)	-.06	-.07	-.07	-												
Eğitim (5)	-.33**	-.01	-.39**	.07	-											
Yaşam Doyumu (6)	.01	-.16**	-.00	.24**	-.01	-										
Grup Düzeyinde Ayrımcılık (7)	.12*	.11*	.16**	.11*	-.05	-.02	-									
Kişi Düzeyinde Ayrımcılık (8)	.15**	.12*	.14**	.13**	-.11*	-.07	.62**	-								
Sistemi Meşrulaştırma (9)	.13*	-.10*	.11*	.02	-.27**	.26**	-.08	-.07	-							
Benlik Saygısı (10)	-.12*	-.15**	-.13**	.09	.18**	-.04	-.15**	-.21**	-.14**	-						
Sosyal Mesafe (11)	.05*	.04	.09	-.05	-.18**	-.17**	.09	.06	-.04	.11*	-					
YHİT Temas (12)	.03	-.10*	.00	.01	.11*	.05	-.21**	-.29**	.12*	.03	-.25**	-				
YHİT Yakınlık (13)	.07	-.17**	.11*	-.01	-.06	.18**	-.30**	-.20**	.20**	-.06	-.14**	.33**	-			
Bütünleşme (14)	-.10*	-.09	-.12*	.06	.24**	-.03	-.22**	-.39**	-.01	.14**	.17**	.59**	.24**	-		
Ayrılma (15)	-.03	.15**	.03	-.00	-.20**	-.01	.28**	.22**	-.06	-.04	.22**	-.34**	-.27**	-.36**	-	
Asimilasyon (16)	.09	-.07	.06	.07	-.12**	.22**	.00	.08	.20**	-.22**	-.22**	.28**	.29**	.11*	-.17**	-

*p< .05; **p< .01

Çizelge 9.'da yer alan korelasyon değerleri araştırmanın temel değişkenleri açısından incelendiğinde; bütünleşmenin eğitim, benlik saygısı, sosyal mesafe, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenleri ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmektedir. Söz konusu değişkenden alınan puanlar arttıkça eğitim, benlik saygısı, yerli halka ilişkin tutumlar-temas ve yerli halka ilişkin tutumlar-yakınlık düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Bütünleşmenin doğulan ülkede geçirilen yaşam süresi, göç yaşı, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık ve kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık ile ilişkisi ise negatif yönde ve anlamlıdır. Başka bir deyişle, söz konusu değişkenlerden alınan puanlar arttıkça bütünleşme düzeyi azalmaktadır.

Ayrılma ile göç zamanı, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık ve sosyal mesafe değişkenleri pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler göstermektedir. Söz konusu değişkenden alınan puanlar arttıkça göç zamanı, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık ve sosyal mesafe düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Ayrılmanın eğitim, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenleri ve bütünleşme ile ilişkisi ise negatif yönde ve anlamlıdır. Başka bir deyişle, söz konusu değişkenlerden alınan puanlar arttıkça ayrılma düzeyi azalmaktadır.

Asimilasyon ile yaşam doyumu, sistemi meşrulaştırma, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenleri ve bütünleşme değişkenleri arasındaki ilişkiler pozitif yönde ve anlamlıdır. Söz konusu değişkenlerden alınan puanlar arttıkça asimilasyon düzeyi artmaktadır. Asimilasyonun eğitim, benlik saygısı, sosyal mesafe ve ayrılma ile ilişkisi ise negatif yönde ve anlamlıdır. Başka bir ifade ile söz konusu değişkenlerden alınan puanlar arttıkça asimilasyon düzeyi azalmaktadır.

Çizelge 9.'da yer alan korelasyon değerleri sosyokültürel uyum ve psikolojik uyum değişkenleri açısından incelendiğinde; benlik saygısı, sosyal mesafe ile pozitif yönde ve anlamlı ilişki göstermektedir. Benlik saygısından alınan puanlar arttıkça sosyal mesafe puanlarının da arttığı görülmektedir. Diğer taraftan benlik saygısı grup düzeyinde algılanan ayrımcılık ve kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık ile negatif yönde ve anlamlı ilişkiler göstermektedir. Başka bir deyişle, söz konusu değişkenlerden alınan puanlar arttıkça benlik saygısı düzeyi azalmaktadır.

Yaşam doyumu, yerli halka ilişkin tutumların yakınlık bileşeni ile pozitif yönde ve anlamlı ilişki göstermektedir. Söz konusu değişkenden alınan puanlar arttıkça yerli halka ilişkin tutumların yakınlık bileşeni puanları da artmaktadır. Diğer taraftan, yaşam doyumu ve sosyal mesafe arasındaki ilişki negatif yönde ve anlamlıdır. Başka bir deyişle, yaşam doyumundan alınan puanlar arttıkça sosyal mesafe düzeyi azalmaktadır.

3.3. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Bütünleşmeyi yordayan değişkenleri belirlemek için aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Denkleme ilk aşamada etkilerini kontrol etmek amacıyla yaş, cinsiyet, göç zamanı, göç yaşı, anne eğitimi, baba eğitimi, sosyo ekonomik düzey, eğitim, gelir, medeni durum, Bulgaristan göçmeni arkadaş sayısı, yerli arkadaş sayısı, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı, son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret etme sayısı ve din gibi demografik değişkenler girilmiştir. Ardından, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, benlik saygısı, sosyal mesafe, yerli

halka ilişkin tutumlar değişkeninin temas ve yakınlık bileşenleri denkleme dâhil edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 10.'da verilmiştir.

Çizelge 10. Bütünleşmeyi Yordayan Değişkenler

Değişken (Regresyon denklemine giriş sırasına göre)	B	Beta	R²	R² değ	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (s.d)	T	F
Demografik Değişkenler								
Yerli Arkadaşlarla Görüşme Sıklığı	.50	.08	.06	.06	.06	1-305	1.79	19.39
Bulgaristan Göçmeni Arkadaşlarla Görüşme Sıklığı	-.75	-.11	.12	.05	.10	2-304	-2.49	18.28
Eğitim	.57	.20	.14	.03	.13	3-303	4.60	16.22
Son Beş Yılda Bulgaristan'ı Ziyaret Sayısı	-.27	-.07	.17	.03	.15	4-302	-1.52	15.05
Yerli Halka İlişkin Tutumlar								
Yerli Halka İlişkin Tutumlar Temas Boyutu	.59	.48	.40	.24	.39	5-301	10.25	40.62
Algılanan Ayrımcılık								
Kişi Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık	-.44	-.25	.43	.02	.42	6-300	-4.38	37.40
Grup Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık	.15	.14	.44	.01	.43	7-299	2.43	33.42

*p< .05; **p< .01

Çizelge 10.'da görüleceği gibi, denkleme ilk sırada yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı girmiştir. Yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı bütünleşmeyi pozitif yönde yordamakta ve bu değişkendeki varyansın % 6'sını açıklamaktadır (F1-305= 19.39; p<.01). Ardından denkleme giren Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı

değişkeni bütünleşmeyi negatif yönde yordayıp varyansa % 5'lik bir katkı sağlarken onu izleyen eğitim değişkeni bağımlı değişkeni pozitif yönde yordamakta ve varyansa % 3'lük bir katkı sağlamaktadır (sırasıyla $F_{2-304}=18.28$; $p<.01$; $F_{3-303}=16.22$; $p<.01$). Daha sonra denkleme giren son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret etme sıklığı değişkeni bütünleşmeyi negatif yönde yordamakta ve varyansın % 3'ünü açıklamaktadır ($F_{4-302}=15.05$; $p<.01$). Ardından denkleme giren yerli halka ilişkin tutumlar değişkeninin temas boyutu bütünleşmeyi pozitif yönde yordamakta ve varyansın % 24'ünü açıklamaktadır ($F_{5-301}=40.62$; $p<.01$). Denkleme giren kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık değişkeni bütünleşmeyi negatif yönde yordamakta ve varyansın % 2'sini açıklamaktadır ($F_{6-300}=37.40$; $p<.01$). Son sırada denkleme giren grup düzeyinde algılanan ayrımcılık değişkeni bütünleşmeyi pozitif yönde yordamakta ve varyansın % 1'ini açıklamaktadır ($F_{7-299}=33.42$; $p<.01$). Bütün bu değişkenlerin bağımlı değişkende açıkladıkları toplam varyans % 44'tür.

Ayrılmayı yordayan değişkenleri belirleyebilmek için aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Denkleme ilk aşamada demografik değişkenlerin etkisini kontrol etmek amacıyla yaş, cinsiyet, göç zamanı, göç yaşı, anne eğitim, baba eğitim, sosyo ekonomik düzey, eğitim, gelir, medeni durum, Bulgaristan göçmeni arkadaş sayısı, yerli arkadaş sayısı, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı, son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sayısı ve din değişkenleri girilmiştir. Ardından, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sosyal mesafe, yerli halka ilişkin tutumlar temas, yerli halka ilişkin tutumlar yakınlık değişkenleri denkleme dâhil edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Çizelge 11.'de verilmiştir.

Çizelge 11. Ayrılmayı Yordayan Değişkenler

Değişken (Regresyon denkleminde giriş sırasına göre)	B	Beta	R²	R² değ	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (s.d)	T	F
Demografik Değişkenler								
Bulgaristan Göçmeni Arkadaşlarla Görüşme Sıklığı	1.15	.22	.06	.06	.06	1-305	4.17	20.73
Yerli Arkadaşlarla Görüşme Sıklığı	-.71	-.15	.14	.07	.13	2- 304	-2.75	24.30
Son Beş Yılda Bulgaristan'ı Ziyaret Sayısı	.41	.16	.18	.03	.16	3- 303	2.53	20.27
Yerli Halka İlişkin Tutumlar								
Yerli Halka İlişkin Tutumlar Temas Boyutu	-.18	.05	.21	.05	.20	4- 302	-3.48	20.54
Algılanan Ayrımcılık								
Grup Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık	.12	.05	.23	.02	.22	5- 301	2.52	18.16
Sosyal Mesafe	.16	.07	.24	.01	.23	6-3 00	2.29	16.22

*p< .05; **p< .01

Çizelge 11.'de görüleceği gibi, denkleme ilk sırada Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı girmiştir. Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı ayrılmayı pozitif yönde yordamakta ve bu değişkendeki varyansın % 6'sını açıklamaktadır (F1-305= 20.73; p<.01). Ardından denkleme giren yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı değişkeni ayrılmayı negatif yönde yordayıp ve varyansa % 7'lik bir katkı sağlarken, onu izleyen son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret etme sıklığı değişkeni ayrılmayı pozitif yönde yordamakta ve varyansın % 3'ünü açıklamaktadır (sırasıyla

F2-304= 24.30; $p<.01$; F3-303= 20.27; $p<.01$). Daha sonra denkleme giren yerli halka ilişkin tutumlar değişkeninin temas boyutu ayrılmayı pozitif yönde yordamakta ve varyansın % 5'ini açıklamaktadır (F4-302= 20.54; $p<.01$). Ardından denkleme giren grup düzeyinde algılanan ayrımcılık değişkeni ayrılmayı pozitif yönde yordamakta ve varyansın % 2'sini açıklamaktadır (F5-301= 18.16; $p<.01$). Son sırada denkleme giren sosyal mesafe değişkeni ayrılmayı pozitif yönde yordamakta ve varyansın % 1'ini açıklamaktadır (F6-300= 16.22; $p<.01$). Bütün bu değişkenlerin bağımlı değişkende açıkladıkları toplam varyans % 24'tür.

Asimilasyonu yordayan değişkenleri belirleyebilmek için aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Denkleme ilk aşamada demografik değişkenlerin etkisini kontrol etmek amacıyla yaş, cinsiyet, göç zamanı, göç yaşı, anne eğitim, baba eğitim, sosyo ekonomik düzey, eğitim, gelir, medeni durum, Bulgaristan göçmeni arkadaş sayısı, yerli arkadaş sayısı, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı, son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sayısı ve din değişkenleri girilmiştir. Ardından, sosyal mesafe, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenleri, yaşam doyumu, sistemi meşrulaştırma ve benlik saygısı değişkenleri denkleme dâhil edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Çizelge 12.'de verilmiştir.

Çizelge 12. Asimilasyonu Yordayan Değişkenler

Değişken (Regresyon denkleminde giriş sırasına göre)	B	Beta	R²	R² değ	Uyarlanmış R²	Hata Varyansı (s.d)	T	F
Demografik Değişkenler								
Medeni Durum	-1.24	-.14	.02	.02	.02	1-305	-2.62	7.78
Bulgaristan Göçmeni Arkadaşlarla Görüşme Sıklığı	-.38	.09	.04	.01	.03	2- 304	-1.79	6.39
Yerli Arkadaş Sayısı	.10	.02	.05	.01	.05	3- 303	.45	5.91
Sosyo Ekonomik Durum	.36	.07	.07	.01	.06	4- 302	1.44	5.60
Anne Eğitim	-.17	-.05	.08	.01	.07	5- 301	-.85	5.38
Yerli Halka İlişkin Tutumlar								
Yerli Halka İlişkin Tutumlar Temas Boyutu	.16	.22	.15	.07	.13	6- 300	3.79	8.97
Yaşam Doyumu	.17	.18	.21	.05	.19	7- 299	3.43	11.42
Benlik Saygısı	-.16	-.18	.25	.04	.23	8- 298	-3.59	12.34
Yerli Halka İlişkin Tutumlar								
Yerli Halka İlişkin Tutumlar Yakınlık Boyutu	.15	.12	.26	.01	.24	9- 297	2.18	11.78
Sosyal Mesafe	-.11	-.11	.27	.01	.25	10- 296	-1.99	11.10

*p< .05; **p< .01

Çizelge 12.'de görüleceği gibi, denkleme ilk sırada medeni durum girmiştir. Medeni durum asimilasyonu negatif yönde yordamakta ve bu değişkendeki varyansın % 2'sini açıklamaktadır ($F_{1-305} = 7.78$ $p < .01$). Başka bir deyişle, evli bireylerin asimilasyon düzeyinin bekâr bireylerinkinden yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ardından denkleme giren Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, yerli arkadaş sayısı ve sosyo ekonomik durum değişkenlerinin her biri varyansa % 1'lik katkı sağlamakta ve asimilasyonu pozitif yönde yordamaktadır (sırasıyla $F_{2-304} = 6.39$; $p < .01$; $F_{3-303} = 5.91$; $p < .01$; $F_{4-302} = 5.60$; $p < .01$). Bu değişkenleri izleyen anne eğitim düzeyi asimilasyonu negatif yönde yordamakta ve varyansa % 1'lik bir katkı sağlamaktadır ($F_{5-301} = 5.38$; $p < .01$). Daha sonra denkleme giren yerli halka ilişkin tutumların temas boyutu varyansa % 7'lik bir katkı sağlarken, onu izleyen yaşam doyumu değişkeninin varyansa yaptığı katkı % 5'tir. Bu iki değişken asimilasyonu pozitif yönde yordamaktadır (sırasıyla $F_{6-300} = 8.97$; $p < .01$; $F_{7-299} = 11.42$; $p < .01$). Ardından denkleme giren benlik saygısı değişkeni asimilasyonu negatif yönde yordamakta ve varyansın % 4'ünü açıklamaktadır ($F_{8-298} = 12.34$; $p < .01$). Benlik saygısından sonra denkleme giren yerli halka ilişkin tutumlar değişkeninin diğer alt boyutu olan yakınlıkise asimilasyonu pozitif yönde yordamakta ve varyansın % 1'ini açıklamaktadır ($F_{9-297} = 11.78$; $p < .01$). Son sırada denkleme giren sosyal mesafe değişkeni ise asimilasyonu negatif yönde yordamakta ve varyansın % 1'ini açıklamaktadır ($F_{10-296} = 11.10$; $p < .01$). Bütün bu değişkenlerin bağımlı değişkende açıkladıkları toplam varyans % 27'tür.

3.4. Cinsiyet ve Medeni Durum için MANOVA

Katılımcıların yaşam doyumu, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sistemi meşrulaştırma, benlik saygısı, sosyal mesafe, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenlerinden, kültürel uyumun bütünleşme, ayrılma ve asimilasyon bileşenlerinden aldıkları puanların cinsiyet ve medeni duruma göre değişip değişmediğini belirlemek için 2 (kadın, erkek) x 2 (evli, bekar) faktöriyel desenine uygun çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Wilks' Lambda değerleri incelendiğinde bağımlı değişkenler üzerindeki medeni durum temel etkisinin (Wilks' Lambda değeri= 0, 907; df= 386; F= 3.58; $p < .01$) anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Cinsiyete ilişkin Wilks' Lambda değeri ise cinsiyetin bağımlı değişkenler üzerinde herhangi bir anlamlı etkisi olmadığına işaret etmiştir. Ancak MANOVA sonuçları incelendiğinde cinsiyetin sosyal mesafe (F1-386= 5.44; $p < .05$; $\eta^2 = .014$) üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür. Scheffe testi kullanılarak bakılan gruplar arası karşılaştırma sonuçlarına göre kadınların sosyal mesafe düzeylerinin ($\bar{X} = 6.82$, S= 3.19) erkeklerinkinden ($\bar{X} = 5.98$, S= 3.61) anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur.

MANOVA sonuçları medeni durumun yaşam doyumu (F1-386=4.74; $p < .05$; $\eta^2 = .012$), sistemi meşrulaştırma (F1-386= 9.61; $p < .01$; $\eta^2 = .024$), benlik saygısı (F1-386= 4.61; $p < .05$; $\eta^2 = .012$), yerli halka ilişkin tutumların temas bileşeni (F1-386= 4.77; $p < .05$; $\eta^2 = .012$) ve kültürel uyumun bütünleşme (F1-386= 8.82; $p < .01$; $\eta^2 = .022$) ve asimilasyon (F1-386= 5.49; $p < .05$; $\eta^2 = .014$) bileşenleri üzerinde anlamlı etkisinin olduğunu göstermiştir.

Medeni durum temel etkisine ilişkin sonuçlar yaşam doyumu açısından incelendiğinde evli katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinin ($\bar{X} = 14.71$, S= 3.88)

bekâr katılımcılarınınkinden ($\bar{X} = 13.75$, $S= 4.08$) anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür. Evli katılımcıların sistemi meşrulaştırma düzeyleri ($\bar{X} = 26.87$, $S= 8.19$) de bekâr katılımcılarınınkinden ($\bar{X} = 23.67$, $S= 10.04$) anlamlı olarak yüksektir.

Medeni durum temel etkisine ilişkin sonuçlar benlik saygısı açısından incelendiğinde bekâr katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin ($\bar{X} = 32.65$, $S= 4.34$) evli katılımcılarınınkinden ($\bar{X} = 31.83$, $S= 4.24$) anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür. Bekâr katılımcıların yerli halka ilişkin tutumların temas bileşeninden aldıkları puanların düzeyi de ($\bar{X} = 27.19$, $S= 4.43$) evli katılımcılarınınkinden ($\bar{X} = 25.91$, $S= 4.96$) anlamlı olarak daha yüksektir.

Medeni durum temel etkisine ilişkin sonuçlara kültürel uyum bileşenleri açısından bakıldığında, bekâr katılımcıların bütünleşme düzeylerinin ($\bar{X} = 38.87$, $S= 5.46$) evli katılımcılarınınkinden ($\bar{X} = 36.80$, $S= 5.92$) anlamlı olarak yüksek olduğu; aynı katılımcıların asimilasyon düzeylerinin ($\bar{X} = 14.11$, $S= 3.29$) ise evli katılımcılarınınkinden ($\bar{X} = 15.09$, $S= 3.59$) düşük olduğu görülmüştür. İki grup arasında ayrılma düzeyi açısından gözlenen farklılık ise anlamlı değildir.

Bulgular cinsiyet ve medeni durum ortak etkisinin ise hiçbir bağımlı değişken üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığını göstermiştir.

3.5. Evli Katılımcıların Eş Durumuna Göre (göçmen mi değil mi) t-Test'i Sonuçları

Araştırmada katılımcıların eşlerinin göçmen ya da yerli olmasına göre yaşam doyumu, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sistemi meşrulaştırma, benlik saygısı, sosyal mesafe, yerli halka ilişkin tutumun temas ve yakınlık bileşenleri, bütünleşme, ayrılma ve asimilasyon puanları arasında

anlamli fark olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Gruplar İçin t-Testi analizi yapılmıştır.

Çizelge 13.'te de görüleceği gibi analiz sonucunda evli katılımcılardan eşi göçmen olanların grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sosyal mesafe ve kültürel uyumun ayrılma düzeyi eşi yerli olanlarınkinden daha yüksek bulunmuştur. Diğer taraftan eşi yerli olan katılımcıların benlik saygısı, yerli halka ilişkin tutumların temas bileşeni ve kültürel uyumun bütünleşme bileşeni düzeyi eşi göçmen olanlarınkinden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Çizelge 13. Eşi Göçmen ve Eşi Yerli Olan Katılımcılar Arasında Gözlenen Farklılıklar

	Eş Göçmen (n= 257)		Eş Yerli (n= 34)		
Değişkenler	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	t
Yaşam Doyumu	14.81	3.98	14.32	3.47	.68
Grup Düzeyinde Ayrımcılık	16.24	5.15	13.62	4.72	2.81**
Kişi Düzeyinde Ayrımcılık	7.98	3.34	6.81	2.36	2.55*
Sistemi Meşrulaştırma	27.08	7.98	24.65	9.91	1.62
Benlik Saygısı	31.63	4.09	33.16	4.88	-2.01*
Sosyal Mesafe	6.90	3.32	4.45	3.81	3.98
Yerli Halka İlişkin Tutumlar Temas	25.48	4.90	28.62	5.21	-3.49**
Yerli Halka İlişkin Tutumlar Yakınlık	12.24	2.92	12.53	3.24	-.53
Bütünleşme	36.33	5.89	40.21	5.69	-3.62
Ayrılma	18.87	4.17	16.44	5.00	3.12
Asimilasyon	15.11	3.62	15.35	3.38	-.38

*p<.05, **p<.01

4. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan denenceleri test etmek için yapılan analizlerin bulguları tartışılmıştır. İlk olarak, çalışmanın örneklemine dair betimleyici istatistiklere değinilmiştir. Ardından, çalışmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan korelasyon analizinin bulgularının tartışmasına yer verilmiştir. Daha sonra, kültürel uyum stratejileri olan bütünleşme, ayrılma ve asimilasyonu yordayan değişkenleri belirlemek amacı ile yapılan aşamalı hiyerarşik regresyon analizine ilişkin bulgular tartışılmıştır. Ardından, çalışmada yer alan değişkenlerin cinsiyet ve medeni durum için farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan MANOVA sonuçlarına değinilmiştir. Son olarak, çalışmada yer alan değişkenlerin katılımcıların eş durumuna göre değişip değişmediğini belirlemek için yapılan t Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Betimleyici İstatistiklere İlişkin Bulguların Tartışılması

Katılımcıların kültürel uyum stratejilerinden aldıkları puanlar göz önünde bulundurulduğunda, bütünleşme ve ayrılma stratejilerinin kültürel uyum stratejisi olarak daha çok benimsendiği ve asimilasyonun ise daha düşük düzeyde benimsendiği söylenebilir. Katılımcıların yerli halkla aynı dil, din ve etnik kültürü paylaşıyor olmaları onların bütünleşme düzeylerini artırırken, aynı nedenle asimilasyon düzeylerini (ortada asimilasyon yaratacak farklılıklar olmadığı için) azaltıyor olabilir. İstatistiksel bir karşılaştırma yapılmasa da, bulgular katılımcıların en çok tercih ettiği kültürel uyum stratejisinin bütünleşme olduğunu ve onu da ayrılmanın takip ettiğine işaret etmektedir. Çok sayıda araştırmacı bütünleşmeyi

azınlık gruplar tarafından en çok tercih edilen kültürel uyum stratejisi olarak kabul etmektedir (Berry, 1997, 2006a; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Schmitz, 2001). Lahti, Horenczyk ve Kinunen (2011) Finlandiya’da ve İsrail’de yaşayan Ruslarla yürüttükleri çalışmalarında Rusların kültürel uyum strateji olarak bütünleşmeyi daha çok benimsediklerine dikkat çekmişlerdir. Bu bağlamda, bu çalışmanın bulgularının yazınla tutarlılık gösterdiği ve Türkiye’de yaşayan Bulgaristan göçmeni Türklerin kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi daha çok tercih etikleri söylenebilir.

Araştırmada ikinci en çok tercih edilen kültürel uyum stratejisi ayrılma olmuştur. Yazına bakıldığında ise bütünleşmeyi asimilasyonun, ayrılmanın ve marjinalliğin takip ettiği görülmektedir (Berry, 2006a; Berry, 1997; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Schmitz, 2001). Bu çalışmada elde edilen bulgunun yazından farklı olmasını kültürel uyum alanında yapılagelen neredeyse tüm çalışmaların daha iyi ve gelişmiş ülkelere göç eden azınlıklarla yapılmış olmasına (örneğin Ataca ve Berry, 2002; Bankston III ve Zhou, 1996; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Lee ve Green, 2010; Trebbe, 2007), bu çalışmanın ise daha batıda yer alan bir ülkeden daha doğuda yer alan bir ülkeye göç etmiş azınlık bir grupta yapılmış olmasına bağlamak mümkündür. Şöyle ki, sanat ve kültür anlamında daha gelişmiş bir ülke olduğu bilinen Bulgaristan’dan, kültürel anlamda daha muhafazakâr bir ülke olan Türkiye’ye göç etmiş olmak, bazı katılımcıların bir tepki olarak ayrılmayı tercih etmeleriyle sonuçlanmış olabilir.

Katılımcıların sistemi meşrulaştırmadan aldıkları puanlar göz önünde bulundurulduğunda, Bulgaristan göçmeni Türklerin sistemi meşrulaştırmadıkları söylenebilir. Sistemi meşrulaştırma kuramına göre dezavantajlı konumdaki grup

üyeleri mevcut durumdan memnun olmasalar da yaşadıkları uyumsuzluğu ortadan kaldırmak adına (Jost, 2011) sistemi daha çok meşrulaştırmaktadırlar (Jost, 2011; Jost ve Burgess, 2000; Jost, Nosek ve Banaji, 2004; Rubin ve Hewstone, 2004). Yazında kültürel uyum alanında yapılagelen neredeyse tüm çalışmalar daha iyi ve gelişmiş ülkelere göç eden azınlıklarla yapılmıştır (örneğin Ataca ve Berry, 2002; Bankston III ve Zhou, 1996; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Lee ve Green, 2010; Trebbe, 2007). Bu sebeple, yazında azınlık grupların daha çok sistemi meşrulaştırdıkları görülüyor olabilir. Oysaki bu çalışmada katılımcıların sistemi meşrulaştırma düzeylerinin düşük olmasını katılımcıların daha gelişmiş bir coğrafyadan göç etmiş olmalarına bağlamak mümkündür. Ek olarak, sistemi meşrulaştırma düzeyi ve yaşam doyumu arasındaki pozitif yöndeki ilişki düşünüldüğünde, bu çalışmadaki katılımcıların yaşam doyumlarının düşük olması daha kolay anlaşılabilmektedir.

Katılımcıların grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sosyal mesafe, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenlerinden aldıkları puanlar *sosyokültürel uyuma* işaret etmektedir. Yazında var olan çalışma bulguları, azınlık ve baskın grubun kültürlerinin benzer olduğu durumlarda azınlık grup üyelerinin daha fazla sosyokültürel uyum sergilediği yönündedir (Masgoret ve Ward, 2006; Ward, Okıra, Kennedy ve Kojima, 1998; Ward ve Rana-Deuba, 1999; Ward ve Kennedy, 1999). Azınlık ve baskın grubun aynı dili konuşuyor olmaları iki grubun daha çok iletişim, etkileşim kurup kaynaşmalarını ve sonuç olarak azınlıkların daha az sosyokültürel uyum sorunları yaşamalarını beraberinde getirmektedir (Ward ve Kennedy, 1993). Baskın grup üyeleri ile daha çok iletişim, etkileşim ve yakınlık kuran bireylerin sosyokültürel

uyumlarının daha iyi olduğu vurgulanmaktadır (Masgoret ve Ward, 2006; Ward ve Kennedy, 1993). Sonuç olarak, Türkiye’de yaşıyan Bulgaristan göçmeni Türklerin yerli halk ile aynı dil, din ve benzer örf, adet ve gelenekleri paylaşıyor olmalarının sosyokültürel uyumu olumlu yönde etkilediğı söylenebilir.

Katılımcıların yaşam doyumu ve benlik saygısından aldıkları puanlar *psikolojik uyuma* işaret etmektedir. Yaşam doyumu ve benlik saygısı puanlarına bakıldığında sadece benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğı söylenebilir. Daha önce de değinildiğı gibi kültürel uyum alanında yapılagelen neredeyse tüm çalışmaları daha iyi ve gelişmiş ülkelere göç eden azınlıklarla yapılmıştır (örneğin Ataca ve Berry, 2002; Bankston III ve Zhou, 1996; Lahti, Horenczyk ve Kinunen, 2011; Lee ve Green, 2010; Trebbe, 2007). Sonuç olarak, bu çalışmada katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinin düşük olmasını katılımcıların daha gelişmiş bir coğrafyadan göç etmiş olmalarına bağlamak mümkündür. Bu bulgular Türkiye’de yaşıyan Bulgaristan göçmeni Türklerin psikolojik uyumlarının çok iyi olmadığını düşündürmektedir.

4.2. Korelasyon Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması

Korelasyon analizi sonuçları, araştırmanın amacı açısından önemli olan ilişkiler bağlamında incelendiğinde, **bütünleşmenin** eğitim, benlik saygısı, yerli halka ilişkin tutumlar temas ve yerli halka ilişkin tutumların yakınlık bileşenleri ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür.

Bütünleşme ile eğitim, benlik saygısı, yerli halka ilişkin tutumlar temas ve yakınlık boyutları arasında gözlenen pozitif yöndeki ilişki ilgili yazınla uyumludur. Kültürel uyum alanında yürütülen çalışmaları göç eden azınlık grup üyelerinin eğitim

düzeyleri ile bütünleşme arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Ataca ve Berry, 2002; Lee ve Green, 2010; Yağmur ve van de Vijver, 2012). Örneğin, Lee ve Green (2010) tarafından yapılan araştırma, daha eğitilmiş olan Hmongların (Güneydoğu Asya'da, Çin, Burma, Tayland, Vietnam ve Laos'da yaşayan bir halk) Amerika'ya göç ettiklerinde eğitim düzeyi düşük olanlara kıyasla daha çok bütünleşme yaşadıklarını belirtmektedir. Ataca ve Berry'ye (2002) göre, daha eğitilmiş olan azınlık grup üyeleri entelektüel açıdan uyaranlara ve gelişime daha açık olduklarından baskın kültürün dilini ve yeni dilleri öğrenmeye daha açıktırlar. Bu durum sonucunda da bütünleşmeyi daha çok benimsemektedirler. Bu araştırma göz önünde bulundurulduğunda, veri toplama sürecinde, daha eğitilmiş olan katılımcıların Türkçeyi Bulgaristan şivesi ile değil İstanbul Türkçesi olarak konuştukları gözlemlenmiştir.

Bütünleşme ve benlik saygısı arasındaki ilişki de alanyazınla tutarlı olarak pozitif yönde ve anlamlıdır. Rosenberg'e (1965) göre benlik saygısı düşük olan bireyler diğer kişilerle iletişim ya da etkileşim kurmakta ve başlatmakta zorlanırlar. Bunun sonucunda da diğer insanlardan uzaklaşırlar (Rosenberg, 1966). Bu araştırma bulguları da Rosenberg'in bulgularını destekler niteliktedir, çünkü bulgular incelendiğinde bütünleşmeyi benimseyen katılımcıların yerli halka karşı sosyal mesafelerinin düşük, temas ve yakınlık düzeylerinin de yüksek olduğu görülmektedir. Binder'e göre (2009) bu durum dış gruptan arkadaş sayısının artması ile açıklanmaktadır. Ek olarak, Binder'e göre baskın grup ile kendini daha benzer algılayan azınlık grup baskın grupla daha çok iletişime ve etkileşime girmektedir. Bu araştırmanın örnekleminin de baskın grupla aynı dil, din ve çoğunlukla benzer olan

örf ve adetleri paylaşıyor olması göz önünde bulundurulursa çalışmanın bulguları Binder'in elde ettiği sonuçlar ile örtüşmektedir.

Bütünleşme ile doğulan ülkede yaşam süresi, göç yaşı, yaş, algılanan ayrımcılık ve sosyal mesafe arasında gözlenen negatif yöndeki ilişki ilgili yazınla uyumludur. Bu araştırmada bütünleşmenin doğulan ülkedeki yaşam süresi ve göç yaşı ile alanyazınla tutarlı olarak negatif yönde ve anlamlı ilişkilerinin olduğu görülmüştür. Önceki çalışma bulguları, doğulan ülkedeki yaşam süresinin kültürel uyumu etkilediğini göstermektedir (Gil, Vega ve Dimas, 1994; Trebbe, 2007). Gil, Vega ve Dimas'a göre doğdukları ülkede belirli bir süre yaşayan kişiler göç ettiklerinde daha düşük düzeyde kültürel uyum gerçekleştirirler. Benzer şekilde, Trebbe de Almanya'da yaşayan birinci nesil Türk göçmenlerin kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi benimsememelerinin gerekçesi olarak bu kişilerin göç ettiklerinde genç olmamalarına bağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, bireylerin yaşları göç ettiklerinde ne kadar küçük olursa kültürel uyum düzeyleri de o denli yükselmektedir (Steffen ve Merrill, 2011). Lee ve Green'in (2010) Amerika'da yaşayan Hmonglrla yürüttükleri çalışma da yazınla tutarlı olarak genç yaşta göç edenlerin kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi daha çok benimsediklerini ve daha geç yaşta göç edenlerin daha çok ayrılmayı benimsediklerini göstermiştir. Sonuç olarak, bu çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde, doğduğu ülkede daha az yaşayan ve göç ettiğinde yaşı daha genç olan katılımcıların kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi daha çok benimsediklerini söylemek mümkündür. Araştırmada bütünleşme ile yaştan negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Gil, Vega ve Dimas (1994) da belirttiği gibi, kendi ülkelerinde doğan ve belirli bir süre de bu ülkede yaşayanların daha düşük düzeyde kültürel uyum

gerçekleştirmesiyle ilişkili olabilir. Bütünleşme ile algılanan ayrımcılık ve sosyal mesafe arasındaki negatif ilişkiyi daha anlaşılır kılmak için bu değişkenlerin benlik saygısı ile olan ilişkisine de değinmek yararlı olabilir. Petersen ve Blank'a (2003) göre benlik saygısı düşük olan bireyler iç grup yanlılığı geliştirirler. Bunun bir sonucu olarak, bu kişiler diğerleriyle iletişim ya da etkileşim kurmakta veya başlatmakta zorlanırlar (Rosenberg, 1965) ve diğerlerinden uzaklaşırlar (Rosenberg, 1966). Bu çalışmada bütünleşme düzeyi yüksek olan katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu ve algılanan ayrımcılık ile sosyal mesafe düzeylerinin ise düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgular alanyazındaki bütünleşme arttıkça algılanan ayrımcılık (Robinson, 2009) ve sosyal mesafenin azaldığını (Grant, 2007; Lee ve Green, 2010; Trebbe, 2007) gösteren bulgularla tutarlıdır. Özetle, bu çalışmadan yola çıkarak, algılanan ayrımcılık ve sosyal mesafe düzeyi düştükçe kültürel uyum stratejisi olarak bütünleşmeyi benimseme eğilimi yükselmektedir.

Korelasyon analizi sonuçları, ayrılma değişeni açısından incelendiğinde, ayrılmanın göç zamanı, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık ve sosyal mesafe ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür.

Ayrılmayla, göç zamanı, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık ve sosyal mesafe arasında bulunan pozitif yöndeki ilişkilerle; eğitim, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenleri arasında gözlenen negatif yöndeki ilişkiler ilgili yazınla uyumludur. Kültürel uyum alanında yürütülen çalışmalar göç eden azınlık grup üyelerinin göç zamanı ile ayrılma arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Trebbel, 2007). Örneğin, Lee ve Green (2010) Amerika'da yaşayan Latin ve Afrika kökenli ergen erkeklerle yürüttükleri

çalışmalarında Amerika dışında doğan ve belirli bir süre doğdukları ülkede yaşayan katılımcıların daha düşük düzeyde kültürel uyum gerçekleştirdiklerini bulmuşlardır. Diğer bir ifade ile göç edilen ülkedeki yaşama süresi azaldıkça (veya göç zamanı arttıkça) ayrılma düzeyi artmaktadır. Ayrılma ile algılanan ayrımcılık arasındaki ilişki de alanyazınla tutarlı olarak pozitif yönde ve anlamlıdır. Robinson'a (2009) göre kültürel uyum stratejisi olarak ayrılmayı benimseyen gençlerin algılanan ayrımcılık düzeyleri daha yüksektir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar da Robinson'un bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Şöyle ki, bu çalışma için kültürel uyum stratejisi olarak ayrılmayı benimseyen katılımcıların hem kişi düzeyinde hem de grup düzeyinde daha çok ayrımcılık algıladıklarını söylenebilir. Ayrılma sosyal mesafe ile pozitif yönde, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenleri ile negatif yönde ilişkilidir. Bu bulgular da alanyazınla tutarlıdır. Lee ve Green'in (2010) yürüttüğü çalışma ayrılma stratejisini benimseyen Hmongların (Güneydoğu Asya'da, Çin, Burma, Tayland, Vietnam ve Laos'da yaşayan bir halk) çoğunun arkadaşlarının Hmong olduğunu ve Hmong olan biriyle beraber olmayı tercih ettiklerini göstermiştir. Sosyal mesafe alanında yürütülen çalışmalar, sosyal mesafeyi belirleyen temel yapının kişinin kendi grubu ile baskın grubu ne kadar benzer algılayıp değerlendirdiği ile ilgili olduğu yönündedir (Brewer, 1968; Jones, 2004; Rokeach, 1960). Jones'a (2004) göre her gruptan bireyler dış grup olarak kabul ettikleri grupların üyelerine karşı sosyal mesafe geliştirirler. Weaver (2008) da Amerika'da yaşayan azınlıkların iç gruptan biriyle komşu olmayı ve evlenmeyi daha çok tercih ettiklerini bulgulamıştır. Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları da alanyazınla tutarlı olarak ayrılmayı benimseyen katılımcıların yerli halka karşı daha çok sosyal mesafe geliştirdiklerini ve onlarla daha az temas ve yakınlık kurduklarını

gözler önüne sermektedir. Son olarak, çalışmada ayrılma ile eğitim arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve bu bulgu da alanyazınla tutarlıdır. Yazında yürütülen çalışmalar eğitim düzeyi ile baskın dili konuşma arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir (Ataca ve Berry, 2002; Yağmur ve van de Vijver, 2012). Diğer bir ifadeyle, daha eğitilmiş azınlık grup üyeleri entelektüel uyaranlara ve gelişime daha açık olduklarından daha çok kültürel uyum göstermektedirler (Ataca ve Berry, 2002). Bu bilgiler ışığında, bu çalışmada da daha az eğitilmiş olan azınlık grup üyelerinin daha az kültürel uyum gösterdiklerini söylemek mümkündür. Ek olarak, Trebbe (2007) tarafından Almanya'daki göçmen Türklerle yürütülen çalışmanın sonucu da birinci nesil göçmen Türklerin bütünleşme düzeyinin daha düşük olduğunu göstermiştir. Trebbe bu durumu, birinci nesil Türklerin yaşlı, eğitim seviyelerinin düşük ve baskın dili konuşmıyor olmalarına bağlamıştır. Bu çalışmanın bulguları da Trebbe'nin elde ettiği bulguları destekler niteliktedir, çünkü veri toplama sürecinde de eğitim düzeyi daha düşük olan yaşlı bireylerin Türkçeyi Bulgaristan şivesi ile konuşma eğiliminde oldukları gözlenmiştir.

Asimilasyonla ilişkili olan değişkenler incelendiğinde, asimilasyonun, yaşam doyumu, sistemi meşrulaştırma, yerli halka ilişkin tutumların temas ve yakınlık bileşenleri ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği görülmüştür. Ek olarak, *asimilasyonun*, eğitim, benlik saygısı ve sosyal mesafe ile negatif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir.

Kültürel uyum alanında yürütülen çalışmalar asimilasyon ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir (Lahti, Horenzyk ve Kinunen, 2011; Van Selm, Sam ve Van Oudenhoven, 1997). Bu araştırmacılara göre asimilasyon düzeyi arttıkça yaşam doyumu da artmaktadır. Bu çalışmadaki

bulgular da yazındaki bilgileri destekler niteliktedir. Başka bir deyişle, katılımcıların asimilasyon düzeyi arttıkça yaşam doyumları da yükselmektedir. Çalışmada elde edilen ve alanyazınla tutarlılık gösteren bir diğer bulgu da asimilasyon ile sistemi meşrulaştırma arasında elde edilen pozitif yöndeki anlamlı ilişkidir. Sistemi meşrulaştırma kuramına göre dezavantajlı konumdaki grup üyeleri sistemi daha çok meşrulaştırma eğilimindedirler (Jost, 2011; Jost ve Burgess, 2000; Jost, Nosek ve Banaji, 2004; Rubin ve Hewstone, 2004) ve bunun sonucunda da bu kişiler daha çok dış grup kayırmacılığı yaparlar (Jost, Nosek ve Banaji, 2004). Ek olarak, sistemi meşrulaştırma insanların kendileri için dezavantajlı olan durumları sorgulamak yerine o durumları kabullenmelerini kolaylaştırdığı için psikolojik olarak iyi hissetmelerine katkı sağlar. Bu ise onların uyum süreçlerini kolaylaştırıp, uyum düzeylerini arttırmaktadır (Leviatan ve Jost, 2011). Asimilasyon ve benlik saygısı arasındaki ilişki negatif yönde ve anlamlı bulunmuştur. Alanyazında benlik saygısı konusuna farklı görüşler vardır. Hogg ve Vaughan'a (2005) göre azınlık grup üyelerinin benlik saygıları düşüktür. Ek olarak, Hogg ve Vaughan'a göre Amerika'da yürütülen çalışmalarda beyazlar dışındaki azınlık grupların çocuklarının, dış grup üyesi olma arzusu içinde oldukları ve beyaz olarak doğmuş olmayı diledikleri belirlenmiştir. Diğer taraftan, Rosenberg'e (1965) göre benlik saygısı düşük olan bireyler diğer kişilerle iletişim ya da etkileşim kurmakta ve başlatmakta zorlanırlar. Bunun sonucunda da diğer insanlardan uzaklaşırlar (Rosenberg, 1966). Bu çalışmada elde edilen bulgular asimilasyon bakımından değerlendirildiğinde Hogg ve Vaughan'ın bulguları ile tutarlıdır. Çalışmada asimilasyonu benimseyen katılımcıların aynı zamanda sosyal mesafe ve yerli halka ilişkin tutumlarının da düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Ek olarak, Binder'e göre baskın grup ile

kendini daha benzer algılayan azınlık grup üyeleri baskın grupla daha çok iletişime ve etkileşime girmektedir. Bu araştırmanın örnekleminin de baskın grupla aynı dil, din ve benzer olan örf ve adetleri paylaştığı göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın bulguları Binder'in elde ettiği sonuçlar ile örtüşmektedir.

Eğitim düzeyi düştükçe asimilasyon düzeyinin artmasına dair, ilgili yazında benzer bir bulguya rastlanmamış olmakla birlikte, söz konusu sonuç eğitim düzeyi ve sistemi meşrulaştırma arasındaki ilişkiden yola çıkılarak açıklanabilir. Eğitim düzeyi düşük bireyler, mevcut sistemi sorgulamaksızın kabul etmeye daha yatkın bireylerdir ve bu durum onların asimile olmalarına katkıda bulunuyor olabilir. Ayrıca, kültürel uyum alanında yapılan çalışmalar daha eğitilmiş azınlıkların daha çok bütünleşmeyi benimsedikleri yönündedir (Ataca ve Berry, 2002; Yağmur ve van de Vijver, 2012). Bu çalışmanın bulguları ise Türkiye'de yaşayan Bulgaristan göçmeni Türklerin eğitim seviyesi düştükçe asimilasyonu daha çok benimsediklerine işaret etmektedir. Yazında yapılagelen çoğu çalışma daha gelişmiş ülkelere göç eden azınlıkların kültürel uyum süreçlerini incelerken bu çalışmada ele alınan azınlık grup daha gelişmiş bir ülkeden Türkiye'ye göç eden bir örneklemden oluşmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulursa, eğitim düzeyi yüksek olan göçmenlerin Türkiye'de beklentilerini karşılayamadıkları için asimile olmadıkları, diğer taraftan eğitim düzeyi düşük olan katılımcıların da, aynı dil, din ve kültürel değerleri paylaşan yerli halk ile kendilerini daha yakın gördükleri göz önünde bulundurulursa daha çok asimile olmaları şaşırtıcı değildir.

4.3. Regresyon Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması

4.3.1. Bütünleşmeyi Yordayan Değişkenlerin Tartışılması

Regresyon analizi sonuçları, demografik değişkenlerden yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, eğitim ve son beş yılda Bulgaristan'a yapılan ziyaret sayısının bütünleşmeyi anlamlı olarak yordadığını göstermektedir. Buna göre, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı ve eğitim düzeyi arttıkça ve Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı ile son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sayısı azaldıkça bütünleşme düzeyi artmaktadır. Sosyal mesafenin kişiler arası ilişkilerde bireylerin karşı taraf ile uygun gördükleri yakınlık olduğu (Park, 1924) olduğu dikkate alındığında yerli arkadaşlarla görüşme sıklığının, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığının ve son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sayısının aynı zamanda sosyal mesafeyi ölçen değişkenler de olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında sonuçlar ayrıca önemlidir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki azınlık grubun bütünleşme düzeyi arttıkça baskın gruba karşı olan sosyal mesafe düzeyleri azalmaktadır (Grant, 2007; Lee ve Green, 2010; Trebbe, 2007). Ek olarak, yazında azınlık grup ile baskın grup ne kadar benzer olursa sosyal mesafenin de o kadar az olacağına vurgu yapılmaktadır (Bogardus, 1959; Bourhis ve Dayan, 2004; Brewer, 1968). Benzer şekilde, Altınsu'nun (2007) Ankara'da yaşayan Alevi, kürd ve Türklerle yürüttüğü çalışma da bu üç grubun birbirlerine karşı sosyal mesafe geliştirmedikleri yönündedir. Altınsu bunun sebebini de bu üç grubun çok uzun süredir aynı coğrafyayı ve aynı kültürü paylaşıyor olmalarına bağlamıştır. Bu araştırma için de Bulgaristan göçmeni Türklerle yerli halkın aynı dil, din ve kültürü paylaşıyor olmalarının yerli arkadaşlarla görüşme sıklığını arttıran, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığının ve son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sayısını

azaltan, özetle sosyal mesafeyi azaltan ve bütünleşmeyi arttıran etmenler olduğu öne sürülebilir.

Yazında yapılan çalışmalar eğitim düzeyi arttıkça bütünleşmenin arttığına işaret etmektedir (Ataca ve Berry, 2002; Lee ve Green, 2010; Trebbe, 2007). Ataca ve Berry (2002) daha eğitilmiş bireylerin daha çok entelektüel uyarana ve düşüncelere maruz kaldıklarını ve dolayısıyla bütünleşme süreçlerinin hızlandığını savunmaktadırlar. Benzer şekilde, Lee ve Green (2010) de Amerika'ya göç etmiş daha eğitilmiş Hmongların daha çok bütünleşme yaşadıklarına dikkat çekmişlerdir. Eğitim, bireylerin algılarının daha açık olmasını ve değişime daha olumlu yaklaşımlarına yol açıyor görünmektedir.

Araştırmanın ana değişkenlerinden olan yerli halka ilişkin tutumların “temas” bileşeni ile algılanan ayrımcılığın “kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık” ve “grup düzeyinde algılanan ayrımcılık” alt boyutlarının da bütünleşmeyi anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir.

Yerli halka ilişkin tutumlar değişkeninin alt boyutlarından olan temas bileşeninin bütünleşmeyi pozitif olarak yordadığı görülmüştür. Yazına azınlık grubun yerli halka ilişkin tutumları açısından bakıldığında çoğu çalışmanın baskın grubun azınlık gruba karşı olan tutumlarını ele aldığı görülmektedir (Hosokawa, 2012; Jackson, 2011; Hogg ve Vaughan, 2005 Whitley ve Kite, 2006). Ek olarak, Eagly (2004) de bu güne dek yapılan tutum çalışmalarının genellikle baskın grubun azınlık olan gruba karşı olan tutumlarını incelemek amacı ile yürütüldüğünü belirtmektedir. Azınlık olan grubun baskın gruba karşı olan tutumlarını ölçen çalışma, bu yönüyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Baskın olan azınlıklar ve azınlık olan azınlıkları karşılaştıran Binder ve arkadaşları (2009) her iki grup için de dış gruptan arkadaş

sayısı ile önyargı ve sosyal mesafe arasında negatif ilişki bulmuşlardır. Binder ve arkadaşlarının elde ettiği önemli bulgulardan biri de, baskın grupla kendini benzer gören azınlıkların baskın grupla daha çok iletişime, etkileşime (contact) girdikleri yönündedir. Sonuç olarak, Binder'in verileri ile tutarlı olarak, bu çalışma için de Bulgaristan göçmeni Türklerle yerli halkın din, dil ve kültür olarak benzer olmaları yerli halkla olan teması artırmış, bu ise katılımcıların bütünleşme düzeylerini olumlu yönde etkilemiş olabilir.

Yazında yapılan çalışmalar kişilerin algıladıkları ayrımcılığın genellikle grup temelli olduğu ve ayrımcılığı bireysel düzeyde algılama sıklığının daha az olduğu yönündedir (Dion ve Kawakami, 1996). Bu araştırmanın bulguları göz önünde bulundurulduğunda kişi düzeyinde algılanan ayrımcılığın bütünleşmeyi negatif yönde ve grup düzeyinde algılanan ayrımcılığın bütünleşmeyi pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Dion ve Kawakami'ye göre, bir ülkede azınlık oldukları kolaylıkla anlaşılan bireylerin (örneğin; Siyahlar, Asyalılar), azınlık oldukları ilk bakışta anlaşılmayanlardan (Örneğin; Portekizliler, İtalyanlar, Yahudiler) grup temelli ayrımcılığa daha çok maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Yazındaki bu bulgular ışığında, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden Türklerin de genel olarak fiziksel özelliklerinin yerli halktan belirgin olarak farklı olmasının (örneğin daha açık saç ve ten rengi ve uzun boy) grup düzeyinde algılanan ayrımcılığı etkilemiş olabileceği öne sürülebilir. Diğer taraftan, Robinson (2009) algılanan ayrımcılık ile benimsenen kültürel uyum stratejisinin ilişkili olduğuna ve bütünleşmeyi benimseyen kişilerin algılanan ayrımcılık düzeylerinin daha düşük olduğuna dikkat çekmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular Robinson'un bulgularını kısmen destekler niteliktedir, çünkü daha önce de değinildiği gibi kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık

bütünleşmeyi negatif yönde yordarken, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık pozitif yönde yordamaktadır.

4.3.2. Ayrılmayı Yordayan Değişkenlerin Tartışılması

Regresyon analizi sonuçları, demografik değişkenlerden Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı ve son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret etme sayısı ile temel değişkenlerden yerli halka ilişkin tutumların “temas” bileşeni ile algılanan ayrımcılığın “grup düzeyinde algılanan ayrımcılık” bileşeninin ayrılmayı anlamlı olarak yordadığını göstermektedir. Buna göre, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı ve son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret etme sıklığı arttıkça ayrılma düzeyi artmakta, yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı ve temas arttıkça ayrılma düzeyi azalmaktadır. Sosyal mesafenin kişiler arası ilişkilerde bireylerin karşı taraf ile uygun gördükleri yakınlık olduğu (Park, 1924) dikkate alındığında yerli arkadaşlarla görüşme sıklığının, temasın, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığının ve son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sayısının aynı zamanda sosyal mesafeyi ölçen değişkenler de olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında sonuçlar ayrıca önemlidir. Yukarıda da değinildiği gibi, yazındaki çalışmalar sosyal mesafenin azaldığı durumlarda bütünleşmenin arttığı yönündedir (Grant, 2007; Lee ve Green, 2010; Trebbe, 2007). Ayrılma ile sosyal mesafe arasındaki ilişki ise bize azınlık grup ile yerli halk arasında sosyal mesafenin arttığı durumlarda ayrılma düzeyinin de arttığını göstermektedir. Lee ve Green'in (2010) Amerika'da yaşayan Hmonglarla yürüttükleri çalışmanın bulguları da bu araştırmadan elde edilen sonuçları destekler niteliktedir. Lee ve Green kültürel uyum stratejisi olarak ayrılmayı seçen Hmongların çoğunun arkadaşlarının Hmong

olduğunu ve Hmong olan biriyle beraber olmayı (yakın ilişkide) tercih ettiklerini belirtmektedirler. Bu araştırmada da Bulgaristan göçmeni Türklerin yerli halka sosyal mesafelerinin, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığının ve son beş yılda Bulgaristan'ı ziyaret sıklığının arttığı durumlarda kültürel uyum stratejisi olarak ayrılmanını seçilme olasılığının arttığı görülmektedir.

Bir önceki bölümde de değinildiği gibi, yazında yapılan çalışmalar kişilerin algıladıkları ayrımcılığın genellikle grup temelli olduğunu ve ayrımcılığı bireysel düzeyde algılama sıklığının daha az olduğunu ortaya koymaktadır (örneğin, Dion ve Kawakami, 1996). Bu araştırmada da katılımcıların daha çok grup düzeyinde ayrımcılık algıladıkları önesürülebilir. Bu tür bir algılanan ayrımcılığın ise ayrılmayı pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Robinson'a göre de ayrılma sürecini benimseyen gençlerde algılanan ayrımcılık düzeyi daha yüksektir. Ek olarak, Dion ve Kawakami'ye göre, bir ülkede azınlık oldukları kolaylıkla anlaşılan bireylerin (örneğin; Siyahlar, Asyalılar), azınlık oldukları ilk bakışta anlaşılmayanlardan (Örneğin; Portekizliler, İtalyanlar, Yahudiler) grup temelli ayrımcılığa daha çok maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Yazındaki bu bulgular ışığında, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden Türklerin de genel olarak fiziksel özelliklerinin yerli halktan belirgin olarak farklı olmasının grup düzeyinde algılanan ayrımcılığı etkilediği düşünülebilir.

4.3.3. Asimilasyonu Yordayan Değişkenlerin Tartışılması

Regresyon analizi sonuçları, demografik değişkenlerden, medeni durum, Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, yerli arkadaş sayısının ve sosyoekonomik durumun asimilasyonu anlamlı olarak yordadığını göstermektedir.

Temel değişkenlerden olan yerli halka ilişkin tutumların “temas” ve “yakınlık” alt boyutlarının, yaşam doyumunun ve benlik saygısının da asimilasyonu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür.

Konuya medeni durum açısından bakıldığında evli bireylerin kültürel uyum stratejisi olarak asimilasyonu daha çok benimsedikleri görülmektedir. Bu bulgu yazında belirtilen medeni durum ve kültürel uyum arasındaki ilişkiyle uyuşmamaktadır. Ataca ve Berry’ye (2002) göre evli bireylerin kültürel uyum süreci daha geç gerçekleşmekteyken bekârlar daha çabuk uyum sağlarlar. Araştırmacılara göre bunun nedeni de evli bireylerin kendi örf, adet ve geleneklerini devam ettirmeleri için gerekli olan alt yapının mevcut olmasıdır. Sonuçlar bu çalışma için değerlendirilecek olursa, Bulgaristan göçmeni Türklerin yerli halk ile aynı dil, din ve kültürü paylaşıyor olması kültürel uyumu arttıran etmenler olarak düşünülebilir. Yazında yapılan birçok çalışma dil, din ve kültür bakımından birbirinden farklı azınlık ve baskın kültürleri kapsamıştır (Ataca ve Berry, 2002, Berry, 1997, 2006a; Güngör, Bornstein ve Phalet, 2012; Masgoret ve Ward, 2006; Trebbe, 2007) ve Ataca ile Berry’nin çalışması da bunlardan biridir (Kanada’da yaşayan Türklerle alışmışlardır). Sonuç olarak, bu çalışmada azınlık grup ile baskın grup aynı din, dil ve etnik birliği paylaştığından azınlık grup değişmese bile, sadece baskın kültürle daha çok kaynaştığından asimilasyonu benimsemiş gibi görünebilir.

Konuya sosyal mesafe açısından bakıldığında Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla daha az görüşmenin, yerli arkadaş sayısının, yerli halka ilişkin tutumların “temas” ve “yakınlık” düzeylerinin daha fazla olmasının asimilasyonu pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Brewer’a (1968) göre bir grubun kendisini diğer bir grupla ne derece benzer gördüğü sosyal mesafe düzeyini etkilemektedir. Bu

çalışmada Bulgaristan göçmeni Türklerle yerli halk aynı din, dil ve kültürü paylaştıklarından, Brewer ile tutarlı olarak, birbirlerini benzer görmeleri sosyal mesafe düzeylerini azaltmaktadır. Bu bağlamda da Bulgaristan göçmeni Türklerin yerli halka karşı sosyal mesafe düzeylerinin düşük olması asimilasyona pozitif yönde yansımış olabilir. Altunsu'nun (2007) Ankara'da yaşayan Alevi, Kürt ve Türklerle yürüttüğü çalışma da bu üç grubun birbirlerine karşı sosyal mesafe geliştirmemelerini uzun süredir aynı kültür ve coğrafyayı paylaşıyor olmalarına bağlaması bakımından bu araştırma ile tutarlılık göstermektedir.

Yazında yapılan çalışmalar kültürel uyum ile yaşam doyumu arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Lahti, Horenzyk ve Kinunen'e (2011) göre asimilasyon ve bütünleşme yaşam doyumuyla ilişkilidir. Ek olarak, yazında asimilasyon (Van Selm, Sam ve Van Oudenhoven, 1997) ya da bütünleşme düzeyi yüksek olan bireylerin yaşam doyumlarının da yüksek olduğu görülmektedir (Koydemir, 2013 ve Lahti, Horenzyk ve Kinunen, 2011). Bu bağlamda, bu çalışmada yaşam doyumunun asimilasyonu pozitif yönde yordardaması yazınla tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan, alanyazındaki çoğu çalışma azınlık olanların yaşam doyumlarının baskın olan grubunkinden daha düşük olduğu yönündedir (Frankenberg, Kupper, Wagner ve Bongard'ın, 2013 ve Mendieta, Jacinto, Fuentes ve Leiva, 2013). Bu çalışmadaki katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinin asimilasyonu pozitif yönde yordaması, çalışmada yer alan azınlık grupla baskın grubun aynı din, dil ve kültürü paylaşıyor olması ve birbirlerini büyük ölçüde benzer görmeleri ile açıklamak mümkündür.

Sosyoekonomik durum ve asimilasyon arasındaki verilere bakıldığında, bu çalışma için sosyoekonomik durumun asimilasyonu pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Yazında yapılan çalışmalara bakıldığında kazanılan maaş ile yaşam

doyumunun doğru orantılı olduğu gör÷lmektedir (Diener, 1984 ve Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Bu çalışmanın örneklemini oluşturan Bulgaristan göçmeni Türklerin Türkiye'ye kıyasla ekonomisi daha kötü olan bir ülkeden geliyor olmaları ve Türkiye'deki kazançlarının daha iyi olması onların asimile olmalarına katkıda bulunmuş olabilir.

Yazında yapılan çalışmalar azınlık grupların ya da göç etmiş olan grupların, özellikle etnik azınlık üyelerinin, benlik saygılarının düşük olduğunu göstermektedir (Hogg ve Vaughan, 2005). Ek olarak, benlik saygısı yüksek olan iç grup üyelerinin dış grup ile işbirliğine daha az yanaştıkları tespit edilmiştir (Sidanius, Pratto ve Mitchell, 2001). Rosenberg ve Simmons'a (1971) göre sosyoekonomik açısından daha düşük düzeyde olduğunun farkında olan bireylerin benlik saygıları da daha düşüktür. Bu araştırmadaki bulgular da yazındaki bulgularla tutarlılık göstermektedir, çünkü benlik saygısı düştükçe katılımcıların asimilasyon düzeyleri yükselmektedir. Yazındaki tüm bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda, benlik saygısı düşük olan katılımcıların, Sidanius, Pratto ve Mitchell'in verileri ile tutarlı olarak (2001), yerli halka karşı daha az sosyal mesafe geliştirmiş olabilecekleri bunun ise asimilasyon düzeyini yükselttiğı öne sürülebilir. Ek olarak, bireylerin daha düşük sosyoekonomik olanaklara sahip olmaları da benlik saygılarını olumsuz etkilerken (Rosenberg ve Simmons, 1971) asimilasyon düzeylerini olumlu etkiliyor görünmektedir.

4.4. Cinsiyet ve Medeni Durum için MANOVA Sonuçlarının Tartışılması

Araştırmada, cinsiyetin sosyal mesafe üzerinde anlamlı etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, kadınların sosyal mesafe düzeyi erkeklerinkinden

anlamli olarak daha yüksek bulunmuştur. Yazında doğrudan cinsiyet ve sosyal mesafe arasındaki ilişkiye değinen araştırmalara rastlanmamıştır. Bu sebeple, araştırmadan elde edilen bu bulguyu yorumlamak için öncelikle sosyal mesafenin tanımına bakmak yararlı olabilir. Park (1924) sosyal mesafeyi bireylerin karşı grup ile uygun gördükleri yakınlık düzeyi olarak tanımlamaktadır. Temel olarak sosyal mesafeyi oluşturan etmenler, bireyin kendi grubu ile diğer grubu ne derece benzer algılayıp, değerlendirdiğidir (Brewer, 1968; Jones, 2004; Rokeach, 1960). Bulgaristan göçmeni Türk kadınların geldikleri ülkede birey olarak daha zgr ve önyargısız yaşadıkları göz önünde bulundurulursa, kadınların görece daha çok ayrımcılığa ve önyargıya maruz kaldıkları Türkiye’ye göç etmeleri ayrımcılık algılamasalar dahi sosyal mesafe geliştirmelerine sebep olmuş olabilir.

Alan yazındaki çoğu çalışma azınlık olanların yaşam doyumlarının baskın olan grubunkinden daha düşük olduğu yönündedir (Frankenberg, Kupper, Wagner ve Bongard’ın, 2013 ve Mendieta, Jacinto, Fuentes ve Leiva, 2013). Bu çalışmada bu yönde bir karşılaştırma yapılamamıştır, ancak bulgular evli katılımcıların yaşam doyumunu düzeylerinin bekâr katılımcılarinkinden anlamli olarak daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, evli olan katılımcıların yaşam doyumunu düzeylerinin bekâr katılımcılarinkinden daha yüksek olduğunu gösteren önceki bulgularla (Diener, 1984; Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999) tutarlıdır. Söz konusu çalışmalar her ne kadar medeni durum ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkiye değiniyor olsalar da, temelde medeni durumun yaşam doyumunu üzerindeki etkisinin çok etkili ve belirleyici olmadığını savunmaktadırlar. Bu çalışmada evli katılımcıların yaşam doyumunu düzeylerinin yüksek olması, Bulgaristan’a kıyasla Türkiye’de daha çok iş imkânı ve

daha fazla gelire sahip olmanın bir sonucu olarak elde ettikleri daha iyi yaşam standardına bağlanabilir.

Araştırmada, evli katılımcıların sistemi meşrulaştırma düzeylerinin bekâr katılımcılarınkinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Sistemi meşrulaştırma, sistem içinde yer alan dezavantajlı grup üyelerinin avantajlı grupların üyelerine karşı olumlu tutumlar geliştirebildiklerine dikkat çekmektedir (Jost, 2011). Bu durum çoğu araştırmacı tarafından dış grup kayırmacılığı olarak nitelendirilmektedir (örneğin; Jost, 2011; Jost ve Burgess, 2000; Jost, Nosek ve Banaji, 2004). Ek olarak, sistemi meşrulaştırma kuramına göre dezavantajlı grup sistemi daha çok meşrulaştırma eğilimindedir (Jost, 2011; Jost ve Burgess, 2000; Jost, Nosek ve Banaji, 2004; Rubin ve Hewstone, 2004). Tüm bu bulgularla birlikte, evli katılımcıların bekârlara kıyasla sorumluluklarının daha fazla olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, bu bireylerin mutlu olmak ve var olan aile dinamiklerini korumak adına sistemi daha çok meşrulaştırdıkları akla gelmektedir. Ayrıca, Leviathan ve Jost'a (2011) göre sistemi meşrulaştırma, bireylerin iç dünyalarında ve ikili ilişkilerinde dengeyi sağlayarak onların uyum süreçlerine olumlu katkı sağlamaktadır. Bu bulgu ve evli bireylerin daha çok asimilasyon deneyimledikleri bulgusu bir arada değerlendirildiğinde, evli bireylerin aile içi ve dışı huzurlarını pekiştirmek adına sistemi daha çok meşrulaştırdıkları varsayımı güçlenmektedir.

Bu çalışmada, bekâr katılımcıların benlik saygısı düzeyleri evli katılımcılarınkinden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Yazına bakıldığında genel olarak, etnik azınlık grup üyelerinin benlik saygılarının düşük olduğu görülmektedir (Hogg ve Vaughan, 2005). Daha önce de belirtildiği gibi, Hogg ve Vaughan'a göre Amerika'da yürütülen çalışmalarda beyazlar dışındaki azınlık

grupların çocuklarının, dış grup üyesi olma arzusu içinde oldukları ve beyaz olarak doğmuş olmayı diledikleri belirlenmiştir. Çalışmada yer alan katılımcıların etnik azınlık grup olmadıkları dikkate alındığında Hogg ve Vaughan'ın bulguları bu araştırma ile tutarlı değildir. Ataca ve Berry'nin (2002) azınlık grup üyesi olan bekârların daha çabuk kültürel uyum gerçekleştirdikleri yönündeki bulguları da benlik saygısı ile ilişkilendirilebilir. Şöyle ki, bütünleşme düzeyi daha yüksek olan göçmenlerin psikolojik olarak daha çok uyum sağladıkları görülmektedir (örneğin, Lahti, Horenszyk ve Kinunen, 2011). Psikolojik uyumun da genellikle benlik saygısı ile ölçüldüğü (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2011) göz önünde bulundurulursa kısmen de olsa bekârların bütünleşmeyi benimseyebilmek için yüksek benlik saygısına sahip olmaları gerektiği sonucuna varılabilir.

Bu çalışmada, bekâr katılımcıların yerli halka ilişkin tutumların temas bileşeni ve kültürel uyumun bütünleşme bileşeni puanlarının evli katılımcılarınkinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Ataca ve Berry'ye (2002) göre bekâr bireyler evli bireylere kıyasla daha özgür olmaları sebebiyle baskın kültürle daha çok kaynaşma olanağına sahiptir. Diğer bir ifadeyle, bekârlar üzerinde evliler gibi önceki kültürlerini devam ettirme yönünde bir baskı olmadığından baskın kültür üyelerinin yoğun olduğu ortamlara daha rahat girerler ve yerli halkla daha çabuk kaynaşırlar. Bunun sonucunda da kültürel uyum süreçleri evli katılımcılara kıyasla daha hızlı gerçekleşmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular da Ataca ve Berry'nin bulgularını destekler niteliktedir.

Son olarak, araştırmada evli katılımcıların asimilasyon düzeylerinin bekârlarınkinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yazına bakıldığında, evli bireylerin kültürel uyum sürecinin daha geç gerçekleştiği ve bunun da evli bireylerin

eski kültürlerini devam ettirmelerinden kaynaklandığı savunulmaktadır (Ataca ve Berry, 2002). Bununla birlikte, yazında saptanan çoğu çalışmanın da dil, din ve kültür bakımından birbirinden farklı azınlık ve baskın kültürleri kapsadığı göze çarpmaktadır (örneğin, Ataca ve Berry, 2002, Berry, 1997, 2006a; Güngör, Bornstein ve Phalet, 2012; Masgoret ve Ward, 2006; Trebbe, 2007). Bu çalışmayı yazındaki çalışmalardan ayıran en önemli özellik ise dil, din ve kültür bakımından aynı azınlık ve baskın grubu bünyesinde barındırmasıdır. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında, katılımcıların asimilasyon düzeylerinin baskın grupla aynı özellikleri paylaşıyor olmalarından kaynaklandığı rahatlıkla öne sürülebilir. Diğer bir ifadeyle, bu çalışmadaki katılımcıların asimilasyon düzeyi tamamen iki grup arasındaki benzer özelliklerden kaynaklanıyor olabilir.

4.5. Evli Katılımcıların Eş Durumuna Göre (göçmen mi değil mi) t-Test'i Sonuçlarının Tartışılması

Araştırmada, eşli göçmen olan katılımcıların grup düzeyinde algılanan ayrımcılık, kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık, sosyal mesafe ve ayrılma düzeyleri eşli yerli olan katılımcılarınkinden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Yazında doğrudan eş durumuna değinen araştırmalara rastlanmamıştır. Bu sebeple elde edilen sonuçların değerlendirmesi ilgili başlıklara değinilerek yapılacaktır. Yazında yapılagelen çalışmalar kişilerin algıladıkları ayrımcılığın genellikle grup temelli olduğu yönündedir (Dion ve Kawakami, 1996). Ek olarak, bir ülkede azınlık olduğu anlaşılanlar daha çok grup temelli ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu bağlamda eşli göçmen olan katılımcıların var olan ayrımcılık algılarının göçmen biriyle evlenerek daha da pekiştiği ve baskın gruptan farklılıklarının daha çok gün yüzüne çıktığı

söylenbilir. Eşi göçmen olanların sosyal mesafe düzeyleri de eşi yerli olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Jones (2004) sosyal mesafeyi kişinin kendisini kendi grubuna ne kadar ait hissettiğinin bir göstergesi olarak ele almaktadır. Buradan yola çıkılarak, eşi göçmen olanların kendi gruplarına daha bağlı oldukları söylenbilir. Kendi grubuna daha bağlı olan bireyler de dış gruba karşı sosyal mesafe geliştirirler (Jones, 2004). Bu çalışmanın bulguları Weaver'ın (2008) bulguları ile tutarlıdır. Weaver Amerika'daki azınlıkların iç grup üyeleri ile komşu olmayı ve evlenmeyi daha çok tercih ettiklerini belirtmiştir. Eşi göçmen olan katılımcıların kültürel uyum stratejisi olarak ayrılmayı eşi yerli olanlardan daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Ayrıma, azınlık grup üyelerinin kendi kültürel özelliklerini devam ettirip baskın olan grupla etkileşime girmekten kaçınmasıdır (Berry, 2001; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, çalışma bulguları da eşi göçmen olan katılımcıların kendi kültürel özelliklerine daha bağlı olduklarını göstermektedir.

Çalışma bulgularına eşi yerli olan katılımcılar açısından bakıldığında, eşi yerli olanların benlik saygılarının, yerli halka ilişkin tutumlar “temas” bileşeni ve bütünleşme düzeylerinin eşi göçmen olan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bütünleşme sürecini benimseyen göçmenlerin psikolojik olarak daha çok uyum sağladıkları bilinmektedir (Lahti, Horenzyk ve Kinunen, 2011). Çalışmadan elde edilen bulgular da eşi yerli olanların daha çok bütünleşmeyi tercih ettiklerini ve benlik saygılarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ek olarak, Binder ve arkadaşları (2009) baskın grupla kendini benzer gören azınlıkların baskın grupla daha çok etkileşime ve iletişime girdiklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmanın bulguları da eşi yerli olan katılımcıların baskın grupla kendilerini daha benzer gördüklerini ve baskın grupla daha çok temasta bulunduklarını düşündürmektedir.

4.6. Sınırlılık

Bu çalışmanın bir sınırlılığı çalışmada yer alan katılımcıların büyük bir kısmının 1989 göçünde Türkiye'ye göç etmiş olmasıdır. Diğer bir ifade ile 1989 öncesi ve gününüze yakın tarihlerde göç eden katılımcı sayısı çalışmada daha azdır. Ek olarak, çalışmada yer alan 405 katılımcının 384'ünün Bulgaristan doğumlu olduğu ve sadece 21 katılımcının Türkiye doğumlu olduğu görülmektedir. Örneklemin bu niteliği nedeniyle, göç dönemi ve Türkiye'de doğmuş olma değişkenlerinin kültürel uyum stratejileri ile ilişkisi incelenememiştir.

Çalışmanın bir diğer sınırlılığı, çoğu Bulgaristan'daki siyasi baskılar ve asimilasyon uygulamaları nedeniyle zorunlu olarak Türkiye'ye göç etmiş olan katılımcılara bu doğrultuda neler yaşadıklarına ya da neler hissettiklerine ilişkin sorular sorulmamış olmasıdır. Sonraki çalışmalarda Türkiye'de yaşayan Bulgaristan göçmeni Türklere Bulgaristan'da deneyimledikleri siyasal (sosyalist rejim) ve kültürel ortamın yanı sıra zorunlu göç döneminin etkilerine ilişkin sorular sormak da bu grubun kültürel uyum süreçlerinin daha iyi değerlendirilmesini sağlayabilir.

4.7. Öneriler

Bu çalışmada Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden türklerin kültürel uyum stratejileri ve onları etkileyen değişkenler ele alınmıştır. Çalışmada yer alan katılımcıların çoğunun 1989 göçü sırasında göç ettiği ve 30 yaşın altında olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle, bu çalışmada yer alan Bulgaristan doğumlu katılımcıların arasında göç yaşı 30'un üstünde olan katılımcı sayısı çok azdır. Benzer şekilde, Türkiye'de doğan katılımcı sayısı da çok azdır. Kültürel uyum kuramı

temelinde göç yaşı ve doğum yerinin dengelenmesi kültürel uyum stratejilerinin ve onları etkileyen değişkenlerin nasıl farklılaştığını görmek açısından önemlidir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde gelecekteki kültürel uyum çalışmalarında göç eden azınlık grubun göç yaşı ve doğum yerinin dengelenmesi önerilmektedir.

Çalışmanın örneklemini oluşturan katılımcılar aynı dil, din ve ırkı paylaştıkları insanların çoğunluğu oluşturduğu anavatanlarına göç etmişlerdir. Bu doğrultuda, şimdi çalışmada yer alan Kültürel Uyum Ölçeği'nin alt boyutlarından olan “asimilasyon”a dair sonuçların yazındakinden daha farklı bir anlama geldiği, daha çok bütünleşmeye ilişkili oldukları düşünülebilir. Ancak asimilasyon ve bütünleşme arasında gözlenen düşük düzeydeki ilişki (.11) bu iki değişkenin aynı şeyi ölçmediğine işaret etmektedir. Asimilasyonla ilgili sonuçların her iki bilgiyi de dikkate alarak okunması yararlı olabilir.

ÖZET

Bu araştırmada Türkiye’de yaşayan Bulgaristan göçmeni Türklerin kültürel uyumları incelenmiştir. Araştırmaya 405 (211 kadın, 194 erkek) Bulgaristan göçmeni Türk katılmıştır. Örneklemi oluşturan 362 katılımcıya ölçekler elden verilirken, geri kalan 43 katılımcıya çevrimiçi bir veri toplama sitesi olan Surveey.com aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu dışında Kültürel Uyum Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Sosyal Mesafe Ölçeği, Algılanan Ayrımcılık Ölçeği, Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği ve Yerli Halka İlişkin Tutumlar Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada, Kültürel Uyum Ölçeği ve Yerli Halka İlişkin Tutumlar Ölçeği araştırmanın amacı doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Bulgular, katılımcıların yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı, eğitim, temas isteği ve grup düzeyinde algılanan ayrımcılık düzeyleri arttıkça bütünleşme düzeylerinin arttığını; Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, son beş yılda Bulgaristan’ı ziyaret sayısı ve kişi düzeyinde algılanan ayrımcılık düzeyleri arttıkça bütünleşme düzeylerinin azaldığını ortaya koymuştur. Ayrılma değişkeni ele alındığında, katılımcıların Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, son beş yılda Bulgaristan’ı ziyaret etme sayısı, grup düzeyinde algılanan ayrımcılık ve sosyal mesafe düzeyleri arttıkça ayrılma düzeylerinin arttığını; yerli arkadaşlarla görüşme sıklığı ve temas isteği düzeyleri arttıkça ayrılma düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Asimilasyon değişkeni açısından bakıldığında ise bulgular, katılımcıların yerli arkadaş sayısı, sosyo ekonomik durum, temas isteği, yaşam doyumu ve yakınlık hissetme düzeyleri arttıkça asimilasyon düzeylerinin arttığını; Bulgaristan göçmeni arkadaşlarla görüşme sıklığı, anne eğitimi, benlik saygısı ve sosyal mesafe düzeyleri arttıkça asimilasyon düzeylerinin azaldığını ortaya

koymuştur. Ek olarak çalışmada, evli katılımcıların asimilasyon, yaşam doyumu ve sistemi meşrulaştırma düzeylerinin bekâr katılımcılarınınkinden yüksek olduğu görülmüştür. Bekâr katılımcıların ise, benlik saygısı, temas isteği ve bütünleşme düzeyleri evli katılımcılarınınkinden yüksektir. Ayrıca, eşi yerli halktan olan katılımcıların hem grup hem de kişi düzeyinde algıladıkları ayrımcılık düzeyi eşi de kendisi gibi göçmen olan katılımcılarınınkinden daha düşük düzeydedir. Aynı katılımcıların benlik saygısı ve temas isteği düzeyleri ise eşi göçmen olan katılımcılarınınkinden anlamlı olarak daha yüksektir. Son olarak çalışmada, kadınların sosyal mesafe düzeylerinin erkeklerininkinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

ABSTRACT

In this research, acculturation attitudes of Turkish people who immigrated from Bulgaria to Turkey was investigated. The sample of the study consisted of 405 participants (211 women and 194 men). While 362 of the data were collected through printed questionnaires, 43 of the data were collected through an online questionnaire website named Surveyey.com. The instruments used in the study are Acculturation Scale, Rosenberg Self- Esteem Scale, Satisfaction with Life Scale, Social Distance Scale, Perceived Discrimination Scale, System Justification Scale and Attitudes Towards Majority Group Scale. The Acculturation Scale and the Attitudes Towards Majority Group Scale are revised in accordance with the aim of the study. The results showed that while increase in meeting frequency with majority group friends, education level, contact wish with majority group and perceived group discrimination predict increase in integration; increase in meeting frequency with immigrant friends, the number of visiting Bulgaria in last five years and perceived individual discrimination predict decrease in integration. The results for separation variable showed that, while increase in meeting frequency with immigrant friends, the number of visiting Bulgaria in last five years, perceived group discrimination and social distance predict increase in separation; increase in meeting frequency with majority group friends and contact wish with majority group predict decrease in separation. Lastly, results for the assimilation variable revealed that, increase in number of majority group friends, economical status, contact wish with majority group, satisfaction with life and feeling close with majority group predict increase in assimilation; on the other hand, increase in meeting frequency with immigrant friends, education level of mother, self esteem and social distance predict decrease in

assimilation. In addition, results pointed out that the assimilation, satisfaction with life and system justification levels of married participants are higher than the single participants. Meanwhile, it is seen that the self esteem, contact wish with the majority group and integration levels of single participants are higher than the married participants. Furthermore, the results showed that, participants married with majority group members have less perceived group discrimination and perceived individual discrimination compared to participants married with minority group members. In addition, it is seen that participants married with majority group members have higher levels of self esteem and contact wish with the majority group than the participants married with minority group members. Finally, the study revealed that the social distance level of women is higher than men.

KAYNAKÇA

- Allport, G. W. (1954). The nature of prejudice. Cambridge, MA: Addison-Wesley.
- Altınsu, L. (2007). *Ethnic identity and social distance in Ankara*. Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ataca, B., & Berry, J. W. (2002). Psychological, sociocultural, and marital adaptation of Turkish immigrant couples in Canada. *International Journal of Psychology*, 37(1), 13-26.
- Ayca, Z. ve Berry, J. W. (1996). Impact of Employment-Related Experiences on Immigrants' Psychological Well-Being and Adaptation to Canada. *Canadian Journal of Behavioural Sciences*, 28(3), 240-251.
- Çiçekli, B. (Ed.). (2009). Göç terimleri sözlüğü. Uluslararası Göç Örgütü (IOM).
- Backman, C. W. ve Secord, P. F. (1974). *Social psychology* (2. Baskı). New York: McGraw-Hill.
- Badea, C., Jetten, J., Iyer, A. ve Er-Rayif, A. (2011). Negotiating Dual Identities: The Impact of Group Based Rejection on Identification and Acculturation. *European Journal of Social Psychology*, 41, 586- 595.
- Baker, A. M., Soto, J. A., Perez, C. E. ve Lee, E. A. (2012). Acculturative status and psychological well being in an Asian American sample. *Asian American Journal of Psychology*, 3(4), 275-285.
- Bankston III, C. L. ve Zhou, M. (1996). The ethnic church, ethnic identification, and social adjustment of vietnamese adolescents. *Review of Religious Review*, 30(1), 18-37.

- Baysu, G., (2007). The effects of intergroup perceptions and ingroup identifications on the political participation of Turkish second-generation migrants in the Netherlands. Unpublished doctoral dissertation, Middle East Technical University.
- Bennet-Martinez, V. ve Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2003). The interplay of cultural syndromes and personality in predicting life satisfaction: Comparing Asian Americans and European Americans. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 3(1), 38- 60.
- Berry, J. W. (1970). Marjinality, stress, and ethnic identification in an acculturated Aboriginal community. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 1, 239-252.
- Berry, J. W. (1980). Acculturation as varieties of adaptation. Padilla, A. M. (Ed.), *Acculturation: Theory, models and some new findings içinde* (9-25). Boulder, CO: Westview Press.
- Berry, J. W., Kim, U., Power, S., Young, M. ve Bujaki, M. (1989). Acculturation attitudes in plural societies. *Applied Psychology: An International Review*, 38, 185- 206.
- Berry, J. W. (1990). Psychology of acculturation. Berman, J. J. (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation içinde* (201-234). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation and Adaptation. *Applied Psychology; An International Review*, 46, 5- 68.
- Berry, J. W. (2001). A Psychology of Immigration. *Journal of Social Issues*, 57(3), 615-631.

- Berry, J.W. (2006a). Stres perspectives on acculturation. Sam, D. L. ve Berry, J. W. (Ed.), *The cambridge handbook of Acculturation Psychology* içinde (43-57). Cambridge: Cambridge University Press.
- Berry, J. W. (2006b). Acculturation: a conceptual overwiev. Bornstein, M. H. ve Cote, L. R. (Ed.), *Acculturation and Parent-Child Relationships: Measurement and Development* içinde (13-30). New Jersey: Lawrence Erlbaum Association.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L. ve Vedder, P. (2006). Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 55(3), 303-332.
- Berry, J. W. (2009). Living together in culturally- plural societies: Understanding and managing acculturation and multiculturalism. Bekman, S. ve Aksu-Koç, A. (Ed.), *Perspectives on human development, family, and culture* içinde (227-240) New York: Cambridge University Press.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Breugelmans, S. M., Chasiotis, A. ve Sam, D. l. (2011). *Cross cultural psychology: Research and applications* (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Binder, J., Zagefka, H., Brown, R., Funke, F., Kessler, T., Maquil, A., Demoulin, S. ve Leyens, J. P. (2009). Does contact reduce prejudice or does prejudice reduce contact? A longitudinal test of the contact hypothesis among majority and minority groups in three European countries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(4), 843-856.
- Bogardus, E. S. (1925). Measuring social distances. *Journal of Applied Sociology*, 9, 299- 308.

- Bogardus, E. S. (1933). A social distance scale. *Sociology & Social Research*, 17, 265-271.
- Bogardus, E. S. (1938). Social distance and its practical implications. *Sociology & Social Research*, 22, 462-476.
- Bogardus, E. S. (1959). *Social distance*. Yellow Springs, OH: Antioch.
- Bourhis, R. Y. ve Dayan, J. (2004). Acculturation orientations towards Israeli Arabs and Jewish immigrants in Israel. *International Journal of Psychology*, 39(2), 118- 131.
- Bourhis, R. Y., Moise, L. C., Perreault, S. ve Senecal, S. (1997). Towards an Interactive Acculturation Model: A Social Psychological Approach. *International Journal of Psychology*, 32, 369- 386.
- Branscombe, N. R., Schmitt, M. T. ve Harvey, R. D. (1999). Perceiving pervasive discrimination among African Americans: Implications for group identification and well being. *Journal of Personality and social Psychology*, 77(1), 135- 149.
- Brewer, M. B. (1968). Determinants of Social Distance Among East African Tribal Groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 10(3), 279- 289.
- Brown, J. D. ve Marshall, M. A. (2006). The three faces of self esteem. M. H. Kernis, (Ed.), *Self esteem issues and answers içinde* (4-9). New York: Psychology Press.
- Chen, D. (2007). Changes in social distance among American undergraduate students participating in a study abroad program in China. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, University of North Texas.

- Çoymak, A. (2009). Associations of religious identification, secular identification, perceived discrimination, and political trust with ethnic and societal (national) identification. Unpublished master's thesis, Middle East Technical University.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adölasanlarda benlik saygısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Diener, E. (1984). Subjective well being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Diener, E., Oishi, s. ve Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology*, 54, 403-2-425.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. ve Smith, H. L. (1999). Subjective well being: Three decades of precess. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Dion, K. L. ve Kawakami, K. (1996). Ethnicity and perceived discrimination in Toronto: Another look at the personal/group discrimination discrepancy. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 28(3), 203- 213.
- Dividio, J. F., Glick, P., Rudman, L. A., Schneider, D. J., Whitley, B. E., Kite, M. E., Bar-Tal, D. ve Teichman, Y. (2007). The social psychology of stereotyping, discrimination and prejudice. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 17, 159-167.
- Eagly, A. H. (2004). Prejudice: Toward a more inclusive understanding. Eagly, A. H., Baron, R. M. ve Hamilton, V. L. (Eds), *The social psychology of group identity and social conflict içinde* (45-64). Washington, DC: Amerikan Psychological Association.

- Flaskerud, J. H., (2007). Cultural competence column: Acculturation. *Issues in Mental Health Nursing*, 28, 543- 546.
- Frankenberg, E., Kupper, K., Wagner, R. ve Bongard, S. (2013). Immigrant youth in Germany: Psychological and sociocultural adaptation. *European Psychologist*, 18(3), 158-168.
- Gaines, Jr., S. O. ve Reed, S. E. (1995). Prejudice from Allport to DuBois. *American Psychologist*, 50(2), 96-103.
- Gil, A.G., Vega, W. A. ve Dimas, J. M. (1994). Acculturative stress and personal adjustment among hispanic adolescent boys. *Journal of Community Psychology*, 22, 43- 54.
- Grant, P. R. (2007). Sustaining a Strong Cultural and National Identity: The Acculturation of Immigrants and Second Generation Canadians of Asian and African Descent. *International Migration and Integration*, 8, 89- 116.
- Güngör, D. ve Bornstein, M. H. (2009). Gender, development, values, adaptation, and discrimination in acculturating adolescents: The case of Turk heritage youth born and living in Belgium. *Sex Roles*, 60, 537-548.
- Güngör, D., Bornstein, M. H. ve Phalet, K. (2012). Religiosity, values, and acculturation: A study of Turkish, Turkish- Belgian, and Belgian adolescents. *International Journal of Behavioral Development*, 36(5), 367- 373.
- Hertel, G. ve Kerr, N. L. (2001). Priming in group favourism: the impact of normative scripts in the minimal group paradigm. *Journal of Experimental Social Psychology*, 37, 316- 324.
- Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M. (2005). Self and identity. *Social psychology* (4. Baskı) içinde (113-146). Pearson Prentice Hall.

- Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M. (2005). Prejudice and Discrimination. *Social psychology* (4. Baskı) içinde (349-389). Pearson Prentice Hall.
- Hosokawa, F. (2012). Prejudice awareness through cultural self knowledge development: Going beyond the contact reduces prejudice hypothesis. *Journal of Family Psychotherapy*, 23, 99-115.
- Jackson, M. L. (2011). The psychology of prejudice: from attitudes to social action (1. Baskı). Washington DC: American Psychological Association.
- Jasti, S., Lee, C. H. ve Doak, C. (2011). Gender, acculturation, food patterns, and overweight in Korean immigrants. *American Journal of Health Behaviours*, 35(6), 734-745.
- Jerabek, I. ve de Man, A. F. (1994). Social distance among Caucasian- Canadians and Asian, Latin- American and Eastern European immigrants in Quebec: A two part study. *Social Behavior and Personality*, 22(3), 297- 304.
- Jones, P. E. (2004). False consensus in social context: Differential projection and perceived social distance. *British Journal of Psychology*, 43, 417- 429.
- Jost, J. T. ve Burgess, D. (2000). Attitudinal ambivalence and the conflict between group and system justification motives in low status group. *Society for Personality and Social Psychology*, 26(3), 293- 305.
- Jost, J. T., Pelham, B. W., Sheldon, O. ve Sullivan, B. N. (2003). Social inequality and the reduction of ideological dissonance on behalf of the system: evidence of enhanced system justification among the disadvantaged. *European Journal of Social Psychology*, 33, 13- 36.

- Jost, J. T., Banaji, M. R. ve Nosek, B. A. (2004). A decade of system justification theory: accumulated evidence of conscious and unconscious bolstering of the status quo. *Political Psychology*, 25(6), 881- 919.
- Jost, J. T. ve Hunyady, O. (2005). Antecedents and consequences of system-justifying ideologies. *American Psychological Society*, 14(5), 260- 265.
- Jost, J. T. ve Kay, A. C. (2005). Exposure to benovelent sexism and complementary gender stereotypes: Consequences for specific and diffuse forms of system justification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 498-509.
- Jost, J. T. (2011). System justification theory as compliment, complement, and corrective to theories of social identification and social dominance. Dunning, D. (Ed.), *Social motivation içinde* (223- 263). New York: Taylor and Francis Group.
- Kirkpatrick, L. E. ve Ellis, B. J. (2004). An evolutionary-psychological approach to self esteem: Multiple domains and multiple functions. M. B. Brewer ve M. Hewstone, (Ed.), *Self and social identity içinde* (52-77). United Kingdom: Blackwell Publishing.
- Koçak, E. (2008). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Kisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koleser, J. M. (2009). Measuring acceptance of immigrant groups in the U.S.: the importance of the semantic differential scale in conjunction with the social distance scale. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Graduate School-Newark Rutgers, the State University of New Jersey.

- Korell, S. (2007). A cluster analysis of cross racial identity scale scores and their usefulness in predicting levels of acculturation and social distance in the lives of black college students. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The Graduate School of the Pennsylvania State University.
- Korkmaz, L. (2010). Individual and group based factors affecting the relationship between perceived discrimination and well being: The sample of Turkish sample in Bulgaria. Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koydemir, S. (2013). Acculturation and subjective well being: The case of Turkish ethnic youth in Germany. *Journal of Youth Studies*, 16(4), 460-473.
- Köker, S. (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara University.
- Lahti, I. J., Horenczyk, G. ve Kinunen, T. (2011). Time and context in the relationship between acculturation attitudes and adaptation among Russian-speaking immigrants in Finland and Israel. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37(9), 1423-1440.
- Lee, J. H. ve Green, K. (2010). Acculturation process of Hmong in Eastern Wisconsin. *Hmong Studies Journal*, 11, 1-21.
- Mahmud, S.H. ve Schölmerich, A. (2011). Acculturation and Life Satisfaction: Immigrants in Germany. *Psychology Research*, 1(4), 278- 286.
- Masgoret, A. M. ve Ward, C. (2006). Culture learning approach to acculturation. Sam, D. L. ve Berry, J. W. (Ed.), *The cambridge handbook of Acculturation Psychology içinde* (58-77). Cambridge: Cambridge University Press.

- Matsumoto, D. ve Juang, L. (2004). *Culture and psychology* (3rd ed.). California: Thomson Learning.
- Major, B. ve Sawyer, P. J. (2009). Attributions to discriminations: antecedents and consequences. In T. D. Nelson (Eds.). *Handbook of prejudice, stereotyping and discrimination* (89- 106). New York: Taylor & Francis Group.
- Maydell-Stevens, E., Masgoret, A. M. ve Ward, T. (2007). Problems of psychological and sociocultural adaptation among Russian speaking immigrants in New Zealand. *Social Policy Journal of New Zealand*, 30, 178-198.
- Myers, D. G. (2004). *Exploring social psychology* (3. Baskı). New York: McGraw-Hill.
- Mendieta, M. I. H., Jacinto, L. G., Fuentes, J. M. D. ve Leiva, P. G. (2013). Sense of community and satisfaction with life among immigrants and the native population. *Journal of Community Psychology*, 41(5), 601-614.
- Miller, D. (1991). *Handbook of research design and social measurements*. Newbury Park, CA: Sage.
- Newcomb, T. M., Turner, R. H. ve Converse, P. E. (1965). *Social psychology: the study of human interaction*. USA: Holt, Rinehart and Winston.
- Ouarasse, O, A. ve van de Vijver, F, J, R. (2005). The role of demographic variables and acculturation attitudes in predicting sociocultural and psychological adaptation in Moroccans in the Netherland. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 251-272.
- Park, R. E. (1924). The concept of social distance as applied to the study of racial attitudes and racial relations. *Journal of Applied Social Sociology*, 8, 339- 344.

- Petersen, L. E. ve Blank, H. (2003). Ingroup bias in the minimal group paradigm shown by three person groups with high or low state self esteem. *European Journal of Social Psychology*, 33, 149- 162.
- Redfield, R., Linton, R. ve Herkovits, M.. J. (1936). Memorandum on the Study of Acculturation, 38, 149- 152.
- Robinson, L. (2009). Cultural identity and acculturation preferences among South Asian adolescents in Britain: An exploratory study. *Children and Society*, 23, 442- 454.
- Rogler, L. H., Cortes, D. E. ve Malgady, R. G. (1991). Acculturation and mental health status among Hispanics:Convergence and new directions for research. *American Psychologist*, 46, 585-597.
- Rohmann, A., Piontkowski, U. ve van Randerborgh, A. (2008). When attitudes do not Fit: Discordance of Acculturation Attitudes as an Antecedent of Intergroup Threat. *Society for Personality and Social Psychology*, 34(3), 337–352.
- Rokeach, M. (1960). *The open and closed mind*. New York: Basic Boks.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press, USA, New Jersey.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C. ve Rosenberg, F. (1995). Clobal self esteem and specific self esteem: Different concepts, different outcomes. *American Sociological Review*, 60, 141-156.
- Rosenberg, M. ve Simmons, R. G. (1971). *Black and white self esteem: The urban school child*. Washington D. C.: American Sociological Association.

- Rubin, M. ve Hewstone, M. (2004). Social identity, system justification, and social dominance: Commentary on Reicher, Jost et al., and Sidanius et al. *Political Psychology*, 25, 823-844.
- Rudmin, F. W. (2003). Critical history of the acculturation psychology of assimilation, seperation, integration, and marginalization. *Review of General Psychology*, 7(1), 3-37.
- Rudmin, F. W. ve Ahmadzadeh, V. (2001). Psychometric critique of acculturation psychology: The case of Iranian migrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, 42, 41-56.
- Rudmin, F. (2009). Constructs, measurements and models of acculturation and acculturative stress. *International Journal of Inntercultural Relations*, 33, 106-123.
- Ruggiero, K. M. & Taylor, D. M. (1995). Coping with discrimination: How disadvantaged group members perceive the discrimination that confronts them. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 826-838.
- Sakallı, N. (2006). Sosyal etkiler: Kim kimi nasıl etkiler. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Sam, D. L. (2006). Acculturation: conceptual backround and core components. Sam, D. L. ve Berry, J. W. (Ed.), *The Cambridge handbook of acculturation psychology içinde* (11-26) Cambridge: Cambridge University Press.
- Sam, L. D., Vedder, P., Ward, C. ve Horenczyk, G. (2006). Psychological and sociological adaptation of immigrant youth. Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L. ve Vedder, P. (Ed.), *immigrant youth in cultural transition: Acculturation,*

- identity, and adaptation across national contexts içinde (117-141). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schaller, M., & Neuberg, S. L. (2008). Intergroup prejudices and intergroup conflicts. Crawford, C. & Krebs, D. L. (Eds.), *Foundations of evolutionary psychology* içinde (s. 399-412). Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schmitz, P. G. (2001). Psychological aspects of immigration. Adler, L. L. ve Gielen, U. P. (Ed.), *Cross-cultural topics in psychology* (2nd ed.) içinde (229- 243). London: Praeger.
- Snauwaert, B., Soenens, B., Vanbeselaere, N. ve Boen, F. (2003). When integration does not necessarily imply integration: Different conceptualizations of acculturation orientations lead to different classifications. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(2), 231-239.
- Sodowsky, G. R., Lai, E. W. M. ve Plake, B. S. (1991). Moderating effects of sociocultural variables on acculturation attitudes of Hispanics and Asian Americans. *Journal of Counseling & Development*, 70, 194-204.
- Soh, O. C. (2000). A descriptive analysis of racial attitudes of African-Americans and Korean-Americans toward each other. Yayınlanmamış doktora tezi, The Union Institute Graduate College.
- Steffen, P. ve Merrill, R. (2011). The association between religion and acculturation in Utah Mexican immigrants. *Mental Health, Religion & Culture*, 14(6), 561-573.
- Stuart, J. ve Ward, C. (2011). A question of balance: Exploring the acculturation, integration and adaptation of Muslim immigrant youth. *Psychological Intervention*, 20(2), 255- 267.

- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. W. G. Austin, ve S. Worchel (Ed.), Psychology of intergroup relations (2. Baskı) içinde (7-27). Chicago: Nelson Hall.
- Trebbe, J. (2007). Types of Integration, Acculturation Strategies and Media Use of Young Turks in Germany. Communications, 32, 171- 191.
- Weaver, C. N. (2008). Social distance as a measure of predujice among ethnic groups in United States. Journal of Applied Social Psychology, 38(3), 779- 795.
- Van Selm, K., Sam, D. L. ve Van Oudenhoven, J. P. (1997). Life satisfaction and competence of Bosnian refugees in Norway. Scandinavian Journal of Psychology, 38, 143-149.
- Yağmur, K. ve van de Vijver, F. J.R. (2012). Acculturation and Language Orientations of Turkish Immigrants in Australia, France, Germany and the Netherlands. Journal of Cross Cultural Psychology, 43(7), 1110- 1130.
- Yıldırım, N. (2010). Sivil toplum kuruluşu gönüllülerinin adil dünya inançları, sosyal baskınlık yönelimimleri ve sistemi meşru algılama düzeyleri. Mersin Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi.
- Zagefka, H., Gonzalez, R. ve Brown, R. (2011). How minority members' perceptions of majority members' acculturation preferences shape minority members' own acculturation preferences: Evidence from Ckile. Journal of Social Psychology, 50, 216- 233.
- Ward, C., & Kennedy, A. (1992). Locus of control, mood disturbance and social difficulty during cross-cultural transitions. *International Journal of Intercultural Relations*, 16, 175–194.

- Ward, C. ve Kennedy, A. (1993). Psychological and sociocultural adjustment during cross cultural transitions: A comparison of secondary students overseas and at home. *International Journal of Psychology*, 28(2), 129-147.
- Ward, C., Okura, Y., Kennedy, A. ve Kojima, T. (1998). The u-curve on trial: A longitudinal study of psychological and sociocultural adjustment during cross cultural transition. *International Journal of Intercultural Relations*, 22(3), 227-291.
- Ward, C. ve Kennedy, A. (1999). The measurement of sociocultural adaptation. *International Journal of Intercultural relations*, 23(4), 659-677.
- Ward, C. ve Rana-Deuba, A. (1999). Acculturation and adaptation revisited. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 30(4), 422-442.
- Ward, C. & Rana-Deuba, A. (2000). Home and host culture influences on sojourner adjustment. *International Journal of Intercultural Relations*, 24, 291-306.
- Ward, C. (2008). Thinking outside the Berry boxes: New perspectives on identity, acculturation and intercultural relations. *International Journal of Intercultural Relations*, 32, 105- 114.
- Whitley, Jr. B. E. ve Kite, M. E. (2006). *The psychology of prejudice and discrimination* (1st ed.). USA: Thomson Wadsworth.
- Searle, W. & Ward, C. (1990). The prediction of psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transitions. *International Journal of Intercultural Relations*, 14, 449-464.

EKLER

EK-1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu çalışma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Derya Hasta danışmanlığında, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Sezel Saygın'ın bitirme tezi kapsamında yürütülmektedir. Araştırmada "sosyal mesafe, algılanan ayrımcılık, sistemi meşrulaştırma ve benlik saygısı gibi değişkenlerin Bulgaristan'dan göç eden Türklerin Türkiye'ye kültürel uyum süreçleri ile ilişkisi" incelenecektir. Bu amaçla size farklı sorular sorulmaktadır. Hiçbir sorunun ya da ifadenin doğru veya yanlış yanıtı yoktur. Önemli olan sizin ne düşündüğünüz ve ne hissettiğinizdir. Bu nedenle bütün soruları **yalnızca kendi duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak** şekilde içtenlikle yanıtlamanız araştırmamız için çok önemlidir. Sorulara başkalarının ne düşündüğüne ya da genel olarak neyin kabul edildiğine göre değil, gerçekten sizin ne yaşadığınız ve hissettiğinize göre yanıt veriniz. Lütfen, anketteki tüm soruları, **ilgili açıklamaları dikkatlice okuyarak ve boş soru bırakmadan** yanıtlayınız.

Ankete verilen yanıtlar toplu olarak değerlendirilecek ve herhangi bir kişisel değerlendirme yapılmayacaktır. Bu nedenle anket üzerine isminizi yazmayınız. Anket, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Katılım sırasında, sorulardan ya da başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz yanıtlama işini yarıda bırakmakta serbestsiniz. Soruları yanıtlamanız yaklaşık 15-20 dakikanızı alacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Sezel Saygın (e-mail: sezelsaygin@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.

Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı ve araştırmanın sonuçlarının bilimsel dergilerde yayınlanmasını kabul ediyorsanız lütfen burayı () işaretleyiniz.

EK-2: Demografik Bilgi Formu

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

3. Doğum Yeriniz :.....

4. Doğduğunuz yerde kaç yıl yaşadınız?.....

5. Yaşamınızın en büyük bölümünü hangi şehirde geçirdiniz?.....

6. Şu an yaşamakta olduğunuz şehre gelmeden önce nerede yaşadınız?

7. Şu an yaşamakta olduğunuz şehirde ne kadar zamandır yaşamaktasınız?

(Lütfen yıl olarak belirtiniz.).....

8. Türkiye'ye ne zaman göç ettiniz (Lütfen yıl olarak belirtiniz).....

9. Eğer Bulgaristan'da doğduysanız kaç yaşınızda Türkiye'ye göç ettiniz.....

10. Annenizin ve babanızın son bitirdiği okul

ANNENİZ

BABANIZ

a. Hiç okula gitmedi

()

()

b. İlkokul

()

()

c. Ortaokul

()

()

d. Lise ve dengi

()

()

e. Üniversite ve üstü

()

()

11. Annenizin mesleği nedir?

12. Babanızın mesleği nedir?

13. Sizce, kendinizi çevrenizle karşılaştırdığınızda sosyo-ekonomik düzey açısından

hangi gruba girersiniz?

a. Alt

()

b. Alt- orta

()

c- Orta

()

d. Orta- üst

()

e. Üst

()

14. Eğitim durumunuz:

İlkokul

()

Ortaokul

()

Lise

()

Yüksek okul öğrencisi

()

Yüksek okul mezunu

()

Üniversite öğrencisi

()

Üniversite mezunu

()

Yüksek lisans öğrencisi

()

Yüksek lisans mezunu

()

Doktora öğrencisi

()

Doktora mezunu

()

Öğrenci iseniz,

a- Eğitim gördüğünüz okulu belirtiniz:

b- Okuduğunuz bölümü belirtiniz:

c- Okuduğunuz sınıfı belirtiniz:

Eğitiminizi tamamladıysanız mesleğinizi belirtiniz:.....

15. Aylık geliriniz (TL):

a. 2000'den az	()	b. 2000-2500	()
c. 2500-3000	()	d. 3000-3500	()
e. 3500- 4000	()	f. 4000'den fazla	()
e. Diğer:.....			

16. Oturduğunuz ev:

Kira () Kendinizin ()

17. Sahip olunan motorlu taşıt:

Otomobil	()
Motosiklet	()
Kamyon	()
Kamyonet	()
Otobüs	()

18. Medeni durum:

Evli () Bekar ()

19. Evli değil iseniz 20. soruya geçiniz.

Eşiniz de Bulgaristan Göçmeni mi?
Evet () Hayır ()

20. Bekarsanız evleneceğiniz kişinin Bulgaristan Göçmeni olmasını tercih eder misiniz?

Evet () Hayır () Fark etmez ()

21. Yaşanılan Yerle İlgili Bilgiler

Aşağıdaki ifadelerden sizin için en uygun olanını seçiniz.

()	Yaşadığımız yerde (sokak, site) Bulgaristan Göçmeni olan yalnızca biziz.
()	Yaşadığımız yerde Bulgaristan göçmeni olanlarla yerli halkın sayısı birbirine yakındır.
()	Yaşadığımız yerde Bulgaristan Göçmeni olanlar daha fazladır.

22. Sosyal İlişkiler

Aşağıdaki ifadelerde sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Hiç	Sadece Bir	Bir Kaç	Çok	Bir Çok
Bulgaristan göçmeni olan kaç tane yakın arkadaşınız var?	()	()	()	()	()

	Hiç	Sadece Bir	Bir Kaç	Çok	Bir Çok
Yerli halktan kaç tane yakın arkadaşınız var?	()	()	()	()	()

	Hiç	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Her Gün
Bulgaristan göçmeni olan yakın arkadaşlarınızla hangi sıklıkla buluşursunuz?	()	()	()	()	()

	Hiç	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Her Gün
Yerli halktan olan yakın arkadaşlarınızla hangi sıklıkla buluşursunuz?	()	()	()	()	()

23. Son 5 yılda Bulgaristan'a kaç kez gittiniz?

Hiç	Bir kez	İki kez	Bir kaç kez	Pek çok kez
()	()	()	()	()

24. Kendinizi ne kadar dindar tanımlarsınız?

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hiç dindar Değilim								Çok Dindarım

EK-3: Kültürel Uyum Ölçeği

Aşağıda, Bulgaristan göçmeni Türklerin Türkiye’de kültürel uyum düzeylerini yansıttığı düşünülen ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi okuyunuz ve o ifadeye ilişkin düşüncenizi ve duygunuzu en iyi yansıtan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen tüm ifadeleri değerlendiriniz

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Göçmenlerden çok yerli halktan birileri ile bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
2. Evde göçmen yemeklerinden çok yerli yemekleri yemeyi tercih ederim.					
3. Evimde göçmenlere özgü süs eşyalarından çok yerli halka özgü süs eşyalarının olmasını tercih ederim.					
4. Hem yerli halkla hem göçmenlerle bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
5. Yakın arkadaşlarımla yerli halktan çok göçmen olmasını tercih ederim.					
6. Yerli halktan çok göçmenlerle bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
7. Evde yediğim yemeklerin göçmen yemeği ya da yerli yemeği olup olmamasına aldırış etmem.					
8. Bir araya gelip vakit geçirdiğim insanların göçmen ya da yerli halktan birileri olmasına aldırış etmem.					
9. Hem göçmen hem yerli halktan biri gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.					
10. Hem göçmen hem de yerli halktan yakın arkadaşlarımla olmasını tercih ederim.					
11. Çoğu zaman göçmen ya da yerli halktan biri gibi yaşayıp yaşamadığıma aldırış etmem.					
12. Çocuklarımla yerli değer ve geleneklerinden çok göçmen değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					
13. Evimde yerli halka özgü süs eşyalarından çok göçmenlere özgü süs eşyalarının olmasını tercih ederim.					
14. Yerli halktan biri gibi yaşamaktan çok Bulgaristanlı bir Türk gibi yaşamaktan daha fazla hoşlandığımı söyleyebilirim.					
15. Evde hem yerli, hem de göçmen yemeklerini yemeyi tercih ederim.					
16. Evi göçmen ya da yerli halk tarzında süslemek gibi önemsiz şeylere kafamı yormam.					
17. Evde yerli yemeklerinden çok göçmen yemekleri yemeyi tercih ederim.					
18. Çocuklarımla göçmen değer ve geleneklerinden çok yerli halkın değer ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
19. Bir göçmenden çok yerli halktan biri gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.					
20. Çocuklarımın hem göçmenlerin hem de yerli halkın değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					
21. Yakın arkadaşlarımla göçmen ya da yerli halktan birileri olup olmadığına aldırmış etmem.					
22. Yakın arkadaşlarımla göçmenden çok yerli halktan birileri olmasını tercih ederim.					

EK-4: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Aşağıda, kişilerin kendilerine ilişkin düşüncelerini ve duygularını yansıtan ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifadeyi okuyunuz ve o ifadeye ilişkin düşüncenizi ve duygunuzu en iyi yansıtan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen tüm ifadeleri değerlendiriniz

		Çok Yanlış	Yanlış	Doğru	Çok Doğru
1.	Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	☐	☐	☐	☐
2.	Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐
3.	Genellikle kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.	☐	☐	☐	☐
4.	Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.	☐	☐	☐	☐
5.	Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.	☐	☐	☐	☐
6.	Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	☐	☐	☐	☐
7.	Genel olarak kendimden memnunum.	☐	☐	☐	☐
8.	Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	☐	☐	☐	☐
9.	Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐
10.	Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐

EK-5: Yaşam Doyumu Ölçeği

Aşağıda, Bulgaristan göçmeni Türklerin Türkiye’de yaşam doyumu düzeylerini yansıttığı düşünülen ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi okuyunuz ve o ifadeye ilişkin düşüncenizi ve duygunuzu en iyi yansıtan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen tüm ifadeleri değerlendiriniz

		Hiç uygun değil	Kısmen uygun	Uygun	Oldukça uygun	Tamamen Uygun
1	Yaşamım idealime (hayallerime) büyük ölçüde yaklaşıyor.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Yaşam koşullarım mükemmel.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Yaşamımdan memnunum.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Hayatta şu ana kadar istediğim önemli şeylere sahip oldum.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Yaşamımı bir daha yaşasaydım hiçbir şeyi değiştirmek istemezdim.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-6: Sosyal Mesafe Ölçeği

Aşağıda, Bulgaristan göçmeni Türklerin Türkiye'deki yerli halkla ilişki düzeylerini yansıttığı düşünülen ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, sizin yerli halktan insanlara karşı duygu ve düşüncenizi en iyi yansıtan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz. **Lütfen, yalnızca tek bir maddeyi işaretleyiniz.**

1. Yerli halktan birisiyle evlenerek akrabalık kurmak isterim.	
2. Yerli halktan birisiyle romantik ilişki kurarım/sevgili olurum.	
3. Ailemden birilerinin yerli halktan insanlarla evlilik yoluyla akrabalık kurmasını isterim.	
4. Yerli halktan birisiyle aynı evde yaşarım.	
5. Yerli halktan biri ile yakın arkadaş olurum.	
6. Yerli halktan insanlarla derin muhabbet etmeyi severim.	
7. Yerli halktan birinin evinde yemek yerim.	
8. Yerli halktan insanlarla eğlenmeye giderim.	
9. Yerli halktan insanlarla sohbet etmeyi severim.	
10. Yerli halktan insanlarla aynı mahallede oturup komşu olmak isterim.	
11. Yerli halktan insanlarla yan yana çalışmak isterim.	
12. Yerli halktan insanlarla görüşmeyi hiç istemem	

EK-7: Grup Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği

Aşağıda, Bulgaristan göçmeni Türklerin Türkiye'deki yerli halk tarafından algıladıkları ayrımcılığı yansıttığı düşünülen ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi okuyunuz ve o ifadeye ilişkin düşüncenizi ve duygunuzu en iyi yansıtan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen tüm ifadeleri değerlendiriniz

	Hiçbir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Sık sık	Her zaman
1. Türkiye'de Bulgaristan göçmeni Türkler iş ararken ne sıklıkta ayrımcılık yaşar?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Türkiye'de Bulgaristan göçmeni Türkler ev ararken ne sıklıkta ayrımcılık yaşar?	☐	☐	☐	☐	☐
3. Türkiye'de Bulgaristan göçmeni Türkler sokakta ya da alışveriş yaparken ne sıklıkta ayrımcılık yaşar?	☐	☐	☐	☐	☐
4. Türkiye'de Bulgaristan göçmeni Türkler okulda ya da işyerinde ne sıklıkta ayrımcılık yaşar?	☐	☐	☐	☐	☐
5. Türkiye'de Bulgaristan göçmeni Türkler oturdukları mahallelerde ne sıklıkta ayrımcılık yaşar?	☐	☐	☐	☐	☐
6. Türkiye'de Bulgaristan göçmeni Türkler kendi kültürlerini yaşarken ne sıklıkta ayrımcılık yaşar?	☐	☐	☐	☐	☐
7. Türkiye'de Bulgaristan göçmeni Türkler Türkçeyi kendi aksanlarıyla konuşurken ne sıklıkta ayrımcılık yaşar?	☐	☐	☐	☐	☐

EK-8: Kişi Düzeyinde Algılanan Ayrımcılık Ölçeği

Aşağıda, Bulgaristan göçmeni Türklerin Türkiye'deki yerli halk tarafından algıladıkları ayrımcılığı yansıttığı düşünülen ifadeler yer almaktadır Her bir ifadeyi okuyunuz ve o ifadeye ilişkin düşüncenizi ve duygunuzu en iyi yansıtan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen tüm ifadeleri değerlendiriniz

	Hiçbir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Sık sık	Her zaman
1. Türkiye'deki yerli halk tarafından kabul görmediğimi hissediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Bulgaristan göçmeni olduğum için dalga geçildiğim ve hakarete uğradığım olmuştur.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Bulgaristan göçmeni olduğum için insanların benden uzaklaştığı ya da aralarına almadığı olmuştur.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Türkiye'deki yerli halkın bana karşı olduklarını hissediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-9: Yerli Halka İlişkin Tutum Ölçeği

Aşağıda, Bulgaristan göçmeni Türklerin Türkiye'deki yerli halka ilişkin tutum düzeylerini yansıttığı düşünülen ifadeler yer almaktadır Her bir ifadeyi okuyunuz ve o ifadeye ilişkin düşüncenizi ve duygunuzu en iyi yansıtan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen tüm ifadeleri değerlendiriniz

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Göçmenler için daha uygun olan işlerde öncelik yerli halka verilmektedir.					
2. Yerli halk, en az göçmenler kadar yeteneklidir.					
3. Göçmenler, yerli halktan işverenlerin işletmelerinde ekonomik olarak sömürülmektedir.					
4. Çocuklarımla yerli halktan birileriyle evlenmesi hoşuma gider.					
5. Ailemden birilerinin yerli halktan birileriyle evlenmesi beni rahatsız etmez.					
6. Yerli halktan birinin patronum olması hoşuma gider.					
7. Yerli halkın yoğun olarak bulunduğu bir bölgede yaşamak beni rahatsız etmez.					
8. Yerli halktan çok sayıda arkadaşım var.					
9. Göçmenler, kültürel olarak yerli halktan daha ileri düzeydedir.					
10. Yerli halka karşı her zaman sempati duymuşumdur.					
11. Bazı göçmenlerin yerli halka karşı olan olumsuz tutumlarına katılmıyorum.					
12. Yerli halk, göçmenleri kendilerinden ahlaki açıdan farklı görmez.					
13. Bazı istisnalar hariç, yerli halkın büyük çoğunluğu göçmenlere saygı ile davranır.					
14. Göçmenler ve yerli halk arasında önyargı ya da yanlış anlaşılma yoktur.					
15. Bazı istisnalar hariç, yerli halkın büyük çoğunluğu göçmenlere dostça yaklaşır.					
16. Yerli halka karşı her zaman saygı duymuşumdur.					

EK-10: Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği

Aşağıdaki ölçekte bulunan her bir soruyu dikkatlice okuyunuz ve sizi (gerçek duygu ve düşüncenizi) en iyi ifade ettiğini düşündüğünüz dereceyi/rakamı işaretleyiniz.

1. Genel olarak toplumumuzu adil bulurum.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kesinlikle
Katılmıyorum Katılıyorum

2. Genelde politik sistemimizin olması gerektiği gibi, doğru biçimde işlemektedir.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kesinlikle
Katılmıyorum Katılıyorum

3. Toplumumuz ciddi biçimde yeniden yapılandırılmaya ihtiyaç duymaktadır.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kesinlikle
Katılmıyorum Katılıyorum

4. Türkiye, dünyada yaşanacak en iyi ülkedir.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kesinlikle
Katılmıyorum Katılıyorum

5. İzlenen çoğu politika, toplumun çoğunluğunun yararınadır.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kesinlikle
Katılmıyorum Katılıyorum

6. Bu toplumda herkes adil bir biçimde, zenginlik ve mutluluktan payına düşeni alır.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kesinlikle
Katılmıyorum Katılıyorum

7. Toplumumuz her yıl daha da kötüye gitmektedir.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kesinlikle
Katılmıyorum Katılıyorum

8. Toplumumuz, insanların genellikle ne hak ederlerse onu alacakları şekilde düzenlenmiştir.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kesinlikle
Katılmıyorum Katılıyorum